Ročník XXV. jubilejní
Rok 1947-48

ČČSH

Číslo 1-3, sešit 1
Červenec – září 1947

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ

Mykologický sborník

ACTA SOCIETATIS ČECHOSLOVENICAE

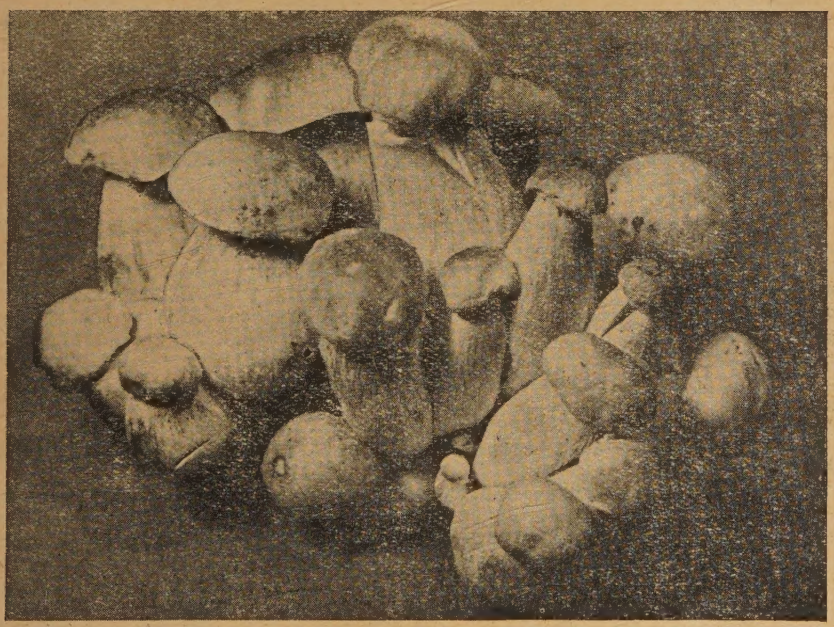

Krásná drůza a srostlice hřibů smrkových čili obecných vyrostlá po letošních červencových deštích v rožmitálských lesích a dodaná na pražský trh. Za panujícího sucha naznačují, jak by houby všude u nás rostly, kdyby bylo dostatek napršelo. Tento trs plodnic jest znakem vyšší virulence houby v dané době. Takto vyrostly opravdu jen tam, kde silně namokło. (Drůzu získal a fotografoval jednatel ČMS. p. Vystyd.)

Vědecký list a orgán Čs. mykologické společnosti (ČMS), Mykologického výzkumného ústavu (MVÚ) a houbařské pětiletky ČSR.
Vydává Čs. mykologická společnost • Založil a řídí dr. Fr. Smotlacha

Předplatné 75 (65) Kčs • Cena sešitu 24 Kčs

21 DEC 1961

Pozvání. ČMS, ČČSH a MVÚ zvou všechny čtenáře a spolupracovníky tohoto listu nejen na pondělní přednášky vždy od 19 do 21 hod. večer v hlavní budově čes. techniky v Praze II, Karlovo nám. ale i na výstavu od 5.—15. října tamže.

Výzkum všech našich pracovníků-badatelů týká se dnes především otázek, jak se jeví vliv sucha na přírodu a na růst hub. Je tu příležitost, kterou musíme zachytit, neboť letošní rok je svým sluncem, teplem, suchem jedinečným v historii naší přírody. U hub jistě. Vše, co pozoruhodného zjistíte, napište.

Vycházky ústředí ČMS, ČČsH, MVÚ začaly 31. srpna 1947 a budou pokračovati.

1. Vycházky p plk. Spáleného do Stromovky. Sraz každou neděli v 8 hodin ráno před vchodem do starého výstaviště

2. Vycházky p. Dr. Vávry do Šárky a okolí. Sraz v 8 hod. na konečné stanici elektriky č. 11 v Liboci. Prvá vycházka 21. září byla velmi úspěšná.

Obě tyto vycházky půjdou každou neděli do jiné části prostoru, kam směřují.

Další vycházky jsou všeobecnější. Směr jejich je určen od neděle k neděli.

Každá vycházka koná se jiným směrem. Vedení těchto vycházek mají pp.: (pí): Hlaváček, Nejedlo, Protiva, Vystyd, Görblichová, Housková. Prosím, aby se přihlásili další vedoucí těchto vycházek předsedovi ČMS nebo přímo na vycházkách. První vycházka se konala v neděli 1. IX. za slušné účasti. Vedl ji p. jednatel Vystyd. Další podle úmluvy. Telefon 454-18.

Výstava hub ČMS, MVÚ a ČČsH, která je tradiční, neboť se pořádá od r. 1912 každoročně (tehdy by pořadatelem Smotlachův MVÚ), je odložena na 5.—15. října.

Letos bude se konati výstava hub od 5. října (a to v každém případě!) v české technice, Praha II, Karlovo nám. Všichni přiveďte známé. Všichni pošlete houby!

Mykologický seminář pro začátečníky i pokročilé vedený drem. Smotlachou za účasti velké řady pomocníků v MVÚ, koná se každé pondělí a při větším růstu hub i v úterý odpoledne (pokud nebude výstava). Určují a vysvětlují se tu houby, konají zkoušky jedlosti hub atd. Přístup mají všichni čtenáři ČČsH a jimi uvedení hosté.

Ústřední bezplatná poradna ČMS (mykologický výzkumný ústav Smotlachův) založena r. 1909, Praha III., Karmelitská 14, tel. 454-18, určí každému houby.

Mykologický výzkumný ústav, který je součástí Smotlachova výzkumného ústavu, Praha III., Karmelitská 14, koná v souvislosti s poradnou různé pokusy jedlosti atd. s houbami a přijímá zásilky hub za tím účelem, z celé ČSR, které zanáší do knihy hub. Sem budiž také zasílány zprávy o výzkumu hub. Zařazují se do archivu a používá se jich i do ČČsH a do všech prací vědeckých, které ústav podniká. Poslední kniha z činnosti ústavu je všem čtenářům jistě již známý barevně fotografický Smotlachův »Atlas hub jedlých a nejedlých« (Mykologia practica). Jako se zde uplatnily všechny zprávy zaslané ústavu a ČMS, nebo otištěné v ČČsH, tak se uplatní i v budoucnu v dalších publikacích, na kterých ústav pracuje (zejména též II. díl barevně fotogr. atlasu. V ústavu mohou pracovati všichni pražští houbaři, neboť místa je zde nyní dostatek, pro chemiky je zde laboratoř. Hlaste se nově. Členství MVÚ je bezplatné. Podrobná informace o něm byla obsažena ve XXIV. ročníku ČČsH.

Nejlepší žampionové angl. podhoubí opatří Mykol. výzk. ústav, Praha III, Karmelitská 14, tel. 454-18.

Stálou výstavku houbařskou má ČMS a MVÚ nyní v Praze II. v paláci Lucerna a to ve výkladní skříni parfumerie p. Černohorského v průchodu (pasáži) z Vodičkovy ulice do Štěpánské. Výstavka je blíže ulice Štěpánské. Udržuje jí paní Housková. Druhou vede p. Nejedlo na Pankráci u vozovny el. drah. Bylo by záhodno, aby takovýchto výstavek po Praze založili a udržovali naši členové větší počet. Třetí výstavku začal p. Hendrich v září v Podolí, aniž by četl toto vyzvání. Díky.

Třetí výstavku začal p. Hendrich v září v Podolí, aniž by četl toto vyzvání. Díky. telnými obrazy a kursy. Znovu o ně napište! V říjnu a listopadu je na ně čas!

Co chystáme napříště. Čtenáři ČČSH mohou se plně těšiti na příští čísla. Očekáváme totiž od všech svých spolupracovníků nové zajímavé články, nehledě ke mnoha velmi cenným a napínavým příspěvkům, které máme z minula. ČČSH má na 300 spolupracovníků, dělníků až vysokoškolských profesorů, jednak přímo ze Smotlachovy mykologické vědecké školy, jednak úplně samostatných, pouze s ČČSH a ČMS sympatisujících. Ty všechny prosíme o nové články pro příští čísla, která se sestavují již nyní napřed. Pošlete každý (i zcela noví) něco pokud možno nejdříve. Co jednou zjistíte, vyzkoumáte a napíšete, nikdo vám již nevezme. Má to i vědeckou cenu.

Mykologické zahrady lokální mají letos zvláštní příležitost k průzkumu, jak na ně účinkovalo such. Napište nám to ve své zprávě za r. 1947, stejně jako všichni, kteří prozkoumáváte nějaká místa v lese i mimo les, jež možno pokládat za mykologickou zahradu v našem smyslu. Všichni tito noví hlašte nám svou zahradu a pošlete nám i zprávu za letošní rok.

Mykologická zahrada s ústředím v Praze v MVÚ a odbočkami na venkově, kde jsou houbařská centra, zabírá větší nebo menší úseky lesů bohatých na houby a slouží nejen houbařům, nýbrž i školám.

Dr. F. Smotlacha:

Nejvyšší plánování a nejdelší pětiletka.

(Vznik a vývoj života a hub na zemi.)

L' origine et le developpement de la vie et particulièrement des champignons.

Co jedni (vyznavači bible) uznávají za zákon a dílo boží, druzí (filosofové) za krásnou báj, to i věda zjistila (ovšem svým způsobem) a svými teoriemi vysvětlila. Náš list nemůže podrobně řešiti všechny otázky sem patřící, k tomu by bylo zapotřebí celé knihy. Proto můžeme zde původ života a hub v něm na zemi řešiti jen letmo. Chceme však i v tomto směru přinésti nové myšlenky.

Počítáme-li ve vývoji zeměkoule s vesmírným prostorem a sluneční soustavou, k níž naše země náleží, jako již v základech danými, značí prvé období oněch šesti až sedmi biblických dnů poctivé práce vznik země a druhé období její formování do takových poměrů fysikálních, chemic-

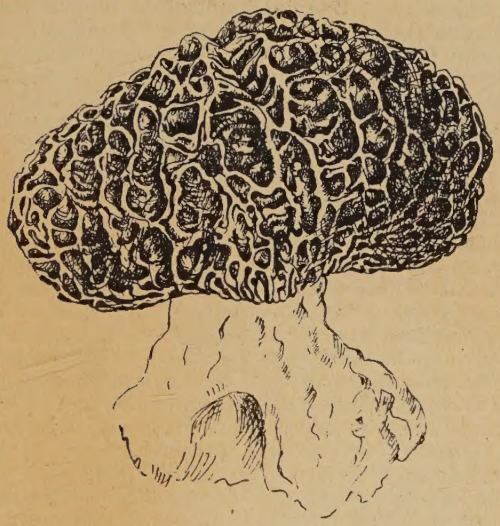

Obr. 1. Smrž baretová - Morchella mirabilis Sm. (dvojdruh smrže pálkové poprvé popsané a zobrazené v novém Smotlachově barevném fotoatlase). Nově popsaný vzácný druh smrží pro ČSR a pro Prahu a stará česká města (též pro Kladno, prof. Dr. Žofka). Letos dostala se mi tato smrž teprve asi po šesté za života do rukou, ale podvakrát v několika kusech od p. řed. Čs. Kompasu Kasala, jemuž vyrostla v Praze na Smíchově, Plzeňská 66, na dvoře. Vyznačuje se klobouckem opravdu zvláštním, tmavě hnědým, baretovým, jakoby zdola podčesaným nahoře v dospělosti otevřeným. Podrobnosti i obraz budou v příštím ČČsH a v II. díle Smotlachově barevného fotoatlasu. Houba jedlá, chutná (I. C tř.) vzácná. Originál podle skutečnosti M. Sm., napsal F. Sm.

kých a meteorologických, že zde může vzniknouti život, jak mu rozumíme dnes. Začátky pak tohoto života (a v tom je obsažen i začátek hub) můžeme klásti až do druhého období od vzniku země čili do prvého období (prvního roku) zemské životní pětiletky, jež v nauce o vývoji země s hlediska geologie spadá patrně do prahor čili útvarů archaických. Po těchto začátcích života není dnes ovšem ani památky, neboť byly tehdy ještě velmi pomíjivé, takže se ve vrstvách zemských z té doby (v prahorách) nezachovaly.

Druhé období, druhý rok vývoje života na zemi připadá do prvohor čili do útvarů palaeozoických. Odkud se zachovaly již zbytky tehdejších pralesů, utvořených ze stromovitých, avšak vývojově nižších rostlin zelených, zvláště přesliček, plavuní a kapradin. Samozřejmě, že v této době

rozvinuly se i řasy a nižší živočichové, kteří začali již dříve. Další tři vývojová období pozemního života odpovídají druhohorám až čtvrtohorám. Tak vzniká pět období vývoje života na zemi čili nejdelší pracovní pětiletka dosud vůbec. Zde pracovala příroda, až přišla k člověku, jemuž dala svou činností dobrý vzor a heslo: pracuj. Nás zajímá proto, že tato pětiletka, nejdelší pětiletka biologická, byla zároveň nejdelší pětiletkou mykologickou, neboť dala na zemi vznik i houbám. Sledujme znovu trochu podrobněji jednotlivá vývojová období země po stránce vývoje života vůbec a hub zvláště.

1. **Období začátků života na zemi** (prahory) jsou dnes obdobím po této stránce nejméně známým, neboť i zároveň nejstarším. Po něm mohlo totiž zůstati vzhledem k pomíjivosti prvého života na zemi památek jen zcela málo a pokud zůstaly, byly jistě přirozenými změnami fysikálními (na př. krystalisací), chemickými a geologickými, patrně úplně setřeny. Dnes můžeme o těchto počátcích života souditi jen z dnešních organismů, dobře zachovaných a živoucích, na nichž však dosud dobře je patrna jednoduchost a počátečnost. Zdá se, že prvními plně žijícími organismy na zemi, když nehledíme k ještě nižším, primitivnějším a životně zřejmě kusým virům (virus) čili živům a živým částečkám protoplasmy (biomolekuly), byly autotrofní bakterie, tedy houby ve starém nejširším slova smyslu (viz můj »Atlas hub, Mycologia practica) — Fung. Bakterie jsou zde a všude jinde u mne (také v mém atlase) počítány za houby jen biologicky, nikoliv systematicky. K nim se patrně záhy přidružily zelené řasy, jejichž bohatý rozvoj způsobil vznik přirozených korektorů, t. j. bakterií cizopasných a hniložijících, k nimž záhy zřejmě připojují se v tomto úkolu i houby v užším slova smyslu.

Bakterie se totiž ve svém vývoji blíží záhy postupně k houbám vlastním (mykobakterie, sinice), až konečně nastává i vývoj (asi ze zelených řas) hub nižších čili vláknitých — Hyphomycetes, hubných to parasitů a saprofytů, jež se svými zvláštními zástupci, t. j. nižšími houbami symbiotickými — Symbiohyphomycetes, se připojují patrně již tehdy, jednak k zeleným řasám, jednak k zeleným rostlinám vyšším, později vzniklým. Toto prvé období života dalo jistě začátek i zvířatům a to nejen počátečním (prvokům, Protozoa), nýbrž i živočichům dalším a vyšším, ovšem nejjednodušším v řadě živého tvorstva. To vše se zprvu děje hlavně ve vodě, v moři. Tento počáteční vývoj života na zemi pokračuje pak silněji do počátků prvohor, kde se již naleznou po něm zbytky.

II. **Do plných prvohor spadá období zelených rostlin tajnosnubných,** t. j. mohutných stromovitých přesliček, plavuní a kapradin, jež vysvětlí se výbornými podmínkami růstovými: teplo, světlo (asimilace) a vlhko. Podnebí na zemi v té době je tropické. Proto právě rostou tu obrovské pralesy zmíněných rostlin (máme z nich kamenné uhlí). Uhlíku z CO_2 bylo v té době zřejmě nadbytek. Odkud však berou tyto rostliny, tak překvapivě bujně rostoucí, dusík, aby si mohly vytvořit pro sebe dostatek živé hmoty? Dnes zjišťujeme, že většina z těchto prvotních rostlin, plnících kdysi bohatě naši planetu, žije u nás zakrněle, oslabená, udržovaná při silnějším životě hlavně jen svými symbiotickými houbami — Symbiomycetes. Ty právě svou endomykorhizou a jejím vzdušným dusíkem podporují nepochybně zvláště dnešní plavuně a kapradiny ke vzrůstu, a udržují jejich život. A to byl zřejmě zdroj dusíku i tehdy v prvohorách, kdy ho v organické formě na zemi ještě téměř nebylo. Zde musely pomáhat nižší houby, které dodnes v tropech podporují vzrůst na př. rostlin vstavačovitých a jistě i jiných. Do tohoto období spadá asi také vznik hub pravých: Eumycetes (Eumycomycetes) čili hub vřeckatých a stopkatých a to jak ve formě parasitické a saprofytické, tak i symbiotické. Z této doby pocházejí pravděpodobně i začátky lišejníků, které vznikají symbiotickou kombinací vyšších hub, hlavně vřeckatých (Ascomycetes) a zelených řas (Algae). Řasy tu asimilují hlavně kysličník uhličitý, houba dává řase obydlí čili ochranu, místo na světle, vodu a s ní i látky nerostné, a konečně také dusík, který získává jako dnes ze vzduchu. Vidíme, že

houby mají od pradávna i třetí úkol mimo omezení přebujného života (parasitismus) a odstranění jeho zbytků (saprofytismus), t. j. symbiosu, podporu života, kde toho je zapotřebí, jak jsem již vpředu upozornil. Dávají zeleným rostlinám a tím i celé živé přírodě dusík, jehož je sice plno volného ve vzduchu, ale od přírody málo v půdě, vhodného pro rostliny. Ten, který se tam dnes dodává z organických látek, má stejný původ, t. j. byl patrně někdy před tím získán zelenou rostlinou v symbiose s houbou v širším slova smyslu. Zvířata vodní (mořská) i pozemní mají pak dostatek potravin i dusíkatých ze zelených rostlin a případně i přímo z nižších hub.

III. **K období tajnosnubných cévnatých v druhohorách** druží se postupně také počátky stromů jehličnatých. Tato doba ovšem navazuje na vše, co živého zemi dala období předchozí. Tehdy vznikají již asi také velké houby, jako kustřebky, ucháče, smrže, břichatky, choroše a pod. Vznikají asi také i symbiotické vyšší houby, podporující své stromy, jako hřiby, lišky, ryzce, holubinky atd. Se začátky stromů jehličnatých vznikly asi také nejnižší hřiby, na př. klouzky a loupáky, vázané i dnes ještě jen na stromy jehličnaté, zvláště na borovici, smrk a modřín. Také vývoj zvířat pokračuje v té době všestranně.

Z jehličnatých stromů jen tis má endomykorhizu (t. j. nižší symbiotické houby — Symbiohyphomycetes) a z ní dusík. Ostatní stromy jehličnaté mají ektomykorhizu a dusík patrně zase od ní. Ektomykorhiza značí klouzky, loupáky, slizáky, plžatky atd. Jen tak si vysvětlíme úspěšný život a růst jehličnatých stromů v pravěku i dnes ještě. Žily patrně, stejně jako žijí i dnes ve fakultativní symbiose s houbami. V druhohorách zcela na konci (křída) vznikají již rostliny dvojděložné, jichž nejvyšší rozvoj spadá do třetihor a čtvrtohor, stejně asi jako hub na ně připojených, rozšiřujících původní symbiotické rody velkých hub o další rody a nové druhy.

IV. **Čtvrté období ve vývoji života a hub na zemi — třetihory** (s útvary kaenozoickými) přinášejí zemi zelené rostliny, zvířata a patrně i houby, velice již podobné dnešním. Znamená pokračování ve vývoji rostlinstva a všeho ostatního života na zemi. Rozvíjejí se ve svých přečetných formách zejména rostliny dvojděložné. Co tu čeledí, rodů a druhů! I vývoj zvířat dosahuje vrcholu. Vždyť je tu dostatek potravin a všeho, čeho potřebují, t. j. na př. i ochrany. Vyvíjejí se konečně i ptáci a ssavci, v jichž jedné konečné vývojové řadě očekává se i sám člověk. Tento podivuhodný rozvoj přírody na zemi podporují a umožňují houby, které známe již od dřívějška: 1. Nitrifikační bakterie, 2. Symbiohyphomycetes v endomykorhize, 3. Symbiotické Ascomycety a Basidiomycety, tvořící ektomykorhizu.

Příroda přichystala zvířatům a tím i člověku, jehož vznik v třetihorách se očekává, přímo hostinu. Dala rostlinám motýlokvětým bakterie nitrifikační, aby mohly poskytnouti ptactvu, ssavcům a ovšem i člověku na dusík bohaté luštěniny, dala endomykorhizu javoru, jasanu, babyce atd. a ostatním stromům lesním ektomykorhizu, aby měly dostatek dusíku ke svému životu, aby mohly silně růst, měly dostatek zeleně k asimilaci kysličníku uhličitého a dostatek plodů pro zvířata, t. j. ptáky, ssavce a později i pro člověka. Buk, dub, habr, líska atd., s přečetnými velkými houbami kolem a proto i s ektomykorhizou na kořenech, dávají zvířatům dostatek bukvic, žaludů, ořechů atd. Bez hub a ektomykorhizy tyto stromy také plodí, ale obyčejně daleko méně. To by zvířatům a člověku nestačilo. A odkud by ve starých lesích dubových, bukových, habrových atd. nabralo se tolik humusu bohatého dusíkem ze shnilých zbytků a listí těchto stromů, kdyby nebylo hub, které tento dusík postupně sem dodaly? Odkud ten nahromaděný dusík v tom lesním humusu? Hlavně z hub!

V. **Období dneška (čtvrtohory).** Vývoj života v době páté — čtvrtohory (diluvium, alluvium) — podobá se době čtvrté, t. j. třetihorám. Ty se tu ve vývoji života dokončují. Zde vrcholí ve svém vývoji a rozvoji zelené rostlinstvo a zvířata, zde vzniká i člověk. Rody velkých, symbiotických hub, zvláště stromových a travních, se rozmáhají. Tvoří se nové druhy a odrůdy hub (biologické) podle stromů. I houby saprofytické se šíří,

množí a člení. Takořka před svýma očima vidíme na houbách vliv zvířeny (viz na př. houby odstraňující trus!), ba i domestikaci čili vliv člověka. Houby jdou z lesa za člověkem do polí, zahrad a parků a člověk si je i pěstuje. I jemu dávají cennou potravinu, ač jich člověk dosud pro sebe tak mnoho nevyužil, jakožto doplněk toho, co mu poskytují svým ovocem, listím atd. zelené rostliny a svými produkty živočišstvo. Celá živá příroda nitrifikačních bakterií, nižších hub (Symbiohyphomycetes) i velkých hub vřeckatých a stopkovýtrusých (Macromycetes) jako by ve svých vrcholcích připravovala již ve třetihorách a tím více dnes ve čtvrtohorách přímo banket, bohatou zásobárnu, avšak i lékárnu pro člověka. Ten je prostě součástí dnešní přírody, proto mu tak vyhovuje!

Antropomorfismus naší přírody nelze popřít. Je sice dnes již doplněn člověkem samým, ale existoval již na konci třetihor. Vidíme jej každodenně. Dnešní země není dělána pro Čapkovy mloky, nýbrž pro člověka. To je pro něho ráj, který však bez dusíku nižších a vyšších hub (včetně bakterií), by nebyl vlastně dobře možný. Zelené rostliny svou autotrofií v uhlíku by na to nepostačily. Musí míti ku pomoci houby, autotrofní aspoň z veliké části zase v dusíku. Dělba práce a spolupráce je i v přírodním ráji člověka, stejně jako ve státě lidském, naprosto nutná, a do tohoto přírodního ráje patří nepochybně i ony velké jedlé plodnice nejvyšších hub, které sbíráme. Nejsou tu nadarmo, jsou mimo pro zvířata i pro člověka. I ty nesou mu prospěch, biologickou potravinu, pochutinu a léky. Aspoň pro nás, vnitrozemce, kteří nemáme moře a s ním i mořské ryby, jsou houby důležitým doplňkem naší stravy. Ráj na zemi plný krás a všeho dobrého i s houbami připravila člověku vlastně příroda svou usilovnou vývojovou a růstovou činností. Což nejsou houby svou půvabnou architektonikou, svými lepými barvami a jejich hlavní sídlo les i okrasou a ozdobou tohoto ráje? Ovšem o konečné dovršení svého ráje na zemi musí se postarati — i v houbách člověk sám — svým důvtipem, vědou, uměním a prací. A lidský stát, zvláště náš, kde houby jsou tak vpředu, má nepochybně povinnost a zvláště ve své dvouletce i v houbách pomáhat. Houby všem, věda o houbách všem!

Prof. Dr. Jan Macků:

Muchomůrka žonkylová

(Amanita junquillea Q.)

Když jsem r. 1909 tuto houbu v lese »Svatá« u Volfířova na Dačicku prvně objevil, určil a ohlásil její nález ve Věstníku Přírodovědeckého klubu v Prostějově jako houby pro Moravu nové, měl jsem ještě několik let obavu, že snad to přece bude omyl a nebude to **Quéletova Amanita junquillea.** Není totiž jiného druhu muchomůrky, který by byl tak proměnlivý a nestálý a zavdal příčinu k tolika různým mylným výkladům a ku vzniku tak četných synonym, jako právě muchomůrka žonkylová (Amanita amici Gillet, A. Emilei Riel, A. Eliae Quélet, A. nivalis Peck, A. vernalis Gillet, A. lutea Saccardo, A. gemmata Fries, atd. atd.), spousta názvů a jeden druh houby!

Dnes ji znám na vysočině Českomoravské z tisíce nalezišť. Ovšem, a to je důležité, jenom a jediné v lesích jehličnatých, vlastně takřka jen borových, s křemitopísčitým prahorním podkladem, zvláště na rulových a žulových, borovicemi porostlých svazích, a je zcela přesně na tento studený podklad vázána. Její autor Quélet udává totéž. Nenašel jsem ji nikde jinde na jiném podkladu.

Není to tedy naprosto druh teplomilný, jak se psává, nýbrž druh cirkumpolární, vyhledávající naopak půdy studené a porosty výlučně borové.

Dnes je otázka této chutné houby zcela rozřešena. Plodnice její je drobná, nejvýše 10 cm, obyčejně však pouze 6—8 cm vysoká. Klobouk je polokulovitý až zvonovitý, později více rozprostřený, 4—6 cm široký, poněkud lepkavý, žonkylově žlutý, t. j. jasně a sytě žloutkově žlutý se slabou

příměsí okrové, řídce pokrytý bělostnými, plihými, blanitými vločkami, zřídka holý. Na okraji je klobouk poněkud světlejší a útle čárkovaný. Lupeny jsou bílé až krémové, po třeni mírně sbíhavé, husté. Výtrusy jsou vejčitě eliptičné, 10—12×7—8 mikromilimetrů měřící. Třeň je štíhlý, 6—8 cm vysoký, bílý, hedvábitě vlnatý, s bílým, opadavým prstencem, jenž uvázne často jako třáseň na okraji klobouku. Třeň přechází na basi ve vejčitou hlízu, obalenou bílou, měkkou, často potrhanou a lemem odstávající pochvu. Dužnina je bílá, měkká, šťavnatá, bez vůně a nasládlá.

Barva klobouku muchomůrky žonkylové je žluť s tak nápadným odstínem, že druh velmi dobře charakterisuje. Od muchomůrky citronové se barvou velmi dobře rozezná. Není to žluť čistá, ani barva bledožlutá nebo zelenožlutá, nýbrž žluť zvláštní, s příměskem oranžové a okrové, žluť, jakou známe právě jen na květech narcisovité rostliny **žonkyly** (Narcissus Jonquilla L.), odkudž i jméno druhu. Poněvadž pak jméno »žonkylová« přešlo již do škály barev jako typický druh barvy, nevím, proč by nemělo býti v českém názvosloví zachováno. Užil jsem toho názvu r. 1909 zcela úmyslně v důsledku Quéletova příléhavého vědeckého pojmenování »junquillea«, ve francouzském textu »jonquille«, a název se ujal. Užívají ho jak naše mykologické časopisy (Časopis Českých Houbařů, Příroda a bývalá Mykologia), tak i odborná literatura (Velenovský, České houby a j.). Nevím, proč R. Veselý ve své monografii Muchomůrek (1933) po 25 letech zavedl nový název »slámožlutá«. Vzniká tím nové rozdvojení názvosloví a povede k novým nejasnostem. Navrhuji, aby bylo názvu »žonkylová« jednoznačně užíváno.

Je to houba jedlá, výtečné chuti.

Na Vysočině českomoravské pozoruji po léta dvě formy muchomůrky žonkylové, totiž nanistickou formu **útlou, forma gracilis Gilbert**, vyskytující se zvláště v hubených půdách, a formu **bledou, f. pallida Gillot**, s kloboukem nápadně bledožlutým.

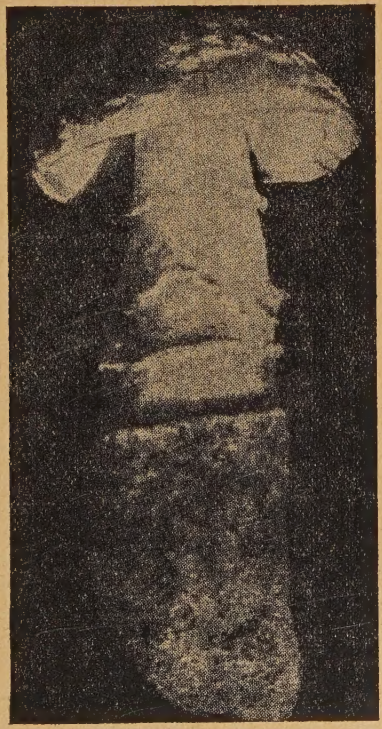

Obr. 2. Muchomůrka ženkylová - A m a n i t a j u n q u i l l e a Q. — Třeň bělavý bez hlízy, ponořený do země, nad níž se zbytky pomijivé povrchové plachetky. Pod kloboukem s tenkým rovněž pomijivým límečkem. Velmi dobře i zespodu je na obrázku zachycen klobouk. Představme si jej ve zvláštní bledo- (slámo-) žluté barvě čili v barvě žonkylové. Otužilý symbiont borovice, jdoucí s ní i vysoko na sever a na hory. Jedlá (III. A tř.). Krásné obrazy a podrobný popis viz v novém Smotlachově atlase (díl I.), stručný v »Houbaři« dra Macků. Jméno »žonkylová« pochází od prof. Macků. Foto Macků, napsal Sm.

Prof. Ing. Dr. Ed. Baudyš:

Proměnlivost šupinovky kostrbaté.

(Pholiota squarrosa Fr.)

Pozorujeme-li podrobně delší dobu přírodu, shledáme, jak se v ní vše stále mění, že nic není trvale stálé. Mění se složení společenstva v určité oblasti, mění se vzrůst rostlin i jejich tvar, takže možno popisovati nové odchylky, tvary i odrůdy, které však nebývají vždy vyhraněné, neboť změnou stanoviště se opět vrací v původní podobu anebo se opět pozmění. Jsou to stanovištní variace. Proto jest nesprávné, popisuje-li se druh podle sporého materiálu z jednoho nebo málo stanovišť sobě podobných, neboť tím se nevystihne celkový výraz, přizpůsobivost a tvárlivost určitého druhu. Čím jest ustrojenec vývojově níže, tím jest větší jeho proměnlivost, proto v rostlinstvu jevnosnubném není takové nebezpečí záměny druhu jako v rostlinstvu tajnosnubném, zejména v houbách.

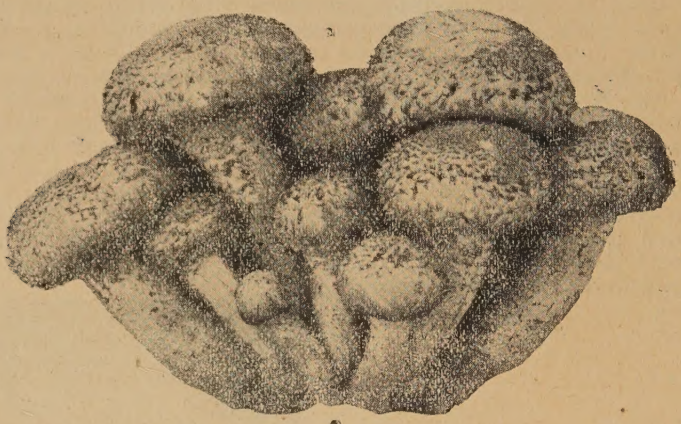

Obr. 3. Šupinovka kostrbatá - Pholiota squarrosa Fr. Je dobře popsána ve článku Prof. Baudyše. Kl. 6—20 cm š., slámově až hnědě v přerůzných odstínech žlutý, noha podobně zbarvená. Vše kryto často nápadnými drsnými šupinami (z povrchové plachetky), odtud její jméno (též šupinatá). Soprofyt, který roste na podzim na úpatí a kmenech lesních, parkových a zvl. i ovocných stromů (hrušně, jabloně), jež může podobně jako václavka částečně i příživně poškozovati. — Houba zvlášť vonná, dobře (III. tř.) chutná, sbírá se dnes i u nás k jídlu dosti často. Obrázek je z připravovaného II. dílu Smotl. barevného fotoatlasu. Kdo tuto houbu sbírá k jídlu, nebo zná její život, napiš redakci o ní. Foto Kříž, napsal Sm.

Mnohé druhy hub mění se v barvě, velikosti, tvaru i chuti podle změny stanoviště, to jest souhrnu podmínek půdních a podnebních, jako jiné rostliny, na př. zelenina, ovoce a pod. Jest známo, že i některé jedovaté rostliny, na př. náprstník, bolehlav, blín atd. neobsahují vždy stejné množství jedovatých látek. Množství těchto látek kolísá podle složení půdy, podnebí, doby roční, polohy zeměpisné, stáří rostliny, zdravotního stavu, takže za některých podmínek může býti jedovatá rostlina jedu úplně prostá. Na př. bolehlav, který patří u nás k rostlinám nejjedovatějším, čím více k severu jedovatosti pozbývá, takže na severu se připravuje z listu bolehlavu salát. Neznáme ještě dobře, a u některých rostlin vůbec ne, podmínky, za jakých jedovatost se vytrácí. Totéž platí i o složení hub a jejich jedovatosti. Podobně jsem pojednal o této otázce na př. u pestřece »O jedovatosti pestřece — Scl. vulgare Horse« v Časopise č. lékařů v r. 1914.

I změna hub a jejich podoba jest předmětem četných sporů o příslušnosti druhové určitého jedince, neboť houby žijící příživně na různých živitelích mění se tvarově, takže zavdávají podnět k popisu nových druhů.

Jako příklad uvedu popis šupinovky kostrbaté (Pholiota squarrosa Fr., Agaricus squarrosus Müll., floccosus Schaeff., squamosus Bull.).

Šupinovka kostrbatá podobá se tvarem václavce, která jest ještě proměnlivější nežli tato. Klobouk šupinovky kostrbaté jest hrubě masitý, suchý, měkce plstnatý, z počátku tvaru zvonkovitého, později se rozšiřuje, seslabuje a nabývá tvaru tupě vypouklého. Klobouk jest 6—20 cm široký. Barvy jest slámožluté, špinavě žluté, rezavohnědé nebo šafránově žluté až hnědožluté. Okraj klobouku jest ostrý a poněkud zahnutý. Jest pokrytý hustě plochými, nahoru zahnutými, tupými, hnědými šupinami. Tyto šupiny přesahují okraj klobouku. Lístky čili lupeny na rubu klobouku jsou úzké, hustě stojící, poněkud na třeň čili nohu sbíhající. Barvy jsou z počátku bledě olivové, později bledě zelenavohnědé až rezavohnědé až temně hnědé. Výtrusy jsou žlutavé až okrově hnědé, zaobleně krátce elip-

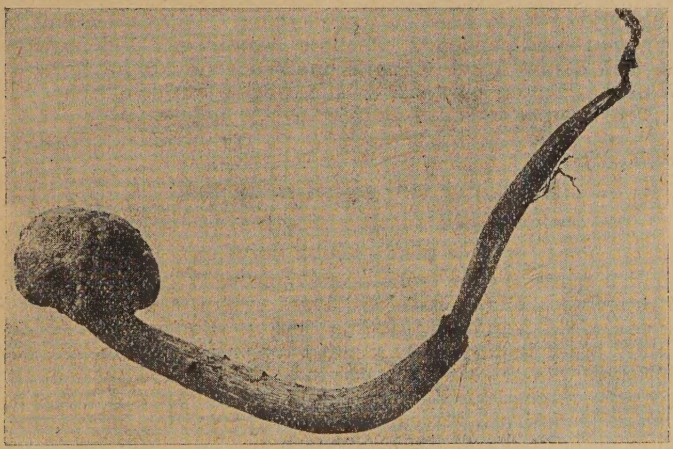

Obr. 4. Suchá šupinovka kostrbatá - Pholiota squarrosa Fr., z bohatých sbírek Prof. Baudyše. Podrobnosti viz ve článku. Foto Baudyš, napsal Sm.

tické, 7—8 mikromilimetrů dlouhé a 5—4 široké. Cysty jsou různotvaré, lahvicovité, sloupkovité elipsoidní až i velké, kulovité. Maso jest tuhé, vodnaté, bledě žluté až sytě žluté, na vzduchu poněkud červenavé. Maso třeně jest na vzduchu zlatožluté. Třeň jest masitý, plný, houževnatý, bledě žlutavý, pokrytý jako klobouk velkými šupinami; v mládí jest opatřený kosmatým obojkem, který se na starších houbách zmenšuje na pouhou vyvýšeninu. Třeň jest 8—20 cm dlouhý, 1—3 cm silný, mezi kloboukem a obojkem jest třeň holý bez šupin, barvy jasně žluté. Třeň se naspodu většinou značně zúžuje, někdy jest však i poněkud naduřelý. Srovnáme-li rozměry klobouků třeně i výtrusů a barvu s pravidelně uváděnými popisy, shledáme jak značně se mezi sebou liší.

Totéž platí o chuti a vůni této houby. Rothmayer praví, že chuť a vůně jest protivná, ale že houba jest jedlá, vydatná, ale málo chutná. Wünsche uvádí, že jest houba hezká, ale nejedlá. Krombholz a Presl uvádí, že má chuť zahořklou, není se, že však není škodlivá. Leuba tvrdí, že jest chuti výborné. Bezděk ji sám jedl i mnozí jiní a přiznávají jí chuť dobrou, což ani já nepopírám. Velenovský píše, že jest silného, příjemně kořenného zápachu a chuti trochu zvláštní. Macků udává, že jest vůně příjemná, kořenná. Jak patrno z málo příkladů i zde jsou názory různé.

Šupinovka kostrbatá roste na podzim, někdy již v srpnu, ve velkých, hustých skupinách na pařezech nebo v různé výši na živých i odumřelých kmenech různých listnatých stromů a poblíže nich, jako bucích, jasanech, topolech, lípách, jilmech, trnovníku či akátu, zřídka na jehličinách, s oblibou i na ovocných stromech, které pozvolna dusí, takže se stává

obávanou houbou ovocných stromů. Švýcarským pěstitelům ovoce jest velice dobře známá, neboť zničila často očekávané naděje ze sadů jabloňových a hrušňových. Vyskytuje se i na třešních a višních. Podhoubí její šíří se v kořenech a vystupuje z nich do kmene, v němž stoupá 2—3 m vysoko. Jest příčinou, že list bledne, výhonky zakrňují a konečně strom zasychá a odumírá. V půdách a v polohách vlhkých prorůstají jemná, houbová vlákna kmen skrz naskrz a vyvolávají rozklad dřeva čili tak zvanou bílou hnilobu.

Ochořelé stromy odstraníme a plodnice v sousedství stromů včas zničíme, nežli se vyvinou. Zamořené místo ohradíme v sadě úzkými hlubokými příkopy.

Připojuji obrázek zaschlé plodnice šupinovky z kmene lípy v parku v Kravařích. Tato šupinovka tvořila v r. 1930 velké husté trsy vysoko v koruně lípy, takže nebyly bez žebře dosažitelné. Klobouk byl však značně olysalý a rovněž třeň jen spoře šupinatý, takže v lecčems připomínal šupinovku Maximovičovu (Pholiota Maximoviči Velenovský), která však má třeň dlouze hrubě vláknitě hnědě odstále šupinatý, což v daném případě není. Pěkným obrazem dalším článek můj doplnila redakce již vpředu. Ten ukazuje výborně na variaci této houby.

Jaroslav Sobotka:

Neznámý činitel při růstu hub.

Une inconnue pendant la croissance des champignons.

Proč někdy houby nerostou?

Napršíli náležitě a je teplo, očekáváme vždy hojný růst hub. Často se nám za těchto okolností naše očekávání vyplní. Ale někdy marně a netrpělivě čekáme a nemůžeme se hub dočkat. Hledáme příčinu, proč nerostou, když přece je dostatečně vlhko a teploměr ukazuje také potřebnou teplotu. Někdy to jsou chladné noci, jindy ostré větry, které hubný organismus v jeho činnosti brzdí. Někteří houbaři spojují růst hub s podporujícím, jak se domnívají, vlivem přibývajícího měsíce, jenž svým svitem prodlužuje den. Tito tvrdí, že houby počnou růsti, když měsíc na obloze roste, že při jeho úplňku je u většiny hub největší jejich rozvoj, že s ubývajícím měsícem také hub v lese počne ubývat. Kdyby růst hub závisel jen na fázích měsíce, byly by tu jakési pravidelné periody růstu hub, související přímo s proměnami jeho. Avšak tomu tak není, jak se možno o tom delším sledováním této otázky přesvědčit. Podporující vliv přibývající luny na houby není dosud jednoznačně stanoven: někteří houbaři (Velenovský) jsou o něm pevně přesvědčeni, jiní mají zkušenosti záporné. Nepochybujeme, že pozorování na obou stranách jsou asi správná; krátce se dá říci: někdy houby za přibývajícího měsíce hojněji rostou a jindy zase nerostou. (Rozhodnutí o tom není často dost spolehlivé, není-li změna v počtu rostoucích hub zvlášť nápadná.) Neobjeví se nebo jejich počavší růst je zaražen, když základní příznivé podmínky růstu, jimiž je teplo a vlhko, jsou kříženy a zeslabovány nebo dokonce anulovány činiteli nepříznivými, na př. když nastoupí zarážející vliv chladných nocí, nebo dokonce mrazíky. Také vysušující a ochlazující vítr je mocný nepříznivý činitel, namířený proti růstu hub. Tito činitelé způsobí některý rok, že určité houby v jistém kraji skoro ani neuvidíme, na př. jarní houby chřapáčovité.

Zdá se, že vliv měsíce na houby je sice positivní, ale není rozhodující, ani nijak zvlášť silný, za ostatních příznivých okolností spolupůsobí a růst hub podporuje, ale je snadno mocnějšími faktory seslabován neb i paralysován. Intensitou svého vlivu se nevyrovná síle rozhodujících činitelů, jimiž jsou vlhko a teplo. Podřadnost vlivu měsíce potvrzuje další zkušenost, že houby někdy nerostou i když jsou tu všechny příznivé faktory: vlhko, teplo, přibývající měsíc a kdy nemůžeme nalézt žádný činitel rušící. Máme vícenásobně potvrzenou zkušenost, že některý rok nerostou březnovky, tyto rané a velmi otužilé houby, a že nenalézáme pře-

kážek jejich růstu. Jindy houby pěkně rostou i když měsíc k tomu svým domněle předpokládaným vlivem nepomáhá (nesvítí nebo ubývá).

V okolnosti, že houby nerostou, když jsou, pokud víme, splněny všechny podmínky pro jejich růst, je právě kořen celé záhady. Zkušenosti dosavadní zdají se nasvědčovat, že známé a výše uvedené příznivé faktory k podnícení růstu hub nestačí. Je tu pravděpodobně ještě jiný rozdílný činitel, houboplodný faktor, bez něhož růst plodnic nemůže býti uskutečněn. Nic určitého o něm nevíme, možno jen se zatím domnívat, že je jiné jakosti než výše jmenované faktory. Tento houboplodný činitel může míti souvislost s elektrickým napětím ovzduší nebo jeho ionisací, s rotací slunce a se změnami na něm probíhajícími (skvrny), konečně i s kosmickými vlivy, jejichž účinkům je vše živé na zemi podrobeno. Víme též jaký význam pro růst rostlin mají mohutné elektrické výboje za bouřkových dešťů, při nichž vznikají a do půdy s deštěm jako dusíkaté hnojivo se dostávají kysličníky dusíku. I houby mohou míti z takových bouřkových dešťů nemalý prospěch. Ani uvolňování elektřiny při třištění dešťových kapek při dopadu na zemi není bezvýznamné v hospodářství přírody (Lenardův efekt).

Vlivu neznámého činitele zdá se též nasvědčovat, že houby počnou růsti téměř současně v celém širém kraji, jakoby kouzelným proutkem byly k tomu povzbuzeny a pak současně zanikají. Jistě tu všude musí být nezbytné podmínky, houby se takřka vyrojí, jejich výskyt spěje současně k maximu a pak přestávají nové plodnice růsti, když jejich podhoubí se vyčerpalo, jen tu a tam objeví se nový opozdilec, až všechny plodnice toho druhu zmizí. Růstodobí (růstové období plodnic) pro všechny plodnice téhož druhu na všech myceliích v kraji splývá v jedno velkorůstodobí.

Někdy se v houbové sezóně dovídáme, že v některém kraji houby nerostou, zatím co jinde se sklízí bohatá žeň. Taková neúroda hub dá se vysvětliti tím, že z nepostrádatelných činitelů, důležitých pro růst plodnic, jeden nebo více nebyly uplatněny. Při podrobném rozboru každého případu neúrody dalo by se to stanovit. Důkladným studiem došlo by se k neznámému faktoru, odkud vyvěrá, a kolísání intensity jeho vlivu. Máme zkušenost, že někdy roste málo plodnic a jen některých druhů, jindy více až mnoho, konečně jindy nastane všeobecný růst všemožných druhů, nastává vserůst hub, je to všerůstodobí hubné. Vidíme tu možnost stupňování a vystupňování růstu hubných plodnic u určitých druhů v závislosti na předpokládané proměnlivé intensitě neznámého faktoru a ostatních činitelů. Další pozorování větších území i zde přinese nové poznatky.

Otázka, proč houby někdy za pohody nerostou, není neřešitelná a jistě další badání i v této věci přinese vyjasnění. Každý houbař může sbírat zkušenosti k řešení a stopovat podmínky, za nichž houby rostou, po případě nerostou, když nadešel jejich čas. Nejlépe sleduje-li tuto otázku současně se zapisováním aspoň hlavních meteorologických prvků, z nichž se naše počasí skládá. Nezapomene tu ovšem všímat si i měn měsíce. Dobře by se tu pro svoji přehlednost osvědčily záznamy na diagramu.

15. I. 1944 (Archiv!)

Jaro Miškovský:

Houby na úsvitě civilisace.

Les champignons à l'origine de la civilisation.

Rychlého růstu hub si musili povšimnout již v pradávných dobách lidé, žijící v úzkém styku s přírodou. Zkušenosti, potvrzované pozorováním vždy znovu a znovu, se přenášely s pokolení na pokolení, až se z nich ustálil slovní obrat v dorozumívací řeči.

Toho druhu je obrazné přirovnání »růsti jako houby po dešti«. S přírodním zjevem tak jedinečným lze porovnávat ovšem jen výsledky činnosti lidské. Ve způsobu vyjadřování se projevují povahové vlastnosti

národa. Český lid uvedl růst hub ve spojitosti s deštěm, k němuž se obrací pozornost zemědělců zvláště ve vnitrozemském podnebí. Hloubavá mysl Čechů hledala příčinu a našla ji ve vlivu deště.

V německém rčení »wie Pilze aus der Erde schiessen« (doslovně přeloženo: vyrážet jako houby ze země) se přihlíží opět k východisku růstu, zemi. Starověká Germanie, jejíž ráz určovaly, podle svědectví Tacitova, jednak divoké pralesy, jednak pochmurné bažiny, a jež byla »vlhčí směrem ke Gallii«, dnešní to Francii, neměla nikterak nouze o vláhu. V území celkem vlhkém záleželo na souhře různých přírodních činitelů, aby se objevilo náhle pozoruhodné množství hub. Germánská přesnost a důkladnost nemohla přezírat, že houby na kmenech stromů rostou pomaleji, některé druhy chorošů (Polypori) dokonce velmi pomalu, a proto mluví Němci o »houbách ze země« (Pilze aus der Erde).

Ve vyjadřování hbití a při tom arciť k povrchnosti naklonění Francouzi se spokojují vazbou: »croître comme un champignon« nebo »venir comme un champignon« (t. j. růsti, vzejíti rychle jako houba). Francouzský výraz pro zemní houbu« »champignon« má svůj původ v pozdně latinském tvaru »campinionem«, odvozeném z latinského »campus« (t. j. pole). Putování slov ukazuje cesty kulturního proudění a styků mezi národy. Podle toho v době, kdy se dokončovalo porománištění Gallů vlivem pozdně latinské kultury, byly již na nynějším území Francie rozšířeny houby, rostoucí na poli. Který jiný druh by přicházel spíše v úvahu, než pečárka či žampion (Psalliota)? Žampion patří ke kulturním houbám, které podle profesora dr. Smotlachy doprovázejí člověka.

Jen převládající, přímo do očí bijící výskyt polních hub v úrodné Gallii mohl způsobit, aby v řeči římských kolonistů, kteří znali houby z lesů, hájů, okolí pramenů a bažinatých končin své italské domoviny, zevšeobecněl název hub, utvořený podle jednoho naleziště, pole, v širším smyslu roviny. Tak se stalo, že mezi potomky porománištělých Gallů a římských kolonistů, dnešními Francouzi, kteří nazývají pole »champ«, zdomácněl výraz »champignon«, značící tolik co »polník, polníček« (umělá slova, bez výkladu nesrozumitelná, jako jídelník a jídelníček). Následkem toho se neujal ve francouzštině běžný latinský název hub »fungus, fungi«, byť i žil dále na půdě Italie a přešel z lidové latiny do novodobé italštiny ve znění »fungo, funghi«.

Za to dala latina stejný etymologický základ, jako jménu dobré jedlé houby »champignon«, zčeštěno v žampion, podobně znějícímu, již zmezinárodnělému slovu »champion«. Starý, pozdně latinský tvar »campionem« se týkal zápasníka na závodním poli (campus), též na volném prostranství při »Božích soudech«. Ze zápasníka na poli se vyvinul postupem času sportovní přeborník a vítěz kdejakého vrcholného zápolení, utkání a soutěžení, co je jich v civilisovaném světě. Také hra v šachy má své championy a závodní pole na šachovnici. Žampion a champion jsou jako dva bratři, kteří se pustili z rodného pole do světa, každý jiným směrem. A přece se znovu sešli: Žampion je championem hub západní Evropy! Dokazuje to obzvláštní oblíba žampionu v gallo-románské kuchyni.

Lidu nejznámější houby se staly snadno při výstavbě jazyka prototypem hub vůbec. Tím se objasňuje, proč je pro Francouze každá houba žampionem (champignon), obdobně jako pro Slovana hřibem (grib). Staří Čechové mají na západě (styk s Němci) hlavní pojem »houba«, na východě pojem »hřib«. Na západě ve styku s Němci vycházejí snad z představy, že houba — Schwamm — jest zhouba, protože hubí dřevo, jak to pozorovali na odumírajících stromech, pařezech i na svých vlastních obydlích ze dřeva. Termín Pilz je pozdější a Němci jej vzali od Slovanů a Románů na místě hřib a champion.

Neblahou pověst hubivosti dostaly svým názvem částečně do vínku i české houby. A tu jakoby měly napravit nepříznivý úsudek dávných krajanů, vyvstali v československém prostoru slovutní mykologové, aby vědeckým bádáním dokázali užitečnost hub pro člověka a oddělili po zásluze světlo od stínu.

Fr. Probošt: **Společenstvo březin.**

Mycoflora in formatione betuleti.

Bříza bílá — Betula alba — kdysi hojná na Hradecku, jak svědčí název obce. Bříza a pojmenování polí »v březinkách« a »v březině«, dnes tvoří jen malé lesíky, hlavně na okraji lesů. Bříza bílá má charakter mezofytů, t. j. zaujímá střed mezi rostlinami vlhkomilnými a suchomilnými. Ponomarew charakterisuje břízu bílou: »jest mesofyt se schopnostmi xerofytního přizpůsobení.«

Březové hájky mají na Hradecku, kde jsem hlavně konal pozorování, toto složení: Vysokokmenný nadrost tvoří **Betula alba** a často i **Populus tremula,** velmi zřídka tu bývá **Picea excelsa** a **Pinus silvestris.** Křovinný podrost je bohatší: **Betula alba, Populus tremula, Prunus spinosa, Salix caprea, Rubus idaeus, Sorbus aucuparia, Rosa canina.**

Bylinný kryt není jednotný. Někdy v něm nalézáme i prvky hájové: **Pulmonaria officinalis, Lamium luteum, Lathyrus vernus,** jindy suchou půdu pokrývá **Calluna vulgaris** a **Potentilla tormentilla;** traviny, které často vytvářejí společenstvo, jsou zastoupeny: **Deschampsia flenosa, Festuca ovina, Agrostis vulgaris** a **Nardus stricta.** Jako příznak mizející vegetační síly ukazují se tu konečně lišejníky: **Cladonia rangiferrina** a **Cetraria islandica.**

Toto společenstvo jevnosnubných rostlin doplňuje houbová flora. Je tu hojný **Boletus scaber,** známý svojí měnlivostí, **Boletus versipellis** a tam, kde v podrostu se vyskytá osika, vystřídán je křemenáčem **Boletus rufus,** který má klobouk oranžový, široce na okraji volnou pokožkou vroubený. Také **Boletus rugosus,** jemně rýhovaným třeněm od obyčejného kozáka se lišící, přichází, je-li tu habr zastoupen. Břízu sleduje též **Lactarius torminosus** a chutná **Russula virrescens,** která jemnou chutí předčí i hřiby. Snadno se poznává po měděnkově zeleném a záhy v políčka rozpraskaném klobouku. Hojná je tu i **Russula nigricans,** která je výborným substrátem jiných hub, jež si vyvolily její plodnice za domov. Je to drobná **Collybia tuberosa** a **Nyctalis asterophora** v celých skupinách. Někdy se tu objeví **Lactarius turpis** a pestřec **Scleroderma vulgare,** jedlý v malé dávce jako koření. Na pařezích břízových najdeme pěkný choroš **Polyporus versicolor,** někdy v bělavé odrůdě, na kmeni skoro nikdy nechybí žlutý **Polyporus lutescens,** častý je **Polyporus betulinus,** jehož tvar shoduje se nápadně s koňským kopytem, a korkový lencovník **Lenzites betulina.**

Pronikání březin maliním a travami ruší podhoubí a flora houbová pomalu mizí.

Netvrdíme, že všechny houby, jež uvádíme ve formaci březové, jsou vždy zákonitě pro ni charakteristické. Jedno však je jisto, že každá fanerogamická formace má svoje určité houby a vůbec i jiné charakteristické komponenty kryptogamologické, jichž výskyt je jistě daleko více podmíněn různými faktory, jak edafickými, tak i klimatickými, než u fanerogam; odtud ona zdánlivá nestálost a měnivost krajinná ve floře tajnosnubné.

Primář Dr. L. Riedl: **Jsou houby výživné?**

Les champignons sont-ils nutritifs?

Loňská (1946) nadměrná úroda hub, které byly vítány jako vhodný doplněk stravy, vynesla obchodu domácímu i zahraničnímu obnos, který obnáší mnoho milionů Kčs. Není pochybností, že jsou u nás houby v oblibě, při čemž názory na jejich význam potřebují určité opravy. Houby obsahují sice průměrně 88% vody, ale jejich sušená substance sestává z jedné čtvrtiny — až jedné třetiny z bílkovin, kromě uhlohydrátů a solí. Bílkovina hub byla pokládána do nedávna za těžko stravitelnou, což je však způsobeno chybnou úpravou. U rozemletých sušených hub se stráví 83%

bílkovin, tím více u čerstvých. Její sklad zhruba řečeno je poněkud jiný než ostatní rostlinné bílkoviny, při čemž nedosahuje skladu bílkoviny zvířecí. V houbách byla kromě chitinu prokázána i močovina a glykogen, který jiným rostlinným bílkovinám chybějí. Mnohé houby záhy páchnou jako zahnívající maso. Kromě bílkovin obsahují houby i uhlohydráty, které byly až dosud málo probádány. Jinak jsou bohaty draslíkem a fosforem, solemi lidskému organismu nepostradatelnými. Zásadité látky převládají v nich nad kyselými, což jest z hlediska fysiologie výživy rovněž důležité. U masa jest tento poměr obrácený a proto starší osoby snášejí maso těžko, dostávají po něm dnavé a reumatismus připomínající obtíže. Toho u hub není. Veliká pozornost byla věnována obsahu vitaminu v houbách. Houby, které prodělaly na př. mléčné kvašení, obvyklé v SSSR, obsahují na 100 gr 24 mg vitaminu B^1, 7,3 mg amidu kyseliny nikotinové, látky, která patří do skupiny vitaminu B, vitamín C je v některých houbách obsažen pouze ve stopách; dále je přítomen vitamin D. O existenci speciálního houbového vitaminu se nedávno psalo v cizím odborném tisku, ale je třeba vyčkati, jak pokusy dopadnou. Ve 100 cm šťávy z čerstvých hub je tedy obsaženo: 24 mg vitamínu B^1, 0,73 mg amidu kyseliny nikotinové, stopy vitamínu C. Nestravitelná hmota buněčná je výborným prostředkem, který povzbuzuje ochablou činnost střevní. Svým aromatem dodávají houby specifické vůně některým pokrmům, bez nichž jsou tyto »prázdné«. Podle nejnovějších výzkumů sušená substance hub obsahuje:

	bílkovin	uhlovodanů	miner. soli		bílkovin	uhlovodanů	miner. soli
křemenáče	35,2%	58,2%	6,6%	podborovák	22,2%	70,9%	6,9%
lišky	22,2%	73,6%	4,2%	bedly vysoké	41,3%	51,2%	7,5%
kuřátka	19,2%	72,1%	8,7%	zelinky	18,4%	72,7%	8,9%
holubinky				pýchavky	23,3%	71,3%	5,4%
mandlové	21,5%	69,4%	9,1%	podmásníků	20 %	73,1%	6,9%
václavky	16,1%	76,1%	7,8%				

Odpověď je jasná. Houby jsou výživné, ovšem po vhodné úpravě. Nejcennější houby po stránce výživnosti a stravitelnosti jsou: houby hřibovité, bedly, žampiony a holubinky. (Článek byl redakci dodán v lednu 1947.)

Výživnost a stravitelnost hub.

Quelle est la valeur nutritive des champignons?

Moje stanovisko k otázce výživnosti a zároveň ovšem i ke stravitelnosti hub (co se z látek v houbách obsažených a v různých rozborech uváděných nestráví, to samozřejmě nemá pro výživu člověka významu) jest známo z mnoha mých přednášek, z ČČsH a naposledy z nového mého barevného atlasu hub (Mycologia practica), který všichni čtenáři si pravděpodobně již opatřili. Houby, i když obsahují na 90% vody, jsou nesporně mnohem výživnější nežli zelenina, neboť jejich celkové složení podobá se více složení masa nežli zelených rostlin. Ovšem masu živočišnému se samozřejmě rovněž nevyrovnají, ač se mu přibližují. Pro jejich zvláštní sole, tuky, uhlohydráty a bílkoviny pokládám je za důležitou složku biologické stravy člověka. V tomto smyslu jsou skutečně »masem lesa«, třebas nižším a chudším nežli je na př. maso rybí, hlemýždí a pod. V něčem jiném však je háček a nedorozumění. Když my stoupenci výživnosti a stravitelnosti hub houby chválíme, myslíme tím nikoliv průměrný obsah živin, průměrnou výživnost a stravitelnost všech velkých jedlých hub, nýbrž jen a jen houby dobře stravitelné, plné výživných látek, chutné, sympatické atd., t. j. především hlavně hřiby, žampiony, bedly, růžovky atd., dále pak houby spíše mladší, opravdu čerstvé a zachované, za třetí houby dobře, chutně a stravitelně k jídlu připravené. Naprosto při tom nemyslíme na velkou většinu hub jedlých a požitatelných, které jsou více méně již svou povahou a složením těžko stravitelné a proto opravdu

jen pochutinou a kořením. Sem počítejme na př. špičky, pestřec, jedlé choroše atd. To ovšem pokládáme za samozřejmé. Také jsem to stokráte řekl na svých přednáškách i napsal. Mám o této otázce již také dávno připravenou práci. V ní jsou všechny naše jedlé houby sestavené do stupnice výživnosti a stravitelnosti. V atlase »Mycologia practica« uvedl jsem stupnici kuchyňské hodnoty hub, což je ovšem něco jiného nežli stupnice výživnosti. Sice se tu hledí také a to na prvém místě k výživnosti a stravitelnosti, všechny výše uvedené druhy hub, hřib, žampion, bedla vysoká, růžovka patří do I. třídy kuchyňské hodnoty hub, ale uplatňuje se tu při bližším rozčlenění i jejich cena jakožto pochutina a koření, jak se hodí k nakládání do octa, k sušení, v jakém množství se vyskytují a pod. Proto stupnice hodnoty hub v našem barevném fotografickém atlase není totožná se stupnicí podle výživnosti včetně stravitelnosti. (Bude uvedena v dalším díle.) Samozřejmě že ten, kdo tvrdí, že houby jsou nestravitelné, nevýživné a jen pochutina a koření, má také plnou pravdu, když myslí na lišku obecnou, lošáky, kuřátka nebo na houby jedlé v jejich průměru. Je přece znám vtip, kterého jsem upotřebil již v první své přednášce a kterého i Švejk použil, že lišky by se mohly jísti dvakráte za sebou. Tak ovšem tu souditi nesmíme. Houby, když si je dobře vybereme (a tomu platí také náš výzkum) jsou i dobrou potravinou a vynikají i jako pochutina a koření. Dokonalá a podrobná znalost hub i po této stránce musí býti naším heslem. Poloodborník, nebo ten, kdo houby nesnáší (je také něco málo takových lidí) si věc odbude zamítnutím hub. I v houbách je možná »pštrosí« politika. Dokonce se vyskytl i jeden lékař, jemuž léčení otrav činí potíže (možná že také jiných chorob, neboť medicina je obor i bez otrav houbami nesmírně obsáhlý a velmi obtížný) a žádá, poněvadž houby jsou podle něho, resp. podle uvedených všeobecných soudů pro potravu člověka bezcenné, aby se sběr jejich nepropagoval vůbec, ba snad dokonce aby byl zakázán, čímž si myslí, že se zabrání otravám, s nimiž si neví dobře rady. My ovšem jsme rovněž proti nesprávné propagaci hub jedovatých a podezřelých. Vždycky jsem varoval na př. před sběrem muchomůrky červené čili obecné, která v malém je neškodná, o čemž průkaz jsem podal u nás první (snědl jsem ji za syrova na své přednášce již roku 1912).

Učinil jsem to tehdy (viz o tom v mém novém atlase hub) proto, abych odstranil její falešný zlý nimbus, že totiž je naší nejjedovatější houbou a odvrátil od ní pozornost, která se jí věnovala na úkor opravdu životu nebezpečné muchomůrky zelené, zbělené a bílé. To je u kulturního národa jistě jediný správný prostředek proti otravám houbami, t. j. dokonalá znalost hub, které sbíráme, dokonalá znalost hub jedovatých, kterých je třeba se vyvarovat, a konečně i dokonalá znalost otrav houbami (včetně nemoci hub) a cest, jak při nich úspěšně pomáhati. To ovšem platí také pro lékaře. Dnešní otravy houbami i fakt, že proti nim nejsou bezpečné prostředky, pocházejí od vlivných poloznalců (viz o tom »Mycologia practica«), kteří na svých chybných publikacích varují před na př. stále ještě hlavně zcela neškodnou much. citronovou, místo aby upozorňovali na určitě smrtelnou much. zelenou, zbělenou a bílou.

Naše cesta proti otravám houbami je dobře poučovat, správně varovat a dokonale pomáhat. S námi se nikdo neotráví. A naši cestu schvaluje i veliká většina našich lékařů, kteří na př. odbírají ČČsH, zakoupili si oba mé atlasy a p.

K podpoře vědeckého stanoviska pana primáře Riedla i praktického našeho (jak jsme je sdělili) uvádíme jednak stať vynikajícího znalce hub i po stránce praktické a starého spolupracovníka ČČsH p. říd. uč. Zahradníka, jednak článek p. Žižkovského, který referuje také o názoru známého Dra Viskupa na hodnotu hub. Ten je rovněž pokládá za velmi hodnotnou složku moderní lidské stravy a ukazuje další jejich cenné vlastnosti jakožto zdravotně výborné potraviny. Smotlacha.

O výživnosti hub. Velmi souhlasím s odstavcem o výživnosti hub v »Mycologia practica«. O jedněch prázdninách plné 2 měsíce jsem nejedl vůbec masa, jen houby různě připravované, a ani jsem nezhubl a ani jsem nebyl nedoživený nebo ochablý. Nemyslím plně, že by nesnášení některých nebo vůbec hub působila jen houbová bílkovina, myslím, že je to i houbové aroma, příslušný etherický olej. Sám jsem všestranný houbový jedlík (jednou jsem měl 27 druhů hub v převýborné bramborové polévce), ale naprosto nesnáším žampionů pro jejich typickou vůni (já říkám zápach). Pokládám to za alergii spíše než za idiosynkrasii, ač mezi těmito těžko nalézt hranici. Idiosynkrasii pokládal bych za jev více psychický; aleagii za více fysiologický, ač i tu nesnadno položit mezník: každý jev psychický má podklad fysiologický (chemický). Jindřich Zahradník.

Jaroslav Žižkovský:

Lékař o houbách ve výživě.

(Le médecin sur la valeur de nourriture des champignons.)

Před vstupem do prázdnin uspořádala odborná škola houbařská MVÚ v Praze XII v pátek 20. června 1947 mimořádnou vědeckou přednášku v Radiopaláci pro pozvané a jimi uvedené hosty. Ředitel školy Drázda představil MUDra Pavla Viskupa, jenž promluvil na thema »Houby ve výživě«. Temperamentní, vtipem kořeněná přednáška, opírající se o lékařské znalosti, byla vyslechnuta s napjatou pozorností. Dr Viskup dovodil na podkladě analysy a srovnání, že houby mají značnou cenu výživnou, nutno je však dobře rozkousat. Jsou potravinou bílkovitou, tudíž obsahují důležitý stavební materiál pro dorůstajícího i pro tělesně pracujícího člověka. Co do množství bílkovin a uhlovodanů se houby blíží nejvíce mléku a lze je proto dávat i dětem. Houby, jako výživa zásadotvorná, se doplňují vhodně potravinami kyselinotvornými. Z nerostů, které jsou pilířem výměny látek, obsahují houby také hořčík (Mg). V dalším objasnil dr Viskup fysikální názor na výživu, vycházeje z dvojpolárnosti v přírodě. Ve výtrusech jedlých hub obsažený dvojí činitel má význam pro člověka. Při kuchyňské přípravě dlužno dbáti, aby byla vitalita co nejméně porušena, tudíž raději houby dusit a smažit než vařit, a vždy solit až před jídlem. Sodík zabíjí vitalitu a vařením se ruší vitaminy, z nichž jsou v houbách především vitaminy A, B. Chybí vitamin C vzhledem k nedostatku chlorofylu. Houby podporují trávení nejen mechanickým působením na stěny žaludku a střev, ale také tím, že dodávají žaludku stavební materiál k vytvoření fermentů, potřebných pro trávení (pepsin). Počet kalorií není směrodatný, mluví-li se o výživě u nás a v poválečném Německu. Vězňové v koncentračních táborech se udrželi naživu vitalitou z bramborů a řepy. Nezadatelným právem člověka je nárok na přirozenou potravu. Tímto zjištěním vyvrcholila logická stavba přednášky, v jejímž průběhu se dr Viskup zmínil, že na pražské výstavě průmyslu výživy zastupoval přírodní stravu pavilon profesora Smotlachy. Přece však neměl dr Viskup zapomenout na exposici bramborářů v Průmyslovém paláci, když sám o sobě prohlásil, že mu říkají »bramborový doktor«.

Riad. E. Kraus:

Slovenské vedecké a ľudové pomenovanie húb.

Les noms savants et populaires des champignons en Slovaquie.

(Pokračovanie.)

Boletus variegatus	hřib kožešník či strakoš	hríb strakatý (kožušek)
Boletus viscidus	hřib slizký	masliak lepkavý
Bovista nigrescens	prášivka černavá	prašnica počernavá
Cantharellus cibarius	liška obecná	kuriatko obyčajné (žlté[3])
Cantharellus tubaeformis	liška trubkovitá	kuriatko trúbkovité

Cantharellus clavatus	liška kyjovitá	kuriatko kyjakovité (bravčové uško)
Clavaria flava	kuřátka žlutá	strapačka žltá (kozia brada)
Clavaria botrytis	kuřátka jarmuzová	strapačka hroznovitá
Clavaria formosa	kuřátka sličná	strapačka pekná
Clavaria pistillaris	kuřátka Herkulová	strapačka kyjakovitá
Clitocybe infundibuliformis	strmělka nálevkovitá	strmelka lievikovitá
Clitocybe inversa	strmělka přehnutá	strmelka prevrátená
Clitocybe nebularis	strmělka mlženka	strmelka sivá
Clitopilus prunulus	machovka obecná	machovka obyčajná
Hydnum cirrhatum	lošák ježatý	lošiak ježatý (ježek, morská sviňka)
Hydnum imbricatum	lošák jelení (srnka)	lošiak jelení (srnka, vranie uši)
Hydnum repandum	lošák bílý	lošiak biely (jelenka biela)
Hygrophorus niveus	šťavnatka sněžná	šťavnatka snehobiela
Choiromyces meandriformis	bělolanýž obecný	hľúzovka biela (jelenia huba)
Lactarius deliciosus	ryzec pravý	rýdzik pravý
Lactarius piperatus	ryzec peprný	rýdzik pieporový
Lepiota excoriata	bedla hávnatá	bedla ošúchaná
Lepiota rhacodes	bedla třepivá či červenající	bedla šupinatá
Lycoperdon bovista	pýchavka obrovská	pukačka obrovská
Lycoperdon gemmatum	pýchavka obecná	pukačka bradavičnatá

(Pokračovanie.)

Josef Otruba:

Citlivost vyšších hub při střídání lesních porostů.

Réaction des grands champignons suivant leur milieu de culture.

Výskyt četných druhů hub je přímo odvislý od určitého lesního porostu. Zkušenost v tom směru sahá daleko do minulosti. Dnešní pozorování zmíněné závislosti vyžadují často dlouhé doby, neboť novodobé, racionální hospodářství lesní zahladilo mnoho z dřívějších stop. Uvedu několik příkladů. V lesích u Náměště na Hané, v oddílu zvaném »Stančev«, je hluboké údolí, jímž protéká potůček. Před 46 lety býval tu vysoký habrový les, pod jehož korunami rostl za příznivých podmínek hojně kozák habrový Boletus rugosus Fr. Změnou porostu — místa osazena smrkem — zmizel tu úplně, ač mezi smrčím zůstaly roztroušené mladé habry. V jiném úseku habrovém, dosud nedotčeném, roste však tento kozák stále, více než 50 roků. V jiném oddílu, zvaném »Dlouhá niva«, vykácen travnatý modřínový porost, pravé eldorádo klouzku sličného Boletus elegans Schum, lepkavého B. viscidus L., a dutonohého B. cavipes Op. Dnes je v těch místech skupinový porost jedle a smrku. Klouzky tu nerostou, jen tu a tam při okrajích, kde zůstal ojedinělý modřín. Zato ve skupinách smrku je častý hřib Boletus bulbosus Sch., ve skupinách jedle pak kovář B. erythropus Kr. Oba druhy tu dříve nerostly. Podobně tomu ve »Studynkách«. V dnešním smrkovém porostu s břízou je častý kozák březový B. scaber Bull, křemenáč březový B. versipellis Sm., smrková odrůda hřibu obecného, kdežto v dřívějším lese jedlovém rostl jen kovář. V mechovitém boří na »Křemeli« býval ve spoustách strakoš B. variegatus S. V dnešních smrčinách chybí. Se změnami porostů vystřídá se tedy na místech pro houby příznivých řada druhů. Tam, kde před lety rostlo určité společenstvo hub, najdeme dnes, po změně porostu, společnost docela jinou.

Jiří Hlaváček:

Studie o muchomůrkách.

(Étude sur les Amanites.)

Následující uvedený dichotomický klíč je určen především houbařům-praktikům.

V klíči uvedené chem. reakce mají sloužiti jako rozhodující znak v případech pro určování zvláště obtížných.

Klíč k určování muchomůrek.

1 a	Prsten chybí, pochva volná	2. Amanitopsis Fr.
1 b	Prsten vyvinut	3. Amanita Fr.
2 a	Duž. se barví fenolem červeno-hnědě, K. šedavý, naflalovělý, hnědavý, oranžový i bělavý, rýhovaný. Jedlá. V lesích všeho druhu hojná	A. vaginata Bull. pošvatá
2 b	Duž. se barví fenolem vínově červeně, Kl. plavý. Jedlá. Pod břízami	subsp. fulva Sch. aurantiaca Sm.
3 a	Pochva je volná	4.
3 b	Pochva je srostlá s basí Tř., ale okraj volný	7.
3.	Pochva je srostlá s basí Tř. a tvoří pásy bradavek. Pod pokožkou Kl. žluté barvivo	9.

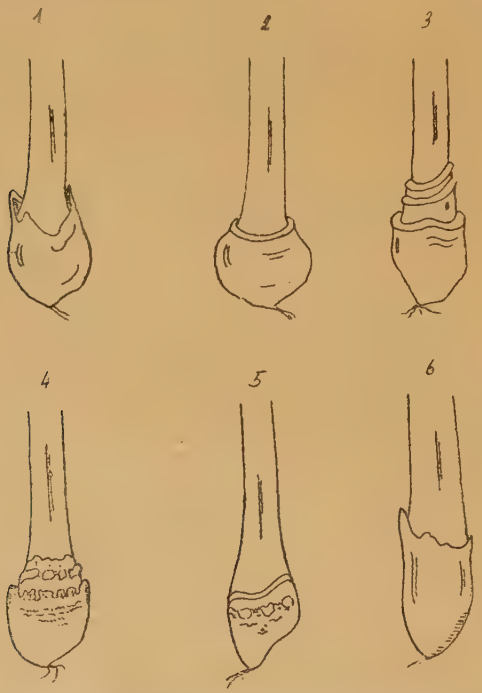

Obr. 5. Doprovodný obraz k Hlaváčkově klíči muchomůrek. Kdo si jej pamatuje, zná muchomůrky. Autor dělí je na šest přirozených skupin, hlavně podle utváření spodku nohy: 1. S pochvou volnou, bez náp. hlízy (m. zelená). — 2. S pochvou polovolnou, jednoduchou, s límečkem na okraji hlízy (m. citronová). — 3. S pochvou polovolnou, zdvojenou, bez nápadné hlízy (m. pantherová). — 4. S pochvou přirostlou, tvořící na hlíze bohaté pásy bradavek (m. červená). — 5. Pochva přirostlá s nepatr. zbytky, bez náp. hlízy (m. šedá). — 6. Pochva pomíjivá, rozpadavá, bez hlízy. Originál Hlaváček, napsal Sm.

3 d	Pochva je zcela srostlá s basí Tř. a vytváří jen jednotlivé vločky, žluté barvivo chybí	10.
4 a	Lup. a Tř. zlatožlute, Kl. červený; jedlá, chutná; v lesích listnatych i jehličnatych vzácně	A. caesarea Scop. císařka
4 b	Lup. bílé	8.
5 a	Duž. plodnice se fenolem barví hnědavě, Kl. bílý, Tř. tlustý s prstenem pomíjivým, vločkatým, Duž. bílá, slabé vůně. Jedlá. V dubinách a borech vel. vzácně	A. ovoidea Bull. vejčitá
5 b	Duž. plodnice se fenolem nebarví	6.
6 a	Duž. se kyselinou dusičnou barví žlutě, Kl. olivově zelený, hnědavý, nebo žlutavý, Tř. bílý, bez zápachu. Smrtelně jedovatá. V lesích všeho druhu, nehojná	A. phaloides Fr. viridis Pers. zelená
6 b	Vše jako u předešlé, ale Kl. bílý	var. verna Pers.
6 c	Duž. se barví kys. dusičnou zeleně (Melzer), Kl. bílý nebo žlutavý, Tř. bílý, šupinkovitě rozpukaný. Páchne. Smrtelně jedovatá. V list. lesích velmi vzácná	A. virosa Fr. zbělená a bílá
7 a	Celá houba šedofialová, okraj Kl. rýhován, Duž. bílá fenolem se barví růžově (Melzer). Vůně nepříjemná. Jedlá, nechutná. Ve vlhkých lesích nehojná	A. porphyria Fr. porfyrová
7 b	Kl. žlutohnědý, nebo šedohnědý, na okraji rýhovaný. Prsten pomíjivý, pochva tvoří často na bílém Tř. 1—2 kroužky. Jedovatá. V lesích nehojná	A. pantherina DC. pantherová (tygrovaná)
7 c	Kl. zelenožlutý, žlutý, nebo okrový	8.
8 a	Duž. kys. dusičnou žloutne. Okraj Kl. rýhován. Povrchové obaly pomíjivé, Tř. bez význačné hlízy. Nevoní. Jedlá. V borových lesích nehojná	A. junquillea Quél. žonkylová (slámožlutá)
8 b	Duž. plodnice kys. dusičnou ihned hnědne, okraj Kl. nerýhován. Prsten vytrvalý. Base Tř. s význačnou hlízou. Páchne. Neškodná. V listnatých lesích hojná	A. citrina Fr. citronová
9 a	Kl. červený, pomerančový nebo karmínový, Lup. a Tř. bělavé nebo zažloutlé, velmi měnlivá. Opojně jedovatá. V lesích všeho druhu velmi hojná	A. muscaria L. červená
9 b	Vše jako předešlá, ale Kl. žlutohnědý nebo hnědý. Opojně jedovatá. V jehl. lesích dosti hojná	subsp. regalis Fr. hnědá či královská
10 a	Duž. zvolna růžoví, Kl. masově, hnědě, růžově červenavý, Tř. bílý až zarůžovělý, s bílým, rýhovaným prstenem. Kl. na okraji rýhovaný. Jedlá. V lesích všeho druhu velmi hojná	A. rubescens Scop. růžovka
10 b	Duž. neměnlivá, jen pod pokožkou Kl. okrovějící až hnědnoucí. Kl. žlutavý až olivově hnědý, s bradavkami žlutými, špičatými. Tř. zažloutlý s bílým, rýhovaným prstenem. Podezřelá. V lesích list. vzácná	subsp. aspera Fr.
10 c	Duž. neměnlivá	11.
11 a	Kl. šedý nebo hnědý	12.
11 b	Kl. žlutý nebo okrový, prsten pomíjivý, okraj Kl. rýhovaný, Tř. nehlíznatý. Jedlá. V borech vzácně	A. junquillea Quél. žonkylová (slámožlutá)
12 a	Kl. bělošedý, s okrajem nerýhovaným a bradavkami velkými a tlustými. Tř. bílý, s prstenem pomíjivým nerýhovaným. Okraj Kl. ověšený bílými vločkami. Velká statná jedlá houba. V list. lesích velmi vzácná	A. stroboliformis Vit. šiškovitá

12 b Kl. šedý nebo hnědošedý, na okraji nerýhovaný, s tenkými, bělavými bradavkami. Vytrvalý prsten rýhován. Jedlá. V lesích všeho druhu hojná — A. spissa Fr. šedivá

12 c Kl. hnědý nebo červenohnědý; statnější než typ. Lup. i Tř. pomáčkáním hnědnou, jinak vše jako typ. — var. vallida Fr.

Josef Hásek:

Pozorování hromadného výskytu plodnic.

Dne 1. XI. 1944 za své návštěvy ve Valdicích povšiml jsem si ořechového kmene, ležícího v průjezdu u domku p. Jelínka, přímo obaleného množstvím nádherně vyvinutých plodnic hlívy ústřičné (Pleurotus ostreatus Jacq.).

Dne 8. 9. 1946 upoutal opět moji pozornost březový kmen pracující zřejmě k brzkému zániku, porostlý od zdola až téměř po vrchol chorošem březovým (Polyporus betulinus Bull). Bylo to asi 200 m východně od triangulačního bodu v lese nad Všeradicemi.

Oba tyto případy potvrzují, jak se zdá, výstižně teorii Dra Smotlachy, že houba, jakmile tuší, že její pobyt na těle hostitelově jest ohrožen, snaží se co největším dosažitelným možstvím plodnic vytvořiti co nejvíce výtrusů, pomocí nichž by se mohla opět v budoucnu uchytiti na hostiteli vhodnějším, zaručujícím opět její další vývoj.

*

Pozn. red. (Sm.): Krásné pozorování našeho spolupracovníka Jos. Háska (jun.) uvádíme jako příklad k cennému výzkumu života hub. Výzkum po stránce druhů hub v ČSR je v hlavních rysech ukončen. Zjistil jsem, že v ČSR roste na 3000 druhů větších hub (Macromycetes, o tom viz nový můj »Atlas hub« — Mycologia practica), z těch jsem měl v rukou 2400 druhů, t. j. hlavně druhy nejhojnější a nejdůležitější. Asi 300 druhů určili v ČSR jiní houbařští pracovníci. To jsou již houby většinou méně významné a většinou velmi řídké. Konečně je tu ještě tři sta druhů zcela řídkých, které v ČSR předpokládáme a které se každoročně postupně u nás zjišťují. Ročně přicházíme v posledních letech se svými spolupracovníky průměrně na 20 nových druhů pro ČSR, kteréžto číslo bude stále menší a menší, neboť výzkum se končí. Když sledujeme nové druhy hub pro ČSR, musíme konstatovati, že o tyto zcela řídké houby má v ČSR vyšší zájem opravdu jen několik málo lidí. Ani po stránce vědecké není to zvláštní zásluha. Bude to trvati jistě asi sto let, než se všechny houby u nás jen ovšem zcela vzácně rostoucí najdou a zjistí. Pro sto tisíc našich pokročilejších houbařů nemá to celkem žádný význam. Kolik lidí zná z našich 3000 druhů 2000 tisíce hub nejhojnějších? Jeden, dva, tři. Je potřebí dokonale znát život a cenu našich nejobyčejnějších hub. Znát je dobře a dokonale po všech stránkách je daleko cennější nežli znalost nějakých vzácných zcela a prakticky bezvýznamných hubek jiných. Proto p. Jos. Hásek má zásluhu, že si všiml onoho pozoruhodného zjevu, který znám od mládí. Na př. jsem jej pozoroval r. 1908 s profesorem Mrázkem na topole. Uvedl jsem jej také ve svém atlase Mycologia practica. Avšak i následující článek Krabovského již také tento zjev potvrzuje.

Vladimír Krabovský:

Moje nejvýznačnější nálezy roku 1944.

Můj zájem o houby se z velké části týká chorošů. Proto také nejvýznačnější nálezy hub v poslední době patřily tomuto rodu. Dne 10. září 1944 jsem našel na dubu u Velkého boleveckého rybníka severně od Plzně pěkný **choroš sírový.** Byl asi 1 dm široký, trsovitého obvyklého tvaru a typické, nápadné barvy, zdaleka viditelné. Tento choroš se u nás vyskytuje zřídka, tu a tam náhodně. V mém případě rostl na odumírajícím

pahýlu prastarého dubu, částečně již vykotlaného. Byl ve výši 3 m, již nedosažitelné. Když jsem po 14 dnech toto místo navštívil, spatřil jsem, že choroš již ztratil svou křiklavou barvu a hodně zbělel (zřejmě následek stárnutí). Zato na dvou okolních dubech se objevily další choroše sírové, podle živé barvy ještě mladé, až přes 1 dm veliké, obvykle kloboukovitě nebo laločnatě nepravidelné. Rostly též ve 3 m. Je zajímavé, že již prof. Maloch, známý botanik Plzeňska, udává též choroše sírové na dubech u Velkého rybníka (uvedeno v jeho »Květeně Plzeňska« z r. 1913). Možná, že tyto houby jsou jeden z důvodů pozvolného odumírání řady věkovitých dubů v těchto místech (viz sdělení prof. Velenovského o dubu v bot. zahr. v »Českých houbách«). V minulých letech plodnice nebyly vytvořeny, ale podhoubí bezpochyby žilo. Ačkoli na Plzeňsku najdeme choroše sírového jen málokdy, čtu často v ČČSH s údivem o jeho velkém výskytu v okolí Prahy, kde je i vítaným přínosem do kuchyně. Zřejmě potřebuje k svému životu teplejší místa, kterážto podmínce střední Čechy vyhovují, ale Plzeňsko, omezené s jedné strany Brdy a na druhé již stoupající k Šumavě, nikoliv. Smotlachův nový atlas (Mycologia practiva) obsahuje krásný jeho obraz.

Jiným zajímavým nálezem byla spousta **chorošů březových.** Našel jsem je na mrtvém březovém pahýlu, 5 m vysokém, v hlubokých smrkových lesích v západních Brdech. Bylo to v plzeň. okr. u Chynína na záp. svahu Třemšína (viz můj přísp. z 16. 5. 1944 a snímek z 23. 6.). Rostlo zde asi 35 kusů o nic více než 1 dm šir., většinou však byly prožrány hmyzem, což ale při celkovém pohledu nevadilo. Celek působil velice zvláštně, neboť takové nahromadění chorošů až do velikosti 2 dm se zřídka vyskytne. Březový kmen byl v 5 m větrem přeražený; snad se na něm houby usadily po vichřici, snad podlomily pevnost kmene již před polomem.

Dr. F. Smotlacha:

Čím je rok 1947 v ČSR zvláštní v růstu hub.

Slunce, mimořádně stálé, silné světlo, teplo a proto i sucho od časného jara omezilo růst hub, jež jsou »děti vlhka«, opravdu na minimum. Na jaře rostly houby jen tam, kde bylo přir. vlhko (u bažin, potoků a p.) a kde i malý deštík mohl účinkovat, v létě na začátku jen v horách a v podhoří, kde zapršelo: Šumava, Jeseníky, Valašsko, Slezsko, Tatry. Kde napršelo, tam zase rostly houby ve spoustách. Tu vyskytly se u hřibu ob. i krásné srostlice, drůzy a obří plodnice, neboť všechny houby saprofyti i symbionti měly základ jistě dobrý. Měly dobré prohřátí od slunce, symbionti světla a proto i dobrou asimilaci svých stromů. Odtud si vysvětlíme i krásnou drůzu hřibu ob., kterou vidíme na obálce čísla. Tu opatřil p. jedn. ČMS Vystyd. Je složena z 27 hřibků o váze 45 dkg. Vyrostla po teplých deštích v lesích rožmit. Z těchto deštů pocházela také obří forma špičky česn., kterou nalezl p. Miškovský 20. VII. v Chuch. háji. Kl. její měřil až 3 cm v prům. a obrov. plodnice much. šiškovité, které nalezli pp. Begermann (Čechy) a Drázda (Slovensko).

Také některá místa v Polabí a na Křivoklátsku dostala v červenci vláhu a pak ovšem tam rostlo i plno hřibů dub. v lesích listn. nebo hřibů smrk. ve smrčinách. Tak p. Dr. Vondráček měl ve druhé polovině července v lesích křivoklát. bohatou kořist. Nalezl tam spousty zdravých hřibečků dubových. Autorovi této stati se zase podařilo nalézti za malou chvíli mnoho hřibků smrk. v Týně n. Vlt. Celkem to však byly výjimky. Tak Královéhradecko (zde rostly zprvu houby na mechovištích a rašeliništích, později i ta vyschla) a širé okolí Prahy, mělo hub od jara do pol. září jen zcela málo. Trochu jich vyrostlo po deštících právě v červenci. Dostáváme mnoho zpráv, které hlásí, že u nich houby nerostou a jiné zase od těch, kteří měli štěstí, že aspoň někde rostou. Výtah ze zpráv:

1. Tam, kde v létě sprchlo, objevily se v červnu houby červencové a v červenci srpnové. To znamená zrychlení léta. Stálé slunce a teplo od jara urychlilo naší přírodu. O čtrnáct dní dříve uzrálo ovoce, avšak i houby jsou zrychlené. K těmto urychleným houbám v červnu a zač. července roustoucím, ač jindy rostou později, patří na př. šedivka (A. spissa). Ta byla letos v červnu a v červenci všude, kde zapršelo, častá, ne však přehojná. Sám jsem ji našel

na několika místech. Z p. kol. ji donesli na př. 7. VI. p. Jindř. Snížek (Louňovice u Mukařova), 7. VI. Petraš (Klánovice), Spálený 17. VI. (Stromovka) atd. Růžovka rostla v téže době řídčeji, sbíral jsem ji rovněž. Stejně Dr. Kurz u D. Bezděkova, Petraš v Klánovicích atd. Vojt. Borovička sbíral na př. kováře již 23. VI., M. Dvořáková hřib satanovitý 13. VI. (V. Chuchle). Dr. Brunner koloděje (krásnou srostlici) 5. VI. (klášter Teplá u Mar. Lázní) atd.

2. Objevily se hojně houby podeštné, jako by čekaly na dešť. Malý dešť stačil a rostly. Trvalé choroše zůstaly na stromech dál, kdežto houby pomíjivé záhy suchem zmizely. Z chorošovitých rostl zejména hojně od časného jara choroš šupinatý. Letos byly dodány do poradny (ústavu) překrásné plodnice od ing. K. Širokého v Anině na Otavě (15. VII.), Josefa Havlíčka u Mal. Újezda na vlaš. ořechu (26. VII.), Ant. Šalouna, Týnec Panenský (10. VI.), Jos. Špinlera, Hradec Kr. (již 8. V.), V. Švejara, Stromovka (2. V.), arch. Thoře (3. V.), A. Doubala v parku v Hlubočepích (10. VI.), ing. Zamastila (30. VIII.) v Hluboké n. Vlt. atd. Choroš březový nalezl 9. VII. Beyerman u Čelákovic. Oříš R. Hájek na Kazínu 6. VII. a pí Housková 31. VIII. u lesa v Hudlicích. Ch. lesklý našel Spálený 14. VII. a 21. VII. ve Stromovce, A. Veselý u Rožmitálu (Bezděkovské lesy 28. VII.). Z Tater poslal jej Dr. Šedivý. Nejpozoruhodnější byl r. 1947 ch. sírový, který byl dodán do ústavu velmi často. Začal růsti hlavně na hrušních a dubech buď po prvních deštích v květnu nebo až v červenci, kdy vynikl bujným růstem (čekal na dešť), sytě oranžově červenou barvou na líci a krásně žlutou na spodu. Tato překvapující živost barvy, která trvala i celý měsíc další, pocházela zřejmě z říše bohatého světla ze slunce. Ze sběratelů uveďme 30. V. Dr. Vávru (Šárka), 1. VI. Dr. Kurze (D. Bezděkov). 18. VIII. nalezl překrásné mladé plodnice A. Doubal. Byly bujné, šťavnaté a krásně vybarvené. Stejné sbíral Jiří Hlaváček s srpnu v Harrachově atd.

Choroše, zvl. sírový a šupinatý rostly r. 1947 jako jiná léta, neboť využily plně i menších dešťů, ať přišly později, jakoby na ně čekaly.

3. Rychlopodeštné houby rostly rovněž hojně, zvláště štít. jelení byla častá. 25. V. sbíral ji Dr. Kurz v Bezděkově, 24. VI. Fr. Jiroutek v L. Bělohradu, 22. VI. Dr. Vávra, Šárka, 17. VII. E. Dobrovolná, Jarov a 15. VIII. Petránková, Krč. Pluteus leoninus nalezl Schůt 3. V. a Pavlousek 11. VII. Sem patří i špičky, z nichž po větších deštích vyrostla špička obecná. Ji sbírali 11. VII. Dr. Vurm (Písek), 13. VII. Miškovský (Hodkovičky), 13. VII. Dr. Kurz (Bezděkov), 14. VII. Spálený (Stromovka). Šp. česnekovou 14. VII. Spálený, Stromovka, 20. VII. Miškovský, Hodkovičky, Šp. Wyneovu Miškovský 13. VII., Hodkovičky, Jan Březina 13. VII., Černošice. Šp. palčivou 9. VII. Beyerman, Čelákovice, 13. VII. Hásek, Jíloviště a Jan Březina, Černošice, 20. VII. M. Dvořáková, V. Chuchle.

4. V pol. července po místních nevelikých deštích se ochladilo a tak se urychlilo pozdní léto, t. j. objevily se houby srpnové. To potvrzuje zpráva p. ř. uč. Holčáka z Bečvy a p. V. Chmelíka z Jaroměře. 13. VII. sbíral Miškovský v Hodkovičkách hol. mléčnou a ryz. kokosku. 15. VIII. Petránková v Krči hř. žlutomasý a třep. svazčitou. 19. VII. tam našla petřec, loup. sličný, hř. hnědý, čechr. podvinutou, ryz. ryšavý a j. 20. VII. nalezl Miškovský ve Velké Chuchli L. fuliginosus a Mil. Dvořáková m. žonkylovou a ryz. bělomléčný. 21. VII. nalezl Dr. Kurz ve Lhotce u Dobříše much. červenou, loup. sličný, hř. hnědý, peprný, vejmutáček a hlívu plátkovou (Pl. petaloides). Spálený týž den nalezl ve Stromovce kozák březový, hřib, peprný, žlutomasý a koloděj. Kořenský z Řepnice u Litoměřic loup. sličný, slizký, hřb hnědý, podvínku, žampion lesní. 23. VII. sl. J. Sochorová poslala z Kunčic bedlu vys., 28. VII. sl. Görblichová hř. hořký u Litoměřic, V. Sobotka peč. lesní u Krupky. 29. VII. Kořenský z Řepnice ryz. ryšavý.

5. Největší sucho vydržely houby teplomilné, rostoucí na těžkých půdách, které dobře drží vodu. Stačí pak deštíček nebo jen silná rosa, aby rostly, když přijde jejich letos urychlený čas. K nim patří především hřib bronzový, který rostl v červenci a v srpnu a dral se často hluboko ze země. Nalezl jsem jej sám na Hradecku, kde byl i na trhu, neboť tamní houbaři vědí, kde roste a znají jeho vlastnost, že roste i za sucha. Byl i na trhu v Písku. Ing. Ryšavý donesl jej 30. VI. od Kralup, pí V. Píšová od Modřan a Ing. Vláčilík poslal jej od Pardubic. Druhý teplomilný druh hřibu, snášející sucho, je koz. dubový čili kameník. Sbíral jsem jej na Hradecku, našel v Hradci a v Písku na trhu. Poslal jej na př. 25. VII. JUC. B. Novák z M. Prus. Urban jej nalezl 21. VII. v Žehuni. Zvlášť sucho snášející je hol. olivová, která nám byla rovněž něko-

likráte během léta zaslána. Zvláště ji sbíral Urban u Žehuně 21. VII. a p. ř. Pačes u Zásmuk 26. VII. Stejně sucho snášející ukázala se býti i hol. kolčaví, která je horská. Hojná byla v Harrachově (Hlaváček), jednu od sucha do hněda sežloutlou nalezl p. Klikar ve Smiřicích, jako jedinou houbu tamní o mé přednášce.

6. K houbám, snášejícím sucho, druží se houby teplomilné, rostoucí v plném létě proto i při malém dešti, nebo tam, kde je spodní voda. Sem patří zmíněné houby hřibovité, zvl. modráky; satan, hř. satanovitý, avšak také kříšť, hř. podezřelý, hř. purpurový, vonný, čerňák a p. O některých jsem psal již nahoře. Modrák hořký (kříšť) poslal kpt. Lechner z Josefova a Ing. Vláčilík z Berouna (7. VII.). Ten našel 12. VII. a poslal také koloděj liškový (B. lurdius var. avelana).

7. Z nálezů hřibovitých hub budiž uveden J. Urbanův z Žehuně (21. VII.), odkud donesl tehdy celý soubor vzác. hřibů. Mimo uvedené též kováře, hřib purpurový, B. fuscoroseus, vaccinus a 31. VIII. i satana. Hřib vonný nalezla E. Dobrovolná 17. VII. Ing. Belada našel na lesní zahradě vedle Klamovky na Smíchově 21. VII. sedm krásných hřibů dubových. Největší vážil 85 dkg. Ku podivu často přišel do poradny hřib podezřelý. Tak donesla jej 24. VIII. pí Hejná ze Šárky, 28. VIII. F. Macháček z lesa Hlásku u Nebušic. Krásné, veliké kusy.

8. Ze sběru vzácných lupenatých hub třeba uvésti nález much. šiškovité v Nedošínském háji (myk. zahr.) u Litomyšle Beyermanem, který přinesl i krásné mohutné kusy do ústavu. Bude o nich řeč příště. Holčák nalezl u Prostřední Bečvy 18. VIII. Amanita excelsa. V krajinách horských, zvláště na Mor. a na Slov. (zejména v Tatrách) objevila se letos hojně václavka císařská (obr. 6), která roste z hloubky těžké půdy a proto snese sucho. Z Karlovic u Vsetína ji přinesla pí Olga Pečivová. Objevila se také zač. září na praž. trzích spolu s hřiby ze Slov. Čítali ji draho. Také nám ji poslali i z Čech a z Mor., na př. Ing. Vláčilík z Berouna (7. VII.). Konečně nám ji donesl náš dávný spolupr. V. Šípek, kterému ji přinesl syn, Věnceslav Šípek ze Ždiaru ve Vys. Tatrách 2. IX. Přinesl ji ve všech stadiích vývoje. Na Slovensku hojná!

9. V suchých lesích smrkových přece jen semtam vyrostla žemlička, nalezl jsem ji na př. v červenci v Týně n. Vlt. 11. VIII. získal ji Leština na Pacovsku, 19. VIII. Dr. Mil. Zimová u Humpolce a 1. IX. V. Plašil v suchém lese v Žirovnici. Chor. smolonohý poslal p. řed. Pačes ze Zásmuk 26. VII. a nalezl p. plk. Spálený ve Stromovce 18. VIII.

10. Nejpozoruhodnější byly letos houby břichatkaté, o nichž máme však jen kusé zprávy, neboť zaslány nám byly pouze pých. obrovské a had. psí. Soudíme však, že se letos u nás mohla nalézti i had. císařská, síťovka, mřežovka (Clathrus), střechan, batarovka, květka, žaludice atd., o nichž zajímavé zprávy shromáždil jsem během let v ČČsH. Prosíme všechny spolupracovníky, aby po nich pátrali. Pých. obrovskou přinesl 7. VII. F. Červenka z Kin. zahrady v Praze. Koncem června a v červenci byla několikráte sledována (Klikar, Pacák atd.), také ve Smiřicích n. L. Zvl. štěstí měli jsme letos s had. psí, která byla poslána celkem ze šesti stran (had. západní rostla rovněž), tak na př. pí Petránková donesla ji 18. VIII. z Krče, p. JUC. Jar. Pavlousek 11. VII. od Vřeckovic, okr. Přeštice, sl. Krauskopfová 28. VIII. z lesů na Šumavě atd.

11. Další zajímavosti. Pan min. nár. obrany gen. Svoboda poslal nám petřec lípový, pan řed. Plechatý syrovinku. Dál byla nalezena (Arn. Jech, Kam. Šenov) čirůvka modřínová (T. psammopus). Peč. západní sbíral Scheuer. Chor. plochý nalezl Hásek 13. VII. u Jíloviště. Velmi mnoho sluk, mladých z mechu vyrážejících, ještě fialových, nalezl 29. VII. Jar. Vendl na Krkonoších. Much. královskou sbíral 6. VIII. Beyerman u Opatova. V. Sobotka poslal z dolů u Krupky houbu houževnatec důlní. Další houby poslal JUC. Borský (viz níže).

Kdo zná kalendář hub, o nichž jsme výše mluvili, poznává, že tu jsou značné odchylky, způsobené mimořádným sluncem, teplem, suchem. Je nesporné, že podhoubí hub se aspoň ve většině krajů zprvu nevedlo zle, až na konec. Má sice vodu, která je jeho živlem, velmi omezenou, ale zato má teplo a světlo. U hub symbiotických přichází jistě k platnosti i silná asimilace uhlíku, při níž se patrně zúčastní houby i svým dusíkem. Vždyť naše lesy letos zvlášť vynikají zelenou, sytou krásou. Prosíme spolupracovníky, aby tento článek doplnili svými zprávami.

Mimo uvedené druhy hub bylo posláno ústavu i mnoho jiných, které nejsou tak charakteristické nejen pracovníky uvedenými, nýbrž i dalšími. Zde jejich jména: pp. (pí, sl.) M. Langer, R. Benda, K Krejčík, prof. Brunhofer, Löfler, F. Drázda, Jar. Marvanová, B. Čejka, V. Švejcar, Arn. Režný, řed. Kasal, MUDr. Bečvář, Jos. Vízner, Fr. Horčička, Fr. Petera, Zd. Komínek, Fr. Odvárka, E. Bauerová, Fridrich, M. Fridrichová, M. Langerová, řed. Kňourek, F. Margold, Arn. Jech, Fr. Červenka, L. Scheuer, Vl. Riegl, K. Písecká, Zd. Beneš, Boh. Pokorný, Bož. Ertlová, pí Řivnáčková, J. Holčák, Jar. Dostál, JUC Zd. Borský, O. Hartmanová, Hrabáková, O. Jarová, K. Jakoubek, Ing. Jenko.

Mnoho z těchto zaslaných hub bylo přezkoušeno pokud se týče jejich úpravy k jídlu. Zkoušen zase choroš šupinatý, sírový a oříš., hřib podezřelý, smrž baretová, pých. obrovská, obecná, šedivka, václ. císařská, mechovka, štít. jelení. Tato se osvědčila na př. v polévce - svědek ing. B. Cejnar atd. Neuvádíme zde sta dopisů a zpráv, které jsme již obdrželi od svých spolupracovníků a čtenářů ČČsH o letošním růstu hub. Využijeme jich později. Pošlete další. Právě, že je zcela výjim. rok, jaký nikdy v paměti lidu ani v historii u nás nebyl, že houby rostou málo, věnuj se každý výzkumu tohoto roku, vlivu slunce a sucha na růst hub, sleduj houby, teplo-, sucho- vlhkomilné.

Znaky podzimu. Po krásném slunci, teplu, které v červenci a částečně i v srpnu trvalo i v noci. Přišlo září. Bylo sice zprvu slunečné a část. i teplé, ale jen v poledne. V noci bylo chladno až k nule. Hned je to vidět na houbách. Začínají růsti houby podzimu: much. červená, sametonožka atd. Víc by se to projevilo, kdyby nebylo sucho. Smotlacha.

Letošní mimoř. sucho se projevuje i v Jaroměři a Josefově, že tu houby nerostou. Čekají na déšť. Tak stačil malý deštík a na lukách se objevily žampiony ob. a Dr. Konečný (»jaroměřský Smotlacha«) našel 5. IX. trs penízovek sametonohých. Ač nastala v noci chladna, byl jsem překvapen, ještě nezačaly růst houby letní (vliv sucha) a již roste houba zimní. Václav Chmelík.

Něco o václavce. V jičínských lesích našel jsem svého času velké množství václavek roztroušených v jednotlivých chumáčích v listnatém lese většinou dubovém v trávě mezi mladým doubím, a na jiném místě na široké travnaté cestě lesní, jež byla oddělena od smíšeného lesa struhami, takže kořeny lesních stromů za těmi struhami nemohly snadno vroniknouti k povrchu země. Není tedy václavka houba jen pařezovitá, což je vám jistě známo, ale uvádím to jen jako další doklad. Je otázka, na jakých kořenech bylo podhoubí václavek na oné travnaté cestě. Jelikož za těmi struhami byl vykácen starý les, zůstaly pod travnatou cestou asi zbytky kořenů i jemných kořínků a na těch se asi uchytilo podhoubí václavek. Boh. Matas.

Z jarních hub posílám do MVÚ smrž špičatou (M. conica), destici žilnatou (Discina venosa), smrž nadutou (M. elata). Vše sbíráno 16. 5. 1944 v okolí Vsetína. (Z archivu!) V. Pospíšil.

První moje jarní houby 1944. Nejprve podařilo se mi nalézti penízovku sametonohou (únor); 23. 4. nalezl jsem na výslunné pasece u Dol. Mokropes zvonovku jarní a v blízké borovině penízovku provázkovou, vyrůstající ze šišky. Jindy nalézám také smrže, kačenky, destice, ucháče a pod. (Z archivu!) Josef Florian.

Kamenický Šenov má r. 1947 o houby nouzi. Verpa bohemica, jindy ve spoustách, letos úplně vysadila (našel jsem jediný kus). Morchella conica rostla jen poskrovnu, stejně jako májovka. Arnošt Jech.

Hřib nachovýtrusý, který jste mi 25. 8. 1944 určil, sbíral jsem na Českomoravské vysočině v nadm. výšce 580 metrů. Porost 70letý. Smrk, ojediněle jilm a bříza. 28. 8. 1944. Ot. Švéda.

M. esculanta L. sbíral jsem začátkem května 1947 na vrchu Rohoši (1000 m) u Bánovce nad B. Doc. Dr. Jan Futák.

Smrže na Slovensku rostou ve svých typ. formách na jaře hojně v dubnu a zač. května podle polohy. Smrž ob. (M. esculanta L.) sbíral jsem již na př. na Bradle. Josef Valenta.

Pholiota grandis Rea — šup. obrovská, roste podle mého výzkumu sem a tam v ČSR. Můj podrobný článek o ní, jakož i p. řed. m. šk. F. Kolářka přinese příští číslo ČČsH. Prosíme o její pěknou fotografii. Dr. R. Vávra.

Babka byla již v května 1947 na výstavě v Praze. Zač. června jsem ji sbíral v Tuchoměřicích. 2. VI. 1947. Frant. Odvárka.

Kukmák okázalý rostl v květnu 1947 hojně v Radlicích v pařeništi u zahradníka. V době 15.—19. V. rostly zde velké jeho skupiny, z nichž šest jsem přinesl na výstavu a na přednášku. Jan Šantrůček.

Třep. svazčitou sbírala jsem 21. V. v Modřanech na pařezu. Sucho roku 1947 již začínalo a zima byla velmi tuhá. Bož. Sládečková.

Jen mléčník hnědý s vůní magiovou rostl 27. IX. v lese u Držkova v Podkrkonoší ve větším množství na rašeliništích; jiné houby t. č. tam pro sucho nerostly (jako na rašeliništích královéhrad. pozn. red.)

Karel Jakoubek.

Václ. císařskou, krásné kusy, které přináším Smotlachovu výzkumnému ústavu, našel můj syn Věnc. Šípek, maturant a houbař 1. IX. 1947 v jehličnatém lese u Ždiaru ve Vys. Tatrách. Václav Šípek.

Pstřeň a podhřibenku posílám z Morav. Prus. Je tu místy vlhčeji (déšť) a houby tu rostou. JUC B. Novák.

Jičínské lesy, kde trochu pršelo, mají houby. Posílám ústavu druhý balík s 15 druhy. Zvláštní je kotrč, trochu odlišná od obecné. Děkuji za určení hub. Ing. Josef Zamouřil.

Hadovku psí, která tu roste hojně, posílám ústavu z lesů na Šumavě 1. VII. 1947. Marcela Krauskopfová.

Na Šumavě místy rostou trochu trochu houby. Posílám (1. IX.) jich do ústavu balík z Pavlovy chaty, Zádov p. Stachy na Šumavě. Že jsou částečně podeštné, dosvědčuje pen. vřetenohá mezi nimi. Ing. Milj Jenko.

Žemličku, jedinou houbu v tomto suchu v celém lese u Žirovnice, sbíral jsem 1. IX. Václav Plašil.

Hol. kolčaví je dnes (1. IX. 1947) jedinou častější houbou na Šumavě ve vyšších polohách (800 m).

O. Hochmanová.

Pěknou skupinu velkých hřibů podezřelých posílám ústavu z lesa Hásku u Nebušic, kde 27. VIII. 1947 vyrostly přes velké sucho. Fr. Macháček.

Václavka císařská došla mi 28. VIII. mezi tržními houbami (hřiby) ze Slovenska. Tam v horách, kde je vlhčeji, roste hojně. Leština.

Hřiby (dubáci) rostly začátkem září ve velkém množství v hořejších polohách Slovenska. V Žilině na trhu byl kg za 30 Kčs. Drázda.

Trhy hub zkoumám od mládí. Prosím všechny čtenáře, aby můj výzkum doplnili svými zprávami ze všech míst ČSR. Jak starý je ten který trh, jak mnoho hub se tam prodává, druhy hub, ceny, lidová jména, dozor atd. Vše co zjistíte, sdělte.

Ústřední výstava hub ČMS, ČČsH a MVÚ, letos jubilejní (od r. 1912), byla odložena pro sucho na 5. října. Všichni dodejte houby jednak 4., jednak 6. října a pak během výstavy do 15. října každý den.

C. Výzkum krajový, lokální. Mykologické zahrady.

Rudolf Hronek: Houbaření na Podřipsku.

Kraj na Podřipsku není na lesy příliš bohatý. Jsou zde vlastně jen tři celky lesů borových, které mají ráz lesů stepních a jsou rozloženy na písčitém nánosu. K tomu trpí zdejší kraj nedostatkem vodních srážek a půda při snadné propustnosti rychle vysýchá. Tato okolnost není růstu hub příliš příznivá a proto pouze ve vlhčích letech a pak v částech lesa dubového (Říp) možno počítati s větší úrodou hub.

Převládající a neipopulárnější houbou je zde v borovinách hřib strakoš a zelenka. Strakoš vyskytuje se v příznivých letech v masách. V roce 1939 narostlo této houby tolik, že ji bylo možno doslova hrabat. Tehdy bylo zde také hojně zelenek, havelek a šedivek. Též čirůvka pětidílná, zde mylně nazývaná »václavkou« a velmi chutná, byla tehdy hojná. V místech, kde jsou lesy smíšené, rostlo dosti čechratek podvinutých, které se vyskytovaly i v jiných letech, (zde nejsou sbírány) a dále hřibů hnědých (místní jméno »poddubák).

Hojný růst bub vůbec byl ve zdejších lesích od roku 1939 do roku 1941 včetně, načež v následujících letech se houby téměř ztratily a nepřeháním, pravím-li, že v oné době sucha se nenalezla vůbec žádná houba.

Pravé hřiby rostou zde samozřejmě také, nikdy však ve větším množství. V dubinách se vyskytuje hřib dubový a v borovinách (a to již v květnu)

hřib borový. Kromě různých holubinek, které jsou také zde některými houbaři sbírány, rostou zde četné druhy hub, jež jsou sbírány málo. Jsou to: pestřec, hřib žlutomasý, kozák, křemeňák, liška, bedla vysoká i někdy odřená. čirůvka fialová, čirůvka žlutočervená, žemlička, syrovinka a strmělky (z nich také anýzová).

Jako zvláštnost nalezl jsem letos také hřib kaštanový s dutou dření. Tolik o druzích jedlých hub, jež zde rostou a jsou sbírány.

Z jedovatých hub možno zde nalézti muchomůrku bílou, zbělenou a muchomůrku zelenou. Jiných jedovatých hub jsem zde nenašel.

O tom, jak lehce by mohlo dojíti k otravě houbami budiž zde uveden zvláštní případ. V borovém lese, částečně prorostlém akáty, nalezl jsem tři pečárky pohromadě s jednou bílou muchomůrkou hlíznatou. Tyto 4 houby si byly tak podobné, že nezkušený by je byl od sebe těžko rozeznal.

Roku 1944 objevilo se v hájích podle Labe velké množství václavek, což se zde stává jen zřídka, a také na velkých pařezech topolových narostly celé shluky hlívy ústřičné. Růstu těchto obou druhů hub bylo totiž příznivé podzimní deštivé počasí.

Podle mého názoru je zde v prvé řadě kromě teploty směrodatné pro růst hub množství vodních srážek.

To se dá velmi dobře doložiti úředně zjištěnou statistikou v Roudnici n. Lab. Tam. obnášely srážky v roce 1939: 747 mm, v roce 1940: 576 mm, v r. 1941: 678 mm. Pak nastal úbytek. V roce 1942 zaznamenáno již jen 355 mm, v roce 1943 jen 266 mm, a v posledních dvou letech skutečně také žádné houby zde nerostly.

Rok 1944 měl sice již 438 mm srážek, ale houby také ještě nerostly, a to asi z toho důvodu, že podhoubí v předchozích suchých letech vyhynulo nebo bylo zeslabené a jak již vpředu uvedeno, začly teprve na podzim růsti za deštivého počasí václavky. Jiných podzimních hub nebylo mnoho.

Z roku 1945 neznám ještě množství srážek, avšak vím, že přece jen více pršelo než předtím. A opravdu nám zde narostlo letos našich populárních hub, strakošů a zelinek větší množství. I hřiby se počaly objevovat. Archiv z roku 1945.

Pplk. B. Plánský: Toulky lesem v pohraničí.

Druhá polovina léta na Českokrumlovsku r. 1946 přinášela pestřejší směs v houbách nežli první.

V dálce svítila svou krásně žlutou barvou kuřátka žlutá a kotrč obecná ve svých dvou variacích (k. kadeřavá i štěrbáková), které dosahovaly obrovských rozměrů. Půvabná byla i čirůvka červenožlutá se svými šupinkami, jež tu a tam ukázala se u zarostlého borového pařezu. Na sušších místech — také ojediněle — usmíval se na vás lošák jelení (srnka) svým hněděšupinatým kloboukem, dosahujícím velkých rozměrů. Bohužel byl vždy červivý, ač jinak zůstával stále tuhý.

Podél travnatých cest prosáklých horskými vodami v celých skupinách nalézal se klouzek obecný, téměř nikým nesbíraný, snad proto, že byla taková úroda lepších hub. Ve společnosti klouzku v celých řadách hojně rostl ryzec obecný s kloboukem masitým, barvy šedé až olivově nahnědlé s mlékem tmavě červeným, libujícím si na mokřině, kdežto druhý ryzec oranžově-červený, s kruhy málo znatelnými, volil místo sušší. V teplejším a tichém koutku jehličnatých stromů, jen na několika místech byl nalezen vzácný ryzec krvavý s mlékem krvavě červeným s průměrnou šířkou klobouku 10 cm. Většinou byly zdravé. Ryzec syrovinka nalezen jen ojediněle v borůvkovém podrostu. Ryzec kravský zkrášlený svými bělavými vlasy vynikal v březovém háji. Zde také — po prvé — jsem našel v mechu kuřátka ardenie, roztomilý to fialově-šedý útvar. V tmavém houští — opediněle — zableskla se bílá plodnice ryzce pýřitého, trych týřovitého tvaru až 30 cm v průměru. Na starých lípách — nápadně ojediněle — bylo pozorovati šupinovky kostrbaté, kdežto václavky kupily se v nepřehledných velkých trsech na

všech druzích pařezů. Nasbírali jsme jich plné koše a zavařili je v octě, byly výtečné. Čirůvka zelenka vyskytla se jen poskrovnu, ač byla tolik hledána. Rovněž čechratka podvinutá jen tu a tam se ukázala. Méně vábný slizák mazlavý, ač hojný a dobrý, se nesbíral. Na pokrajích lesů v trávě velmi hojná byla pýchavka bradavičnatá a na mezích ojediněle vyrostlá i pých. obrovská. Na kompostech za obcemi ukázal se hník obecný s hrubě šupinatým zvonovitým kloboukem, jehož kraje vroubila záhy černá tekutina.

To byl výčet všech těch bytůstek pohraničního lesa, které se ve své kráse a rozmanitosti představovaly postupně dychtivému návštěvníkovi — houbaři.

Ing. Viktor Procházka: O houbách Rakovnicka.

Obecní lesy jsou povětšině borové, na chudé písčité půdě. Mají podivná jména: Hlavačov, Pajtlíky, Bora, Kokrdy, Polomíle, Čtyrka, Jáma, Senecká Hora. Ty jsou skutečným eldorádem rakovn. houbařů, protože tam roste houba, která je jediná opravdu v kursu, totiž koloděj — jak se tady říká hřibu písečnému, strakoši.

Když jsem se před deseti lety začal seznamovat se zdejšími lesy, byl jsem překvapen spoustou kravských klouzků, které rostou zejména v Hlavačově. Nikdo se jich tu nedotknul, leda nohou. Když jsem je začal sbírat, lidé mi říkali: »Pro Boha, člověče, je-li vám život milý, tak to zahoďte, vždyť je to prašivka jedovatá!« Poučoval jsem je, vykládal jim, že kravák sice nepatří mezi houby lahůdkové, ale že je jinak dobrý, vydatný atd. Vrtěli hlavou a znovu varovali. Ba došlo to tak daleko, že mi říkali »blázen« a ráno se přišli ptát mých sousedů, zdali jsem neumřel. Později jsem přeci jen získal několik příznivců kraváka, ale jde to tuze pomalu. O něco lépe to dopadá s čirůvkou nahou, která už se tu začíná sbírat a lidé si pochvalují, že je dobrá do octa.

Ředitel škol Stříbrný, který je skutečně znalcem zdejších lesů, mne zasvětil do tajemství nalezišť vzácnějších hub. Vzácnější jsou tu vlastně skoro všechny houby mimo již jmenovaných. Mezi řídce se vyskytující tu patří i liška obecná, hřib kovář, hřib dutonohý, většina klouzků, sluka, šafránka, zelenka, havelka, pečárky, hlívy, žemličky, strmělky, ba i bedly. Nelze se tudíž diviti že zde lidé houby málo znají a že jim nevěří. Je vůbec v povaze zdejšího lidu jakási nedůvěřivost. Když za doby okupace byla nouze o potravu, propagoval jsem houby jak se dalo, nejvíce ve svém působišti, Ottově továrně. Leč výsledky mne neuspokojily. Teď se sbírají zase jen hřiby, koloděje a podmáslíky, a na to ostatní se ohrnuje nos. Posvátnou hrůzu tu mají lidé z hřibu hořkého, který považují za vrchol jedovatosti a proto mu říkají satanáš. Pravý satan tu neroste, tedy ho neznají a nechtí se dát přesvědčit, že jejich satanáš a hřib satan není jedno a totéž. Z hub od podezření jedovatosti Sm. osvobozených nejhojnější je tu m. citronová. Otravy jedovatými houbami bývají tu velmi vzácné, protože zdejší lidé se hub bojí; spíše se vyskytují otravy houbami zkaženými, ale to nikdo neuzná. Řeknou zkrátka: otrávil se houbami a proto — dál od nich!

Holubinek tu roste dosti, hlavně v obecních lesích, ale téměř nikdo je nesbírá. Jsou považovány za bezcenné, ne-li za prašivé. Čechratek tu bývá hodně, podvinutých i černohuňatých a nikdo nechce věřit, že jsou k jidlu. Se získáváním příznivců pro ně to jde tuze pomalu.

Tak bych mohl pokračovat ještě dlouho. Jak je vidět z mé úvahy, jest Rakovnicko kraj mykologicky dosud nepropracovaný. Sám na to nestačím, nemaje dosti volného času při svém občanském povolání továrního inženýra. Snažím se aspoň získávati zájemce a spolupracovníky, ze kterých by se později mohli státi dobří praktičtí mykologové a ochotní propagátoři našich snah. Bylo by záslužné, kdyby nám sem Praha jednou vyslala své lidi, kteří by vycházkami do lesů, přednáškami a výstavkami dovedli podchytiti zájem o houby a prolomiti led nedůvěry a zbytečného strachu.

Jan Soukup:

Pražské jedlé houby.

Sběru hub pro kuchyni přímo v Praze jsem se začal věnovati v poslední válce. Průpravu mi k tomu poskytly známé a v široké lidové veřejnosti oblíbené a oceněné přednášky p. prof. Smotlachy a s nimi spojené praktické ukázky a určování čerstvých hub.

Houby v Praze sbírám na vrchu Žižkově, kudy chodím do zaměstnání, a v Bohdaleckém a Michelském lesíku v jehož blízkosti bydlím.

1. Na karlínském svahu Žižkovského vrchu jsem pravidelně v jednotlivých letech sbíral hník třpytivý (C. micaceus), třepenitku Candollovu (H. Candolleanum), šupinovku ranou (Ph. candidans), much. načervenalou (A. rubescens) a tlustou (A. spissa), holubinku nazelenalou (R. viridescens), čechratku podvinutou (P. involutus), pestřece (Scleroderma), václavky (A. mellea), čirůvku fialovou (Tr. nudum) a některé hlívy (Pleurotus). Ve velmi pěkných exemplářích se tam vyskytuje i penízovka sametonohá (C. velutipes).

2. V Bohdaleckém lesíku nad vršovickou výtopnou jsem nacházel hub méně. Sbíral jsem tam májovku (Tr. gambosum), pečárku ovčí (P. arvensis), lakovku cihlového zabarvení (L. laccata), špičku travní (M. oreades), pahřiby (Phlegmacium) a čir. fialovou (Tr.). Tato čirůvka tam roste ve velkém množství.

3. V Michelském lesíku (kolem sok. let. cvičiště) jsem sbíral májovku, čechratku podvinutou, pečárku ovčí, opěnku lipůvku (Ph. mutabilis), katmanku pošvatou (A. vaginata), bedlu vysokou (L. procera) a načervenalou (L. rhaiodes), špičku česnekovou (M. scorodonius) a hřib žlutomasý (B. chrysenteron). Špičku travní jsem tam nacházel také pod smrky na místech, kde nebyla vůbec žádná tráva. Při tom tyto špičky byly velmi svěží a velké.

Uvedený výpočet jistě neobsahuje všechny jedlé houby, které rostou na zmíněných místech, protože jsem sbíral houby jen při okrajích cest a na lehce přístupných místech ,a mohl jsem sbírání hub věnovati jen málo času. Ale i tak jsme měli s výjimkou ledna až března vždy dosti čerstvých a dobrých hub. Také jsme je sušili a jinak konservovali. Letos snad nám další měsíce vynahradí, co nám odepřelo předchozí dlouhé sucho. Těmito poznámkami jsem jen chtěl dosvědčiti, že skutečně lze houbařiti i přímo v Praze, a že není nutno za běžnými druhy hub podnikati daleké výlety a výpravy. (18. V. 47.)

*

Pražské houby studuje mnoho našich přátel, kteří tu některá místa sledují jako mykol. zahrady. Zvláště pp. ing. Benda, Beyerman, Krejčí, Spálený, Dr. Vávra. Prosíme také všechny ostatní, aby se nám do týdne přihlásili. Redakce.

A co Brno! Prosíme brněnské, kde je na tisíc dobrých houbařů a mnoho členů ČMS, MVÚ a odběratelů ČČsH, aby si stejně rozebrali brněnské parky a lesíky nejbližšího okolí k průzkumu. A to platí o všech ostatních městech. Kdo si vezme na př. na starost býv. zám. zahradu v Rakovníce? Redakce.

Svatopluk Šebek:

Houbařská hlášení.

Toto je pokračování mého hlášení z r. 1944, uveřejněného z části již v ročníku předchozím str. 105. Dnes se toto hlášení dokončuje.

Hřib příživný byl v našem kraji sbírán jen jednou, a to v červenci 1944 p. Cvejnem na pís. dynách v Pístech u Nymburka. Liška oranžová, sbírána v lesích u Studců a Jizbic. Obo slizáky (mazlavý i lepkavý) jsem nalezl toliko v lese »Zátiší« za Nymburkem. Čechratka podv., je běžná houba na Nymbursku i Loučensku, vhodná zvláště do polévky (houba »maggi«). Z holubinek mandlová a namodralá jsou výborné zvláště do polévky (lepší než hřiby!). Ryzec ob. sbírám každoročně pod smrky na Nymbursku a Loučensku; je výborný nejen do octa, ale i do směsi. Ryzec

šer. — obecná houba v lesích nymb. a louč. Hník obecný roste v Nymburce na Ostrově, v parčíku pod věznicí a na novém hřbitově. K jídlu jsem ho ještě nezkoušel. Žampion lesní jsem nalezl zatím jedině ve smrčině na nymb. Ostrově. Čir. dvoubarvá roste ve velkém množství na lukách u Kovanic a za nymb. elektrárnou. Je to jedna z nejlepších hub, kterou používám ve směsi s ryz. obecným, čir. nahou, pen. sametonohou a čir. masitou. Čir. nahá roste pod smrky na Remanenci. Jednou z nejlepších hub vůbec je pen. sametonohá, vhodná nejen do polévek nebo do směsi (smaženice), ale i do salátu pro svou slanečkovou chuť. Much. zelenou, naši nejjedovatější houbu, znám na Nymbursku z pěti lokalit: les »Babín«, Ostrov, Sadská, les »Zátiší« za Nymburkem a les mezi Zavadilkou-Všejany.

Pozn. red.: Bude obsaženo v II. díle Smotlachova (Mycologia practica).

Josef Urban: Smrže a májovky ze Žehuně.

Přes jinde nepříznivé poměry měl jsem na jaře 1947 štěstí. Podařilo se mi 3. V. nalézti v žehuňských lesích asi 20 májovek a 50 kusů smrží (většinou M. esculenta L., částečně M. fulva Bezděk). Tvarem klob. byly jednak široce vejčité, jednak protáhle vejčité a jevily zřejmě vztahy a podobu ke smrži přerostlé (M. praerosa Kr.). Jsou to tytéž houby, které jsem z Žehuně přinesl již r. 1944. Barevné jejich fotografie jsou určeny do II. dílu bar. fotogr. Smotlachova atlasu. — Májovky jsem přinesl dvojí. Jedny krásné, normální, to jsou ty, které vyrostly na místě, jež jsem 19. IV. silně zalil. Druhé májovky byly však suché, zaschlé.

*

Čirůvku jarní jsem našel 1. května 1947 v Loužku u Horního Bezděkova, Unhošť. Vyrostla v jediném exempláři v blízkosti smrkového pařezu, jinak byl kolem smíšený les (habry, borovice a j.) Barvu měla nápadně žlutou až žlutohnědou. Dr. P. Kurz.

Závojenka jarní »podtrnka« objevuje se rok co rok na mé ovocné zahrádce v Úvalech. Dříve ji považovali za májovku, ale neprávem, neboť její klobouk není zvonovitý, ale zprohýbaně laločnatý, barvy šedavě bělavé. Plodnice voní silně po mouce a rostou jednotlivě i v trsech, dosahujíce šíře až 10 cm. Pokožka se dá na okraji dobře loupat, uprostřed seškrabat. Od poloviny května po 3—5 týdnů si její zásluhou pochutnáváme na polévce, omáčce i na smažené. Nejdříve se objevovala pod švestkou, teď však roste i pod hruškou v trávníku, který v zimě přihnojuji močůvkou. Jos. Jánský.

Holubinka zlatá. Je zajímavé, že jsem tuto houbu nenalezl v žádném horském ani podhorském lese Krušných hor. Naproti tomu je častým zjevem v Č. Středohoří, kde nechybí v žádném smíšeném lese. Mám dojem, že má nejraději jílovitou čedičnou půdu. Východně od žel. stanice Chlumec u Chabařovic na trati Podmokly—Osek protíná trať menší vyvýšeninu, která svým geol. složením (zvětralý čedič) náleží k Č. Středohoří, přestože leží přímo pod úpatím Krušných hor a je od hlavního temene Středohoří 25 km vzdálena. Vyvýšenina je porostlá borovicemi, duby, buky a lískovými keři. Na tomto místě jsem s překvapením nalezl holubinku zlatou v celých skupinách a jako důkaz toho, že stojím na čedičové půdě, stálo vedle těchto krásných zjevů několik hřibů dubových. V lesích obklopujících vyvýšeninu ze severu a které stojí již na rulovém podkladě, jsem marně pátral po shora uvedených houbách. Václav Sobotka.

Spousty hřibů dub. vyrostlo letos (1947) po větším dešti na zač. druhé pol. července v dubině v lesích křivoklát.; přestože bylo teplo a vlhko, byly hřiby bez červů. Byl jsem tam právě na dovolené a nasbíral jsem si jich mnoho. Zastihl jsem je právě ještě mladé, v plném vzrůstu.

Dr. Fr. Vondráček.

Smiřice n. L., pěkné městečko s 2200 obyv. v úrodné polab. krajině, ležící na dráze z Hradce Kr. do Dvora Kr., se starými stát. (dříve cís.) statky. Ač mají na houby smiřičtí daleko, přece je tu mnoho houbařů,

z nichž někteří rádi pracují s MVÚ, ČČsH a ČMS. Odběrateli a případně i spolupracovníky ČČsH jsou pp.: Jan Pacák, říd. uč., (od začátku), Jan Černý, V. Jambora, V. Klikar, knihk. A. Mahler, Fr. Novák, MUDr. V. Pulter, F. Sazima, K. Sladký a odb. uč. Jos. Tuček. Na houby chodí se (jezdí na kole) do lesa Smržova (5 km), do Borku u Račic (5 km), do lesů u Láz. Velichovek (6 km), u Lužan (7 km), Chotěborek (9 km) a Jeřiček (10 km). Hojně se houbaří i na lukách kolem Smiřic (žampiony, špičky, májovky, čir. dvojbarvé). Na podnět odbočky zahrádkářů uspořádala míst. osvět. rada ve Smiřicích 5. VIII. 47 úspěšnou Smotlachovu přednášku o houbách. Připojená výstavka hub obsahovala jen velmi četné modely hub z míst. škol a něco hub z mokřin lesů hrad., které přivezl přednášeč, neboť pro sucho houby vůbec nerostly. Byly to houby bažinné, jen p. Klikar přinesl z míst. lesů jedinou houbu: hol. kolčaví - mustelinu!

F. Hradecký.

Eduard Beyerman:

Závojenka olovová v mykologické zahradě litomyšlské.

V předešlém ročníku ČČsH (str. 113) jsem sdělil, že jsem ve své mykologické zahradě u Litomyšle (což je tamní proslavený »Nedošínský háj«) nalezl i závojenku olovovou, kterou jsem 13. VII. 1944 uviděl po prvé. Překvapila mne.

Za prvé mne zaujala svou mohutností. Větší z obou byla asi 13 cm vysoká, s nohou 2,5 cm tlustou, nepravidelně válcovitou, pevnou, bez límečku a bez hlízovitého zduření ve své patce. Klobouk byl čistý, hladký, v průměru asi 12 cm velký. Za druhé mne zaujala svou vůní. Snad lépe řečeno byl to zápach po stuchlé mouce, velmi podobný pachu mechovky. Za třetí mne upoutala svým zbarvením. Bylo na noze i na povrchu klobouku špinavě bílé. Na noze jsem pozoroval jakoby žíhání, směřující svými tmavšími ploškami od shora dolů. Lupeny byly jasně růžové.

Těmito povrchními znaky veden pokládal jsem ji za jedovatou houbu závojenku olovovou (Ent. lividum Bull). Opatrně, aby se více nepolámala tato pěkná a křehká houba, uložil jsem ji do brašny. Ze styku s ostatními houbami, že by snad na nich ulpělo něco z její jedovatosti, toho jsem se nebál. Požitím ostatních hub jsem se přesvědčil o správnosti svého předpokladu. Dal jsem však bedlivý pozor, aby ani nejmenší úlomek oné závojenky nebyl přimíchán mezi houby jedlé. Doma, na slunečním světle, zdály se obě houby celé narůžovělé. Špinavou bělí pozorovanou v příšeří lesa jako by růžová barva prosvítala. S několika jinými zvláštnostmi jsem je poslal do poradny pana Dr. Smotlachy k bezpečnému určení. Můj předběžný typ byl potvrzen. Místo, kde jsem je našel, odpovídá všem podmínkám jejího růstu. Stín, spodní vláha, těžká jílovitá země, to jí dává růsti i za dnů velkého sucha, jaké právě bylo. Nevím, pod jakými stromy si libuje (symbiosa), ale mimo smrky rostou v okruhu as 25 m tyto stromy: modřín, dub, habr, lípa, bříza, z křovin trnka, ostruží a podrost výše jmenovaných stromů.

Litomyšlští houbaři tedy pozor na závojenku olovovou, u nás roste právě na nejvyhledávanější části Nedošínského háje. Ona roste pravděpodobně i na jiných místech. Působí těžké, velice bolestivé otravy už v malém množství a v mnohých případech snad i smrt.

Mykologickou zahradu města Opavy bude nutno teprve vyhledat. R. 1947 bylo v okolí Opavy ve všech lesích mnoho hub, jako všude jinde u nás. Nejbližším místem jsou malé lesíky za Oticemi, asi 50 min. chůze od města. V kulturách smrkových a borových rostly tu všechny obvyklé druhy hub včetně přečetných klouzků, které však nebyly sbírány. Sbírají je jen zájemci z Moravy (Ostravska); místní obyvatelstvo je nesbírá. Stejně krásný a hojný hřib hnědý je tu opomíjen. Sbíraly se jen hřibky (B. bulbosus Schff.), jichž tu rostlo hojně. Houbaři z Opavy jezdí na houby hlavně do lesů u Mladecka, kam dojíždějí i houbaři z Ostravy. Tam je větší výběr, roste tam i hřib dutonohý (jsou tam modříny), strakoš

a spousty jedlých čirůvek a jiných hub. Rovněž krásné lesy v okolí Hradce (8 km drahou) mají na podzim dosti hub. Do Frývaldova je z Opavy trochu daleko, tamní lesy jsou však na houby přebohaté.

Ing. Šafr.

Mykologickou zahradu pro Řepnice p. Libochovany u Litoměřic zakládám (zkoumám se spolupracovníky) v úseku lesa na vrchu »Trabice«; výška 435 m. Václav Kořenský.

Mykologická zahrada na sev.-záp. Prahy (ve spojení s MVÚ). Prozkoumávám od r. 1922 každoročně park velkostatku vokovického, Divokou Šárku a Tichou Šárku, Hvězdu, Pulkrabský háj a Nebušický les. Dr. R. Vávra.

Na jihu Prahy je mykologická zahrada v háji u Chuchle; po stranách malého potůčku (Slivenecký) prostírá se listnatý háj, plný od jara do zimy zajímavých našich hub. Nahoře v borovém háji, kde roste i borovice černá, jest jediné naleziště klouzku voštinatého (B. plorans Roll.) v okolí Prahy. Prof. Smotlacha sbírá jej tam od roku 1911 každý druhý, třetí rok. Tento lesík vybrala jsem si jako mykologickou zahradu ve spojení s MVÚ. Milada Dvořáková.

Pražskou Stromovku (sever), kterou kdysi důkladně prozkoumal prof. Smotlacha a později pí Zvěřinová, zkoumám znovu důkladně jako mykologickou zahradu v rámci MVÚ a pětiletky. Pluk. Spálený.

Zahradu Kinského prozkoumává p. inž. R. Benda (od r. 1940) s drem Smotlachou (od r. 1907). Nebozízek (od r. 1907), zahradu Seminářskou a Nostitzovou (od r. 1920) Smotlacha. Kersko u Sadské (od r. 1910), les Hlásek u Nebušic Smotlacha (od r. 1907).

Další okolí Prahy. Kdo se zúčastní ve výzkumu dalších partií parků a hájů pražských a kdo pomůže někomu z výše uvedených? Na jednu část zahrady je třeba několika pracovníků.

Oušenka zaječí (Otidea leporina). Roste roztroušeně v lesích královéhradeckých u Roudničky směrem k Vysoké n. Lab. To je houba, která své výtrusy vypouští v podobě kouře! Josef Friedler.

Smrž tlustonohou sbíral jsem r. 1927 v parku u zámku na Velichovkách. Jan Pacák.

Pýchavku obrovskou (3.20 kg) jsem nalezl v červenci 1946 v Holohlavech. Václav Jambora.

Týž druh roste v okolí Smiřic dosti často. Jan Pacák.

Máslák (klouzek obecný) našel jsem r. 1947 již koncem dubna u Baňské Bystřice. Jan Chovanec.

Val. hromada ČMS je 22. X. večer.

D) Praktický výzkum hub. Obchod. Průmysl. Kuchyně.

J. Jarmiš: Houby na výstavě průmyslu výživy.

Kdo vymyslil Výstavu průmyslu výživy, měl jistě dobrý nápad — o tom nemůže být pochybnosti. Bude zajímat čtenáře ČČsH (nezaměňovat s ČČH — Časopisem českých historiků), že ministerstvo výživy našlo cestu k lidu houbařskému, sdruženému v Čs. mykologické společnosti za předsednictví profesora dra Smotlachy. Svědčilo o porozumění pro práci našich houbařů, že jim byl přidělen zvláštní pavilon před levým křídlem Průmyslového paláce na Starém výstavišti v Praze. Směrem k hlavní cestě upozorňoval návštěvníky daleko čitelný nápis: V ý s t a v a h u b. Skupina smrčků po stranách, uprostřed pavilon se zaoblenou střechou jako mamutí autobus, a v tomto »autobuse« startoval prof. Smotlacha se svými spolupracovníky čelem k východu.

Na východní straně pavilonu, obrácené k paláci s výstavou UNRRA, se představovala Čs. mykologická společnost. Nad jedním vchodem stálo heslo Houby všem! a nad druhým se uváděl Smotlachův Atlas hub ve spojitost s heslem Věda o houbách všem! V pavilóně, po obou stranách otevřeném, byly vystaveny kromě houbařského propagačního materiálu čerstvé i konservované houby, venku pak přístroj na sušení hub a jiných plodů. Výklad podával při zahájení prof. Smotlacha a po dobu výstavy, která trvala od 10. do 26. května 1947, hlavně dva zkušení mykologové dr Vávra a F. V. Drázda. Kancelář houbařského ústředí rozvinula zde činnost náborovou pro ČMS a ČČsH, o jejíž dobré výsledky se přičinili spolupracovníci Semecký a pí Pešová. Na výpomoc přišli též členka výboru

ČMS pí Dvořáková a jednatel Vystyd. Propagaci hub prospělo, že výstava byla prodloužena do svatodušních svátků. Hned na začátku vystavené smrže (M. praerosa Kr. a M. esculenta S.) a májovky (T. gambosum Fr.) záhy uschly, déle vydržel choroš šupinatý (P. squamosus Huds.) — sucho pozdrželo růst hub. Teprve když sprchlo, počaly se objevovat ve větším počtu houby podeštné a jarní, s výjimkou smržovitých, jichž doba zatím přešla. Mladý exemplář choroše sírového (P. sulphureus Fr.) byl podroben jakostní zkoušce jedlosti ve výstavní kuchyni Ústředí čs. hospodyň a řízky z něho připravené sklidily všeobecnou pochvalu.

Nejen české podniky, jako Landin, Deko a j., vystavovaly zpracované jedlé houby a výrobky z nich, ale také Slovensko bylo v tom oboru zastoupeno. Pozornost budila v Prům. paláci exposice závodů Semenoles v Liptovském Hrádku, lemovaná malebným seskupením jehličnatých stromů na mechovém koberci. Slovenské lesy poslaly až z Vysokých Tater pozdrav bratrské Praze. Jmenované závody semenářské a školkařské státních lesů jsou hlavním komisionářstvím houbařské sekce Osivovej spoločnosti s největší výtěžní oblastí na Slovensku a vyvážejí továrensky zpracované jedlé houby a speciality do celého světa. V této exposici bylo vidět ve zmenšeném měřítku, jak vypadá »džbar na silážovanie húb«. Při prohlídce jsem prohodil k doktoru Vávrovi žertem: »Zde by mohly růst houby symbiotické.« Oslovený pohlédl pod smrčky zrakem houbaře, ale v mechu místo hub se ukázaly (zlozvyk Pražanů!) pohozené papírky. — Závody Deko v Novém Městě nad Metují vystavovaly za účelem reklamním nadživotně velký model houby s nasazenou pípou ve třeni a pod pípou lahvičku zahuštěné šťávy z jedlých hub, která byla v současně rozšiřovaném letáku označena za koření budoucnosti.

Velice v rámci exposice MVÚ, který výstavu pro ČMS uspořádal, se uplatnila také firma Primagro a pak známý odborník pro průmyslové zpracování hub p. ing. Cejnar.

Výstavu hub, ač stála trochu opodál, navštívila i velká řada osobností, zejména tam byl několikráte **sám protektor výstavy, vynikající sportovní sběratel hub a člen ČMS, p. ministr výživy Václav Majer.**

Čest a chvála průkopníkům odbytu, neboť nestačí zboží vyrobit, ale musí se též umět prodat! To se vztahuje jak na výrobky průmyslu, tak i na výsledky duševní práce, časopisy a knihy, bez kterých by nebylo pokroku za současného stavu kultury. Výstava průmyslu výživy, společné dílo pracovníků hlavou i rukama, byla výrazem péče o blaho lidu ve znamení solidarity všech lidí dobré vůle. V jedné frontě setkal se tu Časopis čs. houbařů s časopisem »Správná výživa«, který řídí spisovatelka Úlehlová-Tilschová. Třistatisícová návštěva výstavy přispěla zajisté k dalšímu rozšíření poznatku, že houby jako živina a koření tvoří součást správné výživy zdravého člověka.

Rudolf Šimek: Ohromná úroda muchomůrky šedé (šedivky).

Byl-li červen 1945 příznivý vzrůstu hub, tedy červen 1946 jej ještě v mnohém předčil. Poslední neděli v červnu jsem zajel do kraje postupického (okres Vlašim) a v tamních lesích se mi naskytla podívaná, jaké jsem za celých 40 let, co houbařím, nezažil. Les byl plný muchomůrky šedé, jako když ji naseje. Nepřeháním, když tvrdím, že v úsecích »Na vápenném vrchu«, »V hladově«, »Na zádubčí« bylo desetitisíce těchto na pohled nevzhledných, málo ke sběru vábných hub. Je to typická houba, kterou v tomto kraji všichni považují za prašivku a žádný ji nesbírá. Byla to pro mne tedy velmi záslužná práce, propagovati neškodnost a užitečnost této houby u všech lidí, které jsem v lese potkával. Ukazoval jsem její poznávací znaky a jak očištěním kloboučku se z ní stane rázem houbička velmi sympatická. Některé mladé plodničky byly zvlášť krásně vybarvené. Od světle šedé až do sytě tmavošedé. Její vývoj trval však pouhé tři týdny. V polovině července jsem ji našel už jen ojediněle. Ze zkušenosti mohu říci, že šedivka je nejchutnější v octě naložená. Dobře se loupe, povařením ztratí zemitou příchuť a zůstane krásně bílá.

Praktické poznámky z Kladna. Kladenské lesy r. 1946 v červnu až září jako málo kdy před tím vydaly ze sebe mnoho hub a to zejména všechny druhy hub hřibovitých. Sběrači se sběrem byli jistě spokojeni a do syta se jich najedli. Ti, co do lesa nemohli, měli možnost na trhu si jich levně nakoupiti. Všude v domácnostech se houby sušily, jak bylo vidět rozřezané na prkénkách na dvorkách, zejména v obytné čtvrti hornické. Také ryzce se urodily v hojné míře a mnoho jich zůstalo v lesích nevyužito. Došlo k jejich nakládání a přicházely ke cti obohatit večeře a omáčky na oběd. — Při tom velkém sběru hub nedošlo nikde k vážné ani méně vážné otravě houbami. Lze také pozorovat ke cti všem, kteří z neznalosti houby svévolně ničili, že jich rapidně ubývá. Je to jistě následkem stálého poučování tiskem a přednáškami zásluhou ČČsH. Na podzim, kdy jindy dostáváme z lesů velmi dobré houby jako havelky, zelánky a jiné, — sběr byl velmi nepatrný a objevovaly se, jak uvádím, ve velmi malém množství již v září. V listopadu museli jsme již připravovat jídla z hub sušených. Na jeden recept k tomu chtěl bych upozorniti. Až budete připravovat sekanou pečeni, přidejte na ½ kg masa do mlýnku 5 dkg sušených hub. Docílíte lepší chuti a větší hroudy sekané. Dle tohoto možno péci též karbanátky s větší dávkou hub. Fr. Peterka.

Houbařství je mou radostí. Již od malička jsem chodil rád na houby, ač tehdy jsem jich znal moc málo. Teprve hned po II. svět. válce jsem začal houbařit odborně a dnes znám již hodně hub, ať z přednášek svého bývalého profesora p. Dr. Smotlachy, který mne učil tělocviku na reálce v Praze VI, ať z výstav hub, pořádaných na Střeleckém ostrově, ať z učebnic, nebo posléze též vydatně z houbařské poradny v Karmelitské ulici, kamž jsem se často nachodil a kde mne znají jako horlivého »zákazníka«. Žel, že ze soukromých důvodů není mně možno choditi na houby v neděli s houbařskými vycházkami. Chodím na ně také jen ve všední dny, nebo o dovolené. I letos se chci účastniti pilně hospodářského využití hub. JUC. Jaroslav Pavlousek.

Trh na houby v Písku je prastarý a bohatý na houby. Navštívil jsem jej 16. VII. 1947, kdy ve většině Čech houby pro sucho vůbec nerostly. Kolem Písku ano, a na to rychle reagoval i trh. Byly tu hlavně hřiby dubové, méně smrkové a borové, z modráků kovář a koloděj, kozák habrový a křemenáč osykový byl v několika kusech, stejně jako kozí pysk a hřib bronzový. Z nehřibů byly zde jen lišky. Vidíme jako převahu mají houby hřibovité na našich prastarých lidových trzích. Smotlacha.

Za syrova jím kromě syrovinky také růžovky F. Šembera-Fiala.

Pokusy na zhodnocení čerstvých i sušených hub (chuť, způsob úpravy, prům. zpracování atd.) se opakují se všemi druhy hub za účelem kontroly, ve Smotlachově výzkum. ústavu každodenně. Posílejte čerstvé i sušené houby k přezkoumání: Praha III, Karmelitská 14, tel. 454-18.

O čechratce příště. Dr. Šindelka.

V květnu (7. V.) 1944 dodal jsem do MVÚ z Lysé n. L. tyto houby: houževnatec tigrovaný (byl barevně fotografován pro Smotlachův »Atlas hub jedlých a nejedlých«, špička obecná, šupinovka raná, ryzec kravský, choroš šupinatý, mrvel rýžkatý a zvonovitý. Václav Hájek.

Šedivka (A. spissa). Za syrova se šedivka neliší chutí od růžovky. Obojí chutná nevýznačně a zanechává velmi nepříjemnou chuť, asi jako zavařená nezralá rajská jablíčka nebo zelené brambory (bohaté solaninem). Je ku podivu, že se po uvaření nevyrovná šedivka růžovce. Dr. Boh. Rejha.

Působením ČČSH za okupace zařadil jsem mezi své houby, které sbírám k jídlu, i muchomůrku růžovou, holubinku nazelenalou, slizáka mazlavého a j. Na školních vycházkách učím děti tyto znát a vážit si jich. Bohumil Franěk.

Falešná polévka z vepřového masa. Místo vepřového masa či kostí použijeme muchomůrku šedivku (Am. spissa), do polévky stačí dva středně velké klobouky. Třeň bývá červivý. Polévka má zvláštní dobrou chuť po vepřovém mase. Prof. Rudolf Antoš.

Ryzec dubkovaný. Ku článku p. Jos. Vobejdy v časopise ČČSH na str. 147 roč. XVIII. vyslovuji své podivení nad tím, že mezi nejedlými a jedovatými

ryzci jest uváděn »ryzec dubkovaný«. Již po léta jej sbírám a bez potíží požívám. Proto myslím, že jeho uvádění mezi nejedlými ryzci stalo se pouze nedopatřením. Podle mých zkušeností jest ryzec dubkovaný chuti příjemnější, než ryzec syrovénka. Nejenom mně, ale i celé rodině zdá se příchuť syrovénky ve smaženici trochu nepříjemnou. Spytihněv Krejčí.

Všichni dávejte houby na výstavu v Praze. (5.—15. X.)

Klouzek ob. je zvlášť vhodný do směsi na smažení, neboť dokonale nahradí často chybějící vajíčko. Cením si jeho chuť více nežli ostatní hřibovité. Dá se však nesnadno sušiti.

Vladimír Hindrák.

Václavku císařskou ve Vys. Tatrách velice si cení. Horalé ji prodávají až za 50 Kčs za 1 kg. Má pověst nejen houby, nýbrž i léku. Dá-li se do lihu, zbarví se tento do červena. Napíši čtenářům ČČSH o ní více. — Božena Ertlová, Vysoké Tatry (Ždiar).

9. 8. 1947 václavku císařskou poslala pí. Ertlová z Tater do MVÚ.

Václavku císařskou z obr. 6 našel jsem u Lázní Bělohradu. V. Knejfl.

E. Výzkum otrav a nemocí z hub. Houby jedovaté.

Karel Málek:

Příčina záměny pečárky s muchomůrkou bílou.

V širokých vrstvách lidových není důvěry k požívání pečárek (žampionů), protože se říká, že někdy jsou to houby smrtelně jedovaté. V dřívějších dobách bývalo dokonce v novinách, že smrtelná otrava nastala po požití žampionů. Pro zkušeného houbaře není pochyby, že »jedovatým žampionem« byla určitě muchomůrka bílá a takový houbař se nemůže v obou houbách mýlit, protože typická pošva u muchomůrky a růžové výtrusy u pečárky jsou rozdíly přímo křiklavé.

A přece jsem jednou pochopil, proč tak poměrně vzácná houba jako much. bílá, působí tolik neštěstí. V lese blízko Chudenic jsem objevil krásnou skupinu asi dvaceti nádherných bílých plodnic pečárek na rozloze nějakých 20 čtverečních metrů. Jaké však bylo mé překvapení, když při sbírání plodnic jsem zjistil, že to bylo patnáct pečárek a pět much. bílých, stejně velkých a vyvinutých jako pečárky. Jen plošší tvar klobouku oproti zaobleným pečárkám upozorňoval na rozdíl. Ovšem pečárky o den starší byly by se také narovnaly, jenže by jim byly při tom ztmavěly výtrusy. Byl to nádherný případ společného výskytu obou druhů hub, tak si podobných na pohled a tak rozdílných při požívání. Tím se mi vysvětlily otravy žampiony. Houbař méně zkušený najde trs bílých plodnic a vidí, že jsou to pečárky. V radosti je všechny posbírá a nepostřehne, že mezi nimi se připletla zákeřná Amanita viridis, virosa nebo verna a neštěstí je hotovo. Pak nastane smrtelná otrava pečárkami, jak se o ní píše v novinách. A přece to byl phallin, který vraždil a nikoliv nevinná, dobrá pečárka. Na tuto okolnost by mělo být upozorňováno při každé řeči o pečárkách.

Fr. Horčička:

Otrava zvonovkou jarní.

(R. 1944, vzato z archivu!)

Jak jsem podrobněji v roč. XXIV. sdělil, otrávil jsem se zvonovkou jarní, podniknuv s ní zkoušku. Vrhl jsem ráno i odpoledne.

Při ranním i tomto zvracení jsem cítil vždy žaludek až v hrdle, zvedal se mi vždy několikrát naprázdno, než ze mě něco vyšlo, při čemž jsem měl i pocit dušení a hlava se mi potila. Poněvadž jsem se celý chvěl a těžko a rychle dýchal, zavolali ke mně lékaře, který mi dal nejdříve na lžíčku hořkých kapek — a poněvadž jsem dostával i křeče do nohou (do svalů) dostal jsem pro utišení injekci. Jaká to byla injekce a kapky nevím, zůstala mi jen jedna ampulka, na které bylo: Atropinum sulfuric. 0,0005 g. Musel jsem si lehnout, lomcovala mnou zimnice a třesavka a žaludek si nahřívati elektrickým polštářkem. Do druhé návštěvy lékaře, t. j. 10 hod., byl jsem ještě dvakrát na záchodě s průjmem. Při této návštěvě mi přinesl lék, který smíchal s tohoto: Papaverinum hydrochlor. 0,04 g, Adrenalin. hydrochlor.

solut. steril. 1% a 3 × Coffeinum natriobenzoic. 0,2 g. Tato směs se rozdělila na 5 dílů a každé tři hodiny jsem ji dostával na lžíčce čaje. Mimo uvedeného jsem dostával každou hodinu, mimo noční dobu lžíčku čaje nebo černé kávy nebo ledové vody. Poněvadž jsem ještě během dopoledne 1. května měl průjem, předepsal mi Adsorgan — čtyřikrát denně půl lžíčky do čaje a čtyřikrát denně 15 kapek směsi (nevím, opsal-li jsem to opravdu dobře): Papaverini hydrochl. 0,25, Card. 2,5, Aqu. dest. 20,0. Až do druhého dne dopoledne jsem v denní době bral 2 polévkové lžíce každou hodinu čaje anebo málo bílé kávy. Pak mi dovolil půl koflíku čaje anebo bílé kávy a pak i více a 4. den polévku, nemastnou, dietní a pak již ostatní dietní stravu. Horečku jsem nedostal. Jiných vnějších příznaků též nebylo (v očích nebo na jazyku) než běžně se vyskytují při takovýchto onemocněních.

Výsledek mohu shrnouti v to, že takový průjem, jak jsem měl druhý den po snědení uvedené houby, jsem dosud v životě neprodělal, ba ani zvracení. K tomu se družila taková tělesná slabost, že jsem se nemohl udržeti na nohou a jediné odpočinutí mi bylo při ležení. Křeče jsem dostával do obou nohou, a to při každém pohybu jimi — jedině, když jsem byl nehybný, se nedostavovaly. Věřte, že tak bídně mi dosud nebylo jako v neděli 30. IV. Hned tak nějaké zkoušky dělat nebudu. V polévce jsem již uvedenou zvonovku nezkoušel — ani bych nesměl, vzhledem k tomu, co se mi stalo, neboť kuchařka mi prohlásila, že pro žádné pokusy vařit polévku nebude a otrávit sebe ani mě již nedovolí.

Poněvadž jsem měl strach, že by některý nedočkavec mohl uvedené houby sesbírati — vyskytlo se jich tam velké množství, a abych zachránil reputaci — mimo lékaře a rodinu mého děvčete žádný neví, že jsem uvedené houby jedl — připsal jsem na lístek (dal připsati, sám jsem ležel) pod jméno houby: Pozor: Snadná záměna za podobnou zvonovku pastvišťní, která jest jedovatá a vyskytuje se na stejných místech růstu. Je to švindl, ale nechtěl jsem, aby se někomu stalo co mně, a aby nikdo nenadával na mě anebo na Vás. Myslím, že v zájmu toho je to dovoleno«.

(Před zv. jarní varujeme, způsobuje ve větším průjmy. Red.).

F. Výzkum názvosloví a lidových jmen hub.

Alois Petráš:

Lidová jména hub na Kolovečsku.

Slovníček lidových názvů hub je u nás poměrně chudý, poněvadž se pro dostatečnou úrodu hřibů sbírá velmi málo jiných druhů, ano, jsou »houbaři«, kteří myslí, že sbíráním jiných druhů hub než jen a jen hřibů by jejich jméno houbaře utrpělo, a jiní, mají-li náhodou v košíčku vedle hříbků také něco jiného, prohlížíte-li jejich kořist, ihned se náležitě omlouvají, na př.: »Já si zvláště pochutnám na naložených mladých ryzečcích, tak jsem si musel nějaké ty malé sebrat«, nebo: »V bramboračce není nad zelenku a havelku, ty, pane, dodají polívčičce teprve chuti«, případně: »Chceme si zas jednou pochutnat na houbové smažence a samotné hříbky nám přece jenom tak nechutnají, jako když je mezi nimi nějaký ten ryzec, křemenáč, mladé klouzky, kuřátka a trošku lišek«. (Jména hub jsou ovšem lidová.)

Mnohá pojmenování lidová jsou dosti příléhavá, o vzniku některých jsem marně přemýšlel.

Březnovkám rostoucím u nás od polovice dubna se říká jiřiny. Borová forma hřibu obecného rostoucí v květnu je nazývána všeobecně májovkou, zatím co skutečnou májovku lidé zde neznají (ačkoliv zde roste). Hřib smrkový i dubový nazývají starší generace vesměs doubravník, hřib borový pak je sametka. Křemenáče a kozák jsou známy jako březováky. Všechny formy hřibu žlutomasého a hřib hnědý slují podhříbky. Klouzek sličný (pokládaný za jedovatý), holubinka zápašná, jakož i slizák slizký a mazlavý (oba druhy rovněž »jedovaté«) jsou dohromady voteklíky.

Klouzek kravský je kravák na rozdíl od kravin, což jsou zase holubinky osmahlá a černající a mléčník sýřitý. Klouzek obecný a podmásník obecný jsou zvány másníky. Hřib strakoš sluje jalovčák. Choroš ovčí zůstal i u nás mlynářkou, lošák jelení dostal jméno medvědice. Kuřátka žlutá jsou kozí brada (jiná se nesbírají). Havelka se jmenuje černoch a pýchavkami, které jsou i zde — jako jinde — zvány prášivky, bychom snad lidové názvosloví u nás vyčerpali.

Lidová jména hub našeho kraje (okresu třebíčského) a příprava jídel z těchto hub.

Klouzky. Oběma druhům klouzků (tedy sličnému — modřínovému a obecnému) říkají zde »loupák«. Tyto jsou hojně sbírány, hlavně pro výbornou chuť v polévce. Také je smaží s vajíčkem a krupicí, ale musí být mladé, tedy nasbírané po dešti!

Syrovince (L. volemus F.) říkají »syrůvka«. Z této houby připravuje zdejší lid tuto pochoutku: Syrůvky se celé operou a potom teprve odřízne se spodní kousek dřeně s hlínou. Poté se řeže na drobné plátečky přímo na kastrolek, v němž je omastek, cibulka, paprika a trošku kmínu. Přikryje se pokličkou a nechá dusit tak dlouho, až ochutnáním se zjistí, zda je to hotovo. Mezitím se osolí. Pak se jí hned teplé s chlebem. Staří hospodáři rádi tyto »syrůvky« pekou přímo na plotně sporáku, ale napřed je osolí. Také i toto si velmi pochvalují.

Lanýž bílý (Choiromyces maeandriformis V.) je zde nazýván »bakulí«. Z této »bakule« připravuje zdejší lid výborné jídlo, přípravou obdobné syrovinkám. Bakule se očistí, t. j. jemně okráji, potom pokrájí na jemné plátečky a dá se do kastrolku, do něhož se nejdříve dá omastek s kmínem a nechá se dusit pod pokličkou. Potom se jí s chlebem. Jinak se nepřipravuje.

Poslední podzimní houba čirůvka havelka (Tr. portentosum F.) je nazývána »komprdou«. Tuto houbu jí zdejší lid hlavně v polévce.

To jsou všechny houby, které zdejší lid dobře zná a je sbírá. Také si je tak jmenuje svým (uvedeným) způsobem, což jde s pokolení na pokolení.

Jos. Veselý.

Horácké přezdívky sluky svraskalé. Sluce svraskalé Rozites caperata Pers. říkají u Jimramova »baženka« pro její výskyt na vlhkých místech, u Mor. Herálce a Ranska dostala jméno »masařka« zas pro její dužninu, která jim, upravena, chutná jako maso.

O. Láznička.

Sikáč. Na Slovensku kolem B. Bystřice říkají špičkám obecným, které zde hojně rostou po deštích na pastvinách (sbírám je rovněž k jídlu) »sikáče«.

Jan Chovanec.

Dubák, dubáček znamená na Slovensku hřib pravý, t. j. nejen hřib dubový, nýbrž smrkový, borový a černák (o černáku viz Smotlachův nový barevně fotografický atlas hub).

Ant. Vach.

Křemenáč březový nazývá se na Frenštátsku »pannou«.

Prokop.

Ve Smiřicích n. L. konala se 5. 8. 1947 Smotlachova přednáška s výstavkou, na níž bylo jen málo hub z Nového Hradce Král., neboť v okolí Smiřic nic pro sucho nerostlo. Mně se podařilo nalézti u Velichovek na smrčině zaschlou, ale ještě čerstvou holubinku kolčaví, která tam hojně roste (je to podhoří). Poznal jsem ji podle »kolčaví«, t. j. podle světle rezavé barvy na klobouku.

Václav Klikar.

Babka (hřib žlutomasý), rostoucí často pod lípami na Frenštátsku, slove »podlipník«.

Hlaváč.

Sluka slove v okolí Lišova »kuky-muky«. Původ tohoto označení mi není znám.

Fr. Horčička.

Cikán, hřib nachovýtrusý (Boletus porphyrosporus Fr. Našel jsem r. 1920 na trhu opavském. ČČSH I.

Josef Kotek.

G. Spolupráce na atlase hub (I. a II. díl).

Kdo jsi přečetl a prostudoval nový Smotlachův »Atlas hub« (Mycologia practica), díl I, napiš laskavě ke každé houbě svoje zkušenosti a doplňky. Napiš o každé houbě menší či větší článeček. Tyto poznámky, nové

zprávy, doplňky budou uveřejněny v II. díle atlasu, k němuž obrázky jsou již hotovy. Druhy hub, které tam budou uveřejněny, byly již vytištěny ve XXIV. ročníku str. 91 a 123. (Kdo tento ročník nemáš, objednej si jej u nás.)

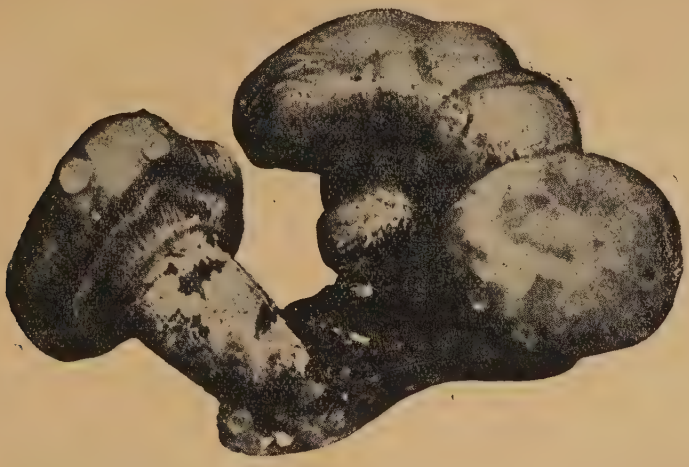

Obr. 6. Václavka císařská - Armillaria imperialis Fr. — Masitá, mohutná houba, rostoucí hojně zejména v horských jehl. lesích na Slovensku, méně na M. a nejméně v Č., v řadách a hejnech. Obyčejné různého stáří, od mládí až k úplně vyvinuté. Plodnice zprvu kyjovitá tkví hluboko v zemi, později vyrůstá z ní zabalená do plachetky a závoje vnitřního, kloboukem se vyklenuje a na jeho okrajích rýžkatí. Kl. pak 8—13—17 cm šíř., různě hnědý i se zbyt. povrchové plachetky, jež jsou i dole na noze. Třeň tlustý 7—14 cm dl., 3—4 cm šir., kuželovitý, bílý až žlutý. Lupeny běložluté, později žlutší, víceméně sbíhavé. Dužnina tuhá, dosti šťavnatá, pevná, bílá, někdy i žlutavá, jedlá. Houba chutná po mouce, vonná. Popis i krásný bar. obraz (foto) bude ve II. díle atlasu. Foto prof. Knejfl. Napsal Sm.

Ze známých hub, o nichž každý nám může ihned něco nového napsat, přijdou do II. a III. dílu tyto druhy (pište kdy kde rostou, jak je připravujete, jak se jmenují lidově, kde jste o nich něco správného a nesprávného četli, kde kdy jste je našli atd.): ucháč podezřelý, smrž obecná, přerostlá, špičatá, žlutá, žebernatá, rýhonohá, nejmenší; kustřebka oranžová, dutá, destice chřapáčová, oříš, dubovník (choroš), loupák (klouzek) sličný, slizký a tridentský, hřib hořký (žlučník), královský, peprný, kozí pysk (subtomentosus), osičník (B. rufus), kovář (bez síťky), koloděj (modrák dubový, se síťkou), černoch čili hřib šupinatý (Strobilomyces), modrák hořký (kříšť), kuřátka jarmusová, sličná, kotrč kadeřavá, holubinky kolčaví, nazelenalá, trávozelená, sličná, vrhavka, kožolupenná, ryzec vonný, syrovinka, březnovka, plžatka vonná, šťavnatka špičatá, třepenitky svazčitá, cihlová, slzivá, sluka, sadovka (Ent. clypeatum), hloženka, šupinovka raná, penízovka kuželová, čirůvky májovka, zelánka, havelka, červenožlutá, bedly vysoká (L. procera), červenající (rhacodes), stydlivá (pudica), roztřepená (excoriata), katmanky či pošvatky (zemanky) šedohnědá a oranžová (březovka), muchomůrky šedivka a růžovka, pýchavky dlabaná a obecná (bradavčitá).

Z méně známých hub budou uvedeny: lopatička, tloustnice čili masečník, pýchavka ostnitá, hřib skvrnitý (B. impolitus), hedvábný (B. sericeus), bledý (B. aquosus), hřib či poddoubník různobarvý, červený a růžový, příbuzní to babky, holubinka Quéletova, mrvel rýžkatý, pavučinec či pahřib hřibovitý, závojenka zelenavá (Entoloma turbidum), čirůvka krátkonohá, václavka císařská a kukmák nejmenší.

Prosím zejména všechny spolupracovníky I. dílce atlasu, aby mi přispěli i ke II. dílu (a dalším). Znova jim zde děkuji. Vítáni jsou ovšem

i všichni noví! Pište o každé houbě I. i II. dílu nového atlasu i knihy Smotlacha-Vejrych (50 druhů), zvlášť v malých i větších článcích, které budou citovány nejen v Atlase a v jiných pracech, nýbrž i uveřejněny případně v ČČsH a uchovány v archivu.

Omluva. Při tom se omlouvám, že mi nebylo možno v I. díle Atlasu citovati všechny práce a příspěvky mých spolupracovníků, zvláště pozdějších. Již koncem r. 1944 byl Atlas hotov a před jeho tiskem musil jsem na žádost nakladatelství jej zkrátit o celou třetinu, kde byly právě zprávy mých nejlepších spolupracovníků. Tím se vysvětlí, že v I. díle chybí mnoho z výborných příspěvků pp. Antoše, Beyermana, Borovičky, Cvrčka, Drázdy, Francla, Háši, Chmelíka, Jansy, Jecha, B. Kašpara, Kohlmünzera, Krabovského, Lhotského, Dr Kurze, Matouška, Miškovského, Nepokoje, Němce, Otruby, Pačese, Perútky, Peterky, Plánského, Procházky, primáře Dra Riedla, Dr Rejhy, Sládečka, Sobotky, Spáleného, Svobody, Trojny, Urbana, Valkouna, Veselského, Vlka, Vomáčky, Zímy atd. Zvlášť byli postiženi naši staří a vynikající pracovníci Fr. Kolařík, Spyt. Krejčí a Svatopluk Šebek.

Než nic není ztraceno! Všechny zprávy, články atd. všech právě uvedených i neuvedených spolupracovníků budou dobře uplatněny jednak v II. díle atlasu, jednak v ČČsH. Prosím však všechny přispívatele, aby o všech druzích a jiných otázkách obsažených v I. díle Atlasu, o druzích dílu II. a těch, které jsou zobrazeny v knížce Smotlacha-Vejrych, pokud možno napsali zvlášť a znova a uplatnili tak i svoje nejnovější zkušenosti a názory.

Kdo chceš II. díl atlasu, sjednej několik kupců pro I. díl a žádej pak nakladatelství Melantrich, Praha XVI, o II. díl. Sdělte nám příležitostně, kdo jste tuto žádost nakladatelství podali.

Připojujeme články doplňující I. nebo II. díl atlasu.

Ing. Albert Urban:

O muchomůrce růžové a její zvláštní přípravě.

Muchomůrka růžová je houbou přes velikou akci ČČsH, MVÚ a ČMS v široké veřejnosti místy ještě málo známou nebo z opatrnosti odmítanou, jak o tom svědčí trosky jejích plodnic, rozkopaných neukázněnými houbaři po všech téměř našich lesích. A přece je to houba znamenitá, v některých bujně vzrostlých exemplářích jedna z nejkrásnějších a užitkově z nejvydatnějších. Sám jsem však se také neodvážil sbírati ji pouze podle atlasu. Naučil mne ji znát bývalý ministr obchodu Dr Janáček, kterému byla znamenitou pochoutkou. Jsem přesvědčen, že kdo se ji naučí znát, nemůže ji s žádnou jinou houbou zaměnit. Většina lidí však nevěří ničemu a hledá jen hřiby, nejvýše ještě špičníky, křemenáče a ryzce a rozhodně odmítá znečistit si nádobí odpornými »prašivkami«, do kterých nejlépe kopnout.

Když jsem si kdysi donesl několik růžových muchomůrek do hotelu v Sušici, dalo mi velikou práci, nežli jsem přemluvil kuchařku, aby mi je upravila k večeři. Dala se k tomu pohnout nakonec jen mým čestným slovem, že se ráno přijdu ukázat zdráv a svěží, protože prý by si mne, jako dobrá křesťanka, nerada vzala na svědomí. Když jsem se druhý den ráno objevil u snídaně v dobré náladě, celý personál hotelu mne nenápadně okukoval se zřejmým obdivem. Bůh ví, co ta dobromyslná žena vše nenapovídala o mé podivínské večeři!

A tak jsem se svou růžovou muchomůrkou zabloudil jednou i ke svým příbuzným v Kučeři na Milevsku, kteří právě chystali večeři z hříbků a špičníků. Zhrozili se, když jsem jim nabídl své muchomůrky k doplnění hostiny. Moje žena po delší debatě musila je upraviti zvlášť a nikdo z četné rodiny příbuzných se nedal svésti ani k ochutnání. Na hovoru s nimi po celý večer jakoby ležel stín smrti. Dokonce asi ve dvě hodiny v noci zaklepala na dveře naší ložnice starostlivá teta, která měla jistě neklidný spánek, s dotazem, zda jsme ještě naživu. Když však ráno

se všichni přesvědčili, že jsme zcela zdrávi a dokonce neobyčejně veselí, byla rázem nedůvěra k muchomůrce růžové prolomena a ihned na ni zorganisována výprava do blízkého lesa. Úlovek byl pěkný a večer již seděli všichni svorně u objemného hrnce s »kulimajdou«, po které se ani nezapřášilo. Že to bylo jídlo znamenité, můžete se přesvědčiti sami, upravíte-li si muchomůrku růžovou podle následujícího předpisu:

Muchomůrka růžová se očistí, blána s kloboučků stáhne a houby rozkrájí tak jako na smažení. Mohou se přidat i jiné právě nasbírané jedlé houby, hřiby, holubinky a pod. Takto nakrájené houby dají se vařit do hrnce s trochou vody a s na drobno rozkrájenými brambory. Vše se osolí, přidá trochu kmínu a na drobno rozkrájené cibule. Když je vše měkké, zahustí se sladkou smetanou, do níž se předem zakvedlalo trochu mouky, povaří se znovu a nese se na stůl. Polévka tato může být dost hustá, snese hodně hub i smetany. A to je ta slavná, na Milevsku známá »kulimajda«, která patří k nejchutnějším jídlům z hub. Zkuste to!

Emil Havlíček: Houby a kapradiny.

Na základě Vaší dřívější výzvy pozoroval jsem během svých houbařských potulek symbiosu hub a kapradí a domnívám se, že jsem nezjistil nic než již známou skutečnost, že houby v kapradí se nevyskytují. O tom jsem se přesvědčil tak důkladně, že při hledání hub jsem se konečně kapradí vůbec vyhýbal, jako skutečné ztrátě času. Na dvou místech jsem však zjistil, že b l í z k o s t kapradí však asi nevadí muchomůrce narůžovělé, kterou jsem nedaleko kapradí (počítáno jen několik kroků) ve značném množství sbíral, byly-li k tomu dány jinak ostatní podmínky. Jinak pouze na jednom místě jsem zjistil bohatý a bujný růst hřibů, křemeňáků a strakošů ve vyšším mlází smrků, borovic, jív a březin, téměř v bezprostřední blízkosti značně rozlehlé plochy zarostlé kapradím, ale obě tyto partie byly od sebe odděleny téměř neprostupnou houštinou dvou až tří řad smrčků již vzrostlejších. Ta tedy byla jakousi přehradou, na jejíž jedné straně rostly houby a na druhé straně kapradí. Toto moje pozorování týká se partie Brdských lesů ohraničené zhruba místy: Dobřichovice—Černolice—Voznice—Všeradice.

Muchomůrku zelenou (Amanita viridis Pers.) sbíral jsem dne 20. 9. 1946 u hradu Orlíku v již. Čechách. Rostla zde ve smrkových porostech na skalách po obou stranách Vltavy. Celkem jsem nalezl asi 20 plodnic. Všechny plodnice byly drobnější, jen asi 6—7 cm vysoké. Podstatné znaky této houby, totiž prsten a hlavně pochva, nebyly dobře vyvinuty, zejména pochva byla často přischlá ke třeni a jen při bedlivém pozorování patrna. Jak snadno by tu mohlo dojít k záměně se zelánkou! Jaroslav Zima.

Rod slizák. Se zvláštní radostí jsem četl článek prof. Smotlachy v ČČsH XXIII. o slizácích. Právě v těchto týdnech jsem nacházel slizák růžový v tak dokonalém a pravidelném spojení s klouzkem kravským, že nebylo možno o tom nepřemýšlet. V bor. mlází na písčité půdě (Semice u Lysé n. L.) jsem nacházel skupiny B. bovinus a vždy mezi nimi trůnily 1—2 exempláře slizáku. Dne 22. X. 1944 jsem našel srostlici 2 klouzků kr. s 1 slizákem růžovým. Pokud se týče sliz. slizkého (G. viscidus) nemohl jsem učiniti žádná poborování o jeho společném růstu s B. granulatus. V sousedním, úplně obdobném mlází nacházel jsem v létě občas sl. slizký. Poslední nalezl jsem tam 14. X. Od téhož dne roste tam velká úroda klouzku obecného (B. luteus). Nevím, zda jsem byl dostatečně přesný, ale podle mého určení šlo vždy o B. luteus a nikdy B. granulatus. Říjen 1944.

Ing. Aleš Lukavec.

Začátek léta 1947 a růst hub. Teplé, suché, slunečné počasí, které ve střední Evropě trvalo roku 1947 od dubna s malými přestávkami začátkem května a mělo koncem května a začátkem června ráz přímo červencový, způsobilo, že po deštích, které se koncem května a začátkem června postupně objevovaly, počínaly růst houby, třebas jen nepatrně, neboť zmíněné deště byly většinou nepostačující. Přes to byl účinek těchto dešťů

za teplého takřka červencového počasí na růst hub pozoruhodný. Vedle normálních červnových hub, které se sem tam objevily, jako choroš sírový, šupinovka ranná, hřib dubový, hřib májový, kozí pysk, liška, holubinka namodralá, zbytky smrží, na př. smrž pálková či baretová, objevily se druhy, které odpovídají houbám letním, srpnovým. Je to především muchomůrka tlustá čili šedivá a růžová, která ve dnech 5.—10. června byla do ústavu (poradny) zaslána nebo donesena s mnoha stran: Dr Kurz z Horního Bezděkova, Vl. Petráš z Klánovic, p. Pojer z Tuchoměřic, p. Odvárka ze Šárky, spisovatel Snížek z Louňovic atd. K srpnovým houbám možno připočíst modráka, koloděje i hadovku, která byla rovněž donesena z několika míst. Rostly i houby teplomilné. O nich však jinde. Sm.

Hřib hořký se podobá velice hř. pravému, zvl. hř. dubovému a smrkovému. Je podoben v čerňáku a kromě toho též hř. hnědému. Lidé mu říkají, ovšem nesprávně, též satan, ačkoliv jest satan chuti sladké a pěkně voní, kdežto hř. hořký nevoní a jest odporně hořký. Dá-li se omylem do směsi s jinými jedlými houbami, zkazíme si pro hořkost celou směs. Hř. hořký prozradí se hlavně touto odpornou chutí a mimo to svými zarůžovělými trubičkami. Jelikož má často hř. hořký vysoký třeň s menším klobouken, můžeme si ho splésti s koz. habrovým a březovým. Hř. hořký není nijak jedovatý, jest pro toho jedlý, kdo lehko snáší hořkou chuť, kdo ji však nesnáší, tomu zkazí celé jídlo. Jinak jest to neškodná houba.

Rud. Knetl.

H. Důležité zajímavosti z oboru hub. Dotazy. Oslavy.

Jaroslav Chytil:

Dvacet pět let „Čs. mykol. společnosti" a „ČČsH"

znamená čtvrtstoletí zdárné průkopnické a uvědomovací práce na někdejším úplném úhoru a šťastné strhující popularisace oboru ne právě přístupného. Předpokládalo to řadu let bedlivého studia, přípravného a organisačního úsilí několika nadšenců, s mnohým sebezapřením, s obětmi ba i s odvahou osobního sebeobětování (při zkoušení jedlosti sporných hub), dále hodně fysického trmácení exkursemi, jakož i starosti s pořádáním houbařských výstav a s opatřováním finančních prostředků i s tvořením rozvětvené sítě místních mykologických odboček a kroužků. — Už i těch 25 ročníků »ČČsH« představuje samo sebou úctyhodný výkon ediční, administrační a redakční, vedle úžasné agendy v »Mykologické společnosti« a ve »výzkumném ústavu«, nehledíc k zásluhám o levné vydávání nebo inspirování populárních neb odborných houbařských příruček, monografií a klíčů na prospěch celonárodní ba světový po stránce hospodářské, zdravotní i rekreační. **Kolik krásných chvilek a pěkné pohody jste nám připravili!**

A to jest jen neúplné a suché zhodnocení zásluh. **Vděčná paměť těm, kteří se nedožili! Zdar** Vám žijícím **pokračovatelům! Zdar »Čs. mykolog. společnosti«** do dalších desítiletí plodné práce a v získávání dalších přátel houbám, lesu a přírodě! **Ať rozkvétá a roste »Časopis čes. houbařů«!**

A především mnohá léta zasloužilému inspirátoru, organisátoru, zakladateli, předsedovi a redaktoru

p. prof. dru Františku Smotlachovi!

Miroslav Langer: **Kouzelná zahrada.**

Vytouženým snem každého houbaře, který má zahrádku, jest, aby mu na této zahrádce rostly houby. A o takovéto zahrádce vyprávěl vždy v houbařských kursech p. prof. Smotlacha. Česká povaha jest kritická a nerada uvěří tomu, co na vlastní oči neviděla, a tak, ač jsme si již častokráte ověřili některá tvrzení p. prof. Smotlachy, přece jen v hloubi duše zůstalo nám trochu skepse, když p. prof. Smotlacha nám vykládal, že o hřibovité houby na výstavu nemusí míti starost, že si je nasbírá ve své zahradě, na Zámečku u Hradce Králové. Že by na zahradě rostly hníkovité, špičky a pod. — tomu jsme věřili, ale hřibovité...?

A přece tomu jest tak. V roce 1946 jel jsem náhodou přes Hradec Králové, a tak mi to nedalo, abych se nepodíval na tuto pověstmi opředenou zahradu. Bylo to v parném létě — v srpnu — a v lesích jen tu a tam bylo možno najíti nějakou houbu. Plin očekávání zašel jsem do zahrady — a byl jsem vskutku překvapen skutečností, která předčila veškerá má očekávání. Pod skupinou břízek rostly křemenáče, krásné tvrdé s červenými palicemi, kousek dále muchomůrky červené, šedé růžovky, na trávníku celá hejna špiček, na pařezech helmovky, zkrátka člověk se bál přímo udělati krok, aby nějakou houbu nezašlápl. Taková byla skutečnost. Doopravdy mykologická zahrada. Teprve nyní jsem plně pochopil, že p. prof. Smotlacha směle mohl prohlásiti, že o hřibovité houby na výstavu nemá starost.

Ale tím není vše vyčerpáno, co jest v této kouzelné zahradě. I milovník staročeských ovocných stromů si tam přijde na své. Kromě jiných druhů, které jsem ještě nikdy neviděl, shledal jsem tam staročeské višně, slívy (babšata); černůtky, katalánské špendlíky, švestky všech druhů, ranní i pozdní, všemožné druhy hrušní, jabloní atd. atd. A nad tím vším si tiše bručí zamilovaní čmeláci p. prof. Smotlachy . . .

Ano, jest to vskutku kouzelná zahrada, mykologická i ovocnářská, vytvořená mravenčí pílí jednoho člověka.

Pozn. red.: Bohužel letos je v nepořádku, neboť je bez podpor a Sm. nemá prostředků a lidí na udržování.

Jindřich Hampl:

Proč hřib neroste, když ho někdo uhlídá.

V předešlém čísle sdělil jsem svůj pokus s mladým hřibem borovým, který mi opravdu v lese vyrostl, nic se neohlížeje na to, že jsem jej spatřil, ohmatal, ba i označil.

Pro zajímavost jsem podobný pokus opakoval na křemenáčích březovém a osikovém a výsledek byl týž. Houba rostla dále, pokud mi ji ovšem jiný houbař nesebral. Podmínkou úspěšného pokusu je, aby houba byla zdravá. Červivá houba, jakožto houba narušená, přestává růsti. Jelikož známý hřib dubový i obecný bývá málokdy docela zdravý nedaří se s ním tyto pokusy.

Že se nám pokus podařil, vděčíme jenom tomu, že se nám poštěstilo objeviti místo růstu hřibů, o kterém ještě nikdo jiný nevěděl a hřiby v onom místě hojně rostly, ač v jiných místech dosud růsti nepočaly. Tyto pokusy jsem nepovažoval za nijak důležité a proto jsem se o nich nešířil, až článek p. Krejčího mi je připomněl. Svá pozorování neuvádím jako neklamnou pravdu a byl bych proto povděčen, kdybyste mi, pane profesore, sdělil, co vy o této věci víte a co ostatní mykologové o této otázce zjistili.

Pozn. red.: Přineseme o této otázce ještě několik článků. Pište! Sm.

Spytihněv Krejčí:

Proč nerostou hřiby, které byly spatřeny.

O této záhadě jsem již dříve poslal článek, ale přes to, jakmile mi bylo letos možno, vykonal jsem několik pokusů. Předesílám, že v lese, kam jest přístup volný a který jest za den prochozen desítkami lidí, jest takový pokus velmi nesnadný, jak bude z dalšího patrno. 1. 24. 6. jsem zakryl hříbek velikosti hrachového zrna. 27. 6. jest třikráte tak veliký. Les jest vysušen. 30. 6. má měřený hřib průměr 27 mm, jest však zcela zvadlý a červivý. 2. V pátek 28. 7. jsem zakryl nový hřib, v sobotu 29. 7. nevyrostl, přikryty další dva nové. 30. 7. jeden nevyrostlý nalezen pod hromádkou vyvrácen, druhý nenalezen vůbec. V pondělí 31. 7. zakryt další malý hříbek. Pokryl jsem jej třemi vrstvami šedivého mechu. Pak jsem tam nemohl jíti až v pátek dne 4. 8. a co vidím? Hřib se dere mechovou přikrývkou a hlásí se k životu. Oč narostl, lze spatřiti ze skizzy, kterou

připojuji. Opakuji: takové pokusy lze dobře konati jen v lese uzavřeném, od té doby mi zase dva další pokusy byly lidmi zničeny.

Náhledy na tuto věc jsou různé. Tak na příklad starý pan Pánek, otec našeho hajného a sám starý hajný z Bohuslavic u Kyjova, mi vypráví: jako hajný sledoval vícekráte tuto věc tím způsobem, že po nálezu malého hříbka zalomil v jeho blízkosti větvičku, a podle ní potom hřib nalezl. Nikdy se mu však nepoštěstilo, aby mu hřib vyrostl. Domnívá se, že jakýsi magnetismus vyzařuje z lidských očí, který růst hřibu zarazí. Jeho syn, pan Ondřej Pánek, mi potvrzuje, že letos jednou zakryl malý hřib a druhý den byl tento již mnohem větší, tedy že rostl. Jsem pro svoji osobu přesvědčen o tom, co jsem již dříve psal: že pověst o zastavení růstu spatřeného hřibu vznikla z žertovného výroku. Každý houbař, který se o věc zajímá, nechť si udělá nějaké pokusy. Musí na to několik malých hřibů obětovati, nu, ale, cožkoliv by neučinil pro bližního svého, který také rád tu a tam nějaký ten hřibek najde? (6. 8. 1944.)

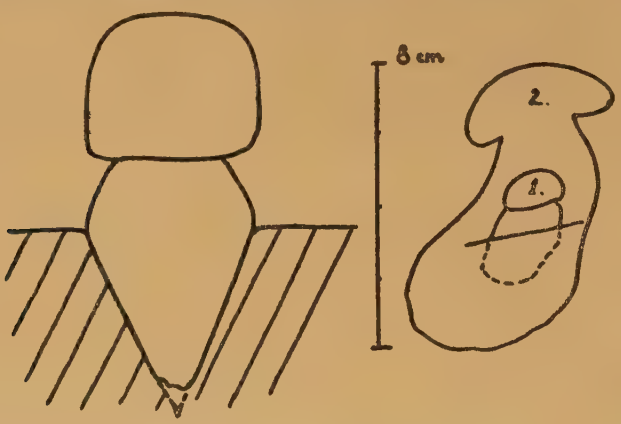

Obr. 7 a) Muchomůrka šiškovitá - A m a n i t a s t r o b i l i f o r m i s Vitt. Již podle autora (Ital Vittadini) forma jižní, teplomilná k nám do ČSR na mnoha místech v Č., na M. a zvláště na Slovensku zabíhající. Obrázek nakreslil Beyerman (sbíral ji již dříve několikrát), když ji letos na jaře náhodou náhle nalezl, mohutnou a silnou, mocně se deroucí ze země, v mládí v tuhé plachetce bez šupin, která teprve později roztrhává se v nápadné žluté šupiny, dávající houbě vzhled připomínající šišku. Další obrazy a popis její viz v příštím trojčísle.
Obr. 7 b) Hřib obecný - B. b u l b o s u s Sch., jak jej nakreslil náš spolupracovník Spytihněv Krejčí, aby naznačil, jak mu vyrostl, když si jej nechal v lese dorůst, aby zjistil, zda poroste, když ho on sám uhlídá. Viz příslušný článek. Zde také oko lidské hřib nepoškodilo, když jej hmyz předem nenapadl. K reprodukci upravil M. Sm., napsal F. Sm.

Hlásím velký sběr fialových hub ve vysokém lese smrkovém v Krkonoších. Vyrostly všechny najednou ve stejné velikosti rostroušeny v mechu. Některé hlavičky jejich přecházejí z fialové, když jsou starší, do žlutohněda a na povrchu jsou pokryty bělavým jakoby hedvábným pokryvem. Prosím o jaký druh houby jde. (27. VII. 1947.) Jaroslav Vendl.

Jde tu o výbornou jedlou houbu »sluku«, jejíž zprvu fialové hlavičky záhy sežloutnou a jsou pak světle hnědé. Bílý pokryv jest velmi jemná plachetka, která celou plodnici i s nohou hluboko v mechu ponořenou pokrývá, chrání od země a hmyzu kolem a umožňuje houbaři celou plodnici z mechu a země lehce vytrhnout, neboť plachetka v zemi zůstane a nožka se snadno vytrhne. V mladém věku vyhlížejí plodnice této houby jako hlava (klobouk), zobák (noha) sluky, který sluka vytahuje z bahna, když tam loví hmyz. Proto se také nazývá tato houba slukou.

Dr. Fr. Smotlacha.

U nás (v okolí Velešína) je veliká nedůvěra k houbám. Věříte, že i sbírám-li lišky, kozáky, křemenáče, kuřátka a vidí to místní houbaři,

řeknou: »Ale co je do té pakáže. Hřib je jim vším, jiné houby nestojí jim za sbírání. To ovšem platí, když rostou, ale když nerostou, jako za suchých let, pak je dobrá každá hubka. O tom, které houby sám sbírám a jak je podle zdejších zvyků připravují, napíši příště. (Z dopisu, archiv.)

Václav Kořenský.

Obr. 9. Choroš štětinatý - Polyporus hispidus Bull. Pěkně vyvinutá a dosti dužnatá, na povrchu štětinatá plodnice, rostoucí jako obvykle na jabloni. Na houbě vidět je i gutaci, t. j. kapičky vyloučené tekutiny. Podhoubí proniká starý poškozený kmen stromu ještě za živa až konečně jej zničí. Při jídle neškodný, ale celkem nejedlý. Archiv: Foto R. Beneš. Napsal Sm.

O houby se zajímám od mládí, dík svému otci, který byl přítelem Otty Holuba, velikého propagátora hub ve městě Žďáru. A tož se těším, že budu v našem lesnatém kraji (okolí Kamenice n. L.) pokračovati v rodinné tradici. Ing. Jos. Minář.

ČMS a MVŮ jej žádají, aby založil odbočku ČMS, MVŮ a místní mykologickou zahradu.

Ve Švýcařích pozorovala jsem na př. v Bernu trh hub, kde byly druhy zcela jiné nežli u nás. Václavky, kterých tam rostlo spousty, na trhu nebyly, neboť je tam vůbec k jídlu nesbírají. Jiřina Housková.

Opeňky sbírají v SSSR v kurské gubernii ve velkém, nakládají do soli a pojídají do příštích.

Olga Hochmanová.

Houby letos pro sucha nerostou a je to snad dobře, poněvadž je takový nedostatek času, že ani do lesa není možno se dostat! Zbytečně by to budilo jen lítost. Snad přece počnou růst a i s tím časem to bude k podzimu snad lepší. Miloš Poláček.

Souhlasíme všichni a těšíme se až porostou. Všichni čtenáři.

Stálou výstavku hub pořádá v Novém Městě na Moravě (v Čechách pracuje p. Krčan) p. Fr. Brázda, který kolem sebe utvořil velmi agilní odbočku MVŮ i ČMS. Členové odebírají všichni ČČSH. Loni v listopadu uspořádali velmi úspěšnou výstavu hub, kterou letos budou opakovati. MVŮ a ČMS uznávají jejich záslužnou činnost a zvláště ovšem p. Frant. Brázdy. Smotlacha.

Císařku sbíral jsem na vrchu Inovci u Trenčína v r. 1937.

Ing. Hynek Pittner.

Muchomůrku červenou (Amanita muscaria) našel jsem srostlou s hřibem smrkovým (Boletus bulbosus). Není nebezpečí, že by jedovaté látky mohly pak přejíti i do hřibu? (Odpověď, prosím, i od čtenářů, v XXV. ročníku ČČSH.) Jar. Veselský.

Houbařskou výstavu jako loni chystám v Kamenném Újezdě i letos v září v rámci MOR. Kašpar Kříž.

Kotrč borovou nalezl jsem u Mladé Boleslavi v lese. Vyrůstala na borovici asi 40 cm nad zemí. Bylo sucho. Houba vyrostla na konto šťáv stromu po deštíku. B. Vondrys.

Dr. F. Smotlacha:

Z ruské literatury mykologické.

Získali jsme knížku: V. Korčagina »Sobirajtě griby«, vydanou r. 1944 v Moskvě. Z ní se dovídáme, které houby (»hřiby«) v SSSR se sbírají, které knížka doporučuje a před nimiž varuje. V každém případě je to publikace velmi zajímavá.

Úkolem jejím (je to malá knížka) je zřejmě propagovat sběr jedlých hub, zvláště v krajích od Němců osvobozených a zpustošených. Rusové tu zřejmě použili hub k doplnění svých potravin, jako Čechové v I. a II. svět. válce. Mohli tak učinit, neboť houby k jídlu sbírají, stejně jako Čechové a Slováci, od pradávna.

Vedle hřibů pravých čili bílých, což jest vedle hřibu obecného (Boletus bulbosus Schaeff.), který je v knížce zobrazen, jistě také borák (B. pinicola Vent.) a dubák (B. reticulatus Schaeff.) doporučuje i křemenáč osikový (B. rufus Schaeff), který nazývá podosikovik, a kozák březový (B. scaber Bull.), který jmenuje podberëzovik. Vidíme, že i ruský lid houbařský (stejně jako český) zná příslušnost hub hřibovitých ke stromům, kterou jsem svého času vysvětlil jako symbiosu houby a stromu pomocí ektomykorhizy. Hřiby, kozáky, křemenáče a klouzky (maslenniky) se v SSSR hojně sbírají, jak jsem se sám přesvědčil při své návštěvě Ruska r. 1938, kdy nám na počest vystrojili hostinu, kde bylo podáváno i tamní národní jídlo »boršč«, t. j. hustá polévka, zelenina, maso a hřiby smrkové, které mi tehdy velmi chutnaly. Z hřibovitých doporučuje knížka i loupáky (klouzky), poddoubník (kozí pysk), avšak varuje před hořkým žlučníkem (B. felleus Bull.). Tři houby, tam zvlášť doporučené, jsou zajímavé. Předně je to »gruzď« (»mokrý gruzď«), což jest náš mléčník (ryzec peprný — Lactarius piperatus Scop.). Dále podgruzď (»suchý gruzď«), t. j. naše holubinka mírná (R. delica) a konečně volnuška (staročesky vlnuška), což není nic jiného nežli ryzec kravský čili huňatý (L. torminosus Schaeff.). To všechno jsou houby palčivé, dnes u nás nejedlé (ryzec huňatý, kravský, byl u nás pokládán do nedávna za jedovatý). Rusové jej nakládají od pradávna jako zelí, t. j. kvasí jej na zimu, jako my dnes houby silážujeme. Znám jej dávno jako jedlý. Upozornil jsem již ve své knize »Houby v kuchyni a spíži« na fakt, že všechny tyto tři houby zjistil prof. Machek v Klarettovi (Naše řeč), čili že i staří Čechové před 600—700 lety, ba snad před tisícem let tyto houby znali a jedli. Časem se ovšem přestaly sbírat (máme mlsnější jazýčky), což je chyba, neboť všechny tři uvedené druhy hub, naložené v octě, nebo ještě lépe, zkvašené, jsou výbornou biologickou stravou, podporující trávení. Znalost a používání uvedených tří hub u starých Čechů pochází patrně ještě ze slovanských prasídel, neboť se zachovala ještě před 50—100 lety v Polsku, Haliči, Bukovině a Sedmihradech, kde na př. ryzec peprný a holubinku mírnou dodnes rádi k jídlu připravují. Odtud také pochází fakt, že obě tyto houby byly obsaženy téměř 100 let v potravinovém kodexu rakouském (byl to patrně vliv staroslovanské kultury) a československém, až teprve noví »znalci« a »oprávci« je vyřadili, nemajíce ponětí o co jde. My ovšem je doporučujeme, stejně jako ryzec huňatý, který vlivem cizí literatury, hlavně německé (Michael) i naší (Bezděk) byl dříve u nás pokládán za jedovatý, životu člověka nebezpečný, až se mi podařilo ukázati, že je to houba do octa a ke kvašení výtečná a člověku neškodná, ba prospěšná. Nyní mi to ruská knížka houbařská krásně potvrdila, stejně jako Klarett prof. Machka.

Z dalších hub knížkou doporučených připomeňme si »ryžiki«, což jsou ryzce pravé (odrůda ryzec smrkový), jsou také velmi dobře zobrazeny v obou mých nových atlasech hub — jednou malbou, po druhé barevnou fotografií. Dále jsou v ruské knížce obsaženy a zobrazeny čechratky, lišky, holubinky atd. Avšak kniha varuje zároveň před nejjedovatější houbou světa (u nás někteří omylem píší, že je to muchomůrka

citronová!), t. j. muchomůrkou zelenou. Muchomůrku zelenou spojuje knížka s muchomůrkou bílou, nazývá ji »blednaja poganka«. Kniha potvrzuje mé dávné tvrzení, že houby ČSR a SSSR ve svých hlavních zástupcích, t. j. v hlavních houbách jedlých a jedovatých naprosto se shodují, čili že Čechové a Slováci jako vynikající znalci hub jedlých i jedovatých mohou se v tomto směru dobře uplatnit i v SSSR.

*

Fotografie čs. mykologů. Na vyzvání s mnoha stran budeme postupně za účelem vzáj. poznání otiskovati fotografie spolupracov. ČČsH, ČMS a MVÚ, jak nám je oni sami se svými životopisy poslali a pošlou. Až budeme jich mít již větší soubor, vydáme knihu o spolupracovnících a přátelích výše uvedených institucí s plnými životopisy. V ČČsH na životopisy není zřejmě místa, je pro houby, ne pro lidi. Jsme daleci toho naše spolupracovníky rozdělovat do nějakých kategorií, ale jistě přehled musí být. Nuže, prvních osm vybrali jsme podle zvlášť pěkných, t. j. reprodukce schopných fotografií. Pak jsme je teprve seřadili především podle stáří osobního i pracovního a ovšem podle věd. zásluh. Že jsme postavili do čela pp. Prof. Macků, primáře Riedla a kustoda Skývu je samozřejmé. Z dnešních asi 300 našich spolupracovníků má v archivu MVÚ foto-

Obr. 8. Náhodný soubor čs. mykologů, většinou to starých (od počátku) spolupracovníků ČČsH, ČMS a MVÚ. Jsou jednak samostatní (Macků, Riedl, Skýva), jednak přímou účastí věd. myk. školy ČČsH, ČMS a MVÚ. Seřazení jsou příležitostně podle stáří v čele s Prof. Macků, prim. Riedlem a kustodem Skývou, vždy jeden z Č. a jeden z M. — Podrobnosti v připojeném článku. I. řada: a) Prof. Dr. Jan Macků, Brno, vynikající čs. mykolog, pěstitel hub, autor přemnoha mykol. prací (vzpomeňte na jeho populárního »Houbaře«), b) Primář Dr. Ladislav Riedl, Praha, autor tisíce různých vědeckých prací, zvláště z med. oborů. Ř. uč. Fr. Matoušek, znalec hub a nálezce nových druhů, Předklášteří na M. — Josef Urban z tov. Letov, Praha, nejpilnější sběratel a pozorovatel hub pro ČČsH, ČMS a MVÚ. —

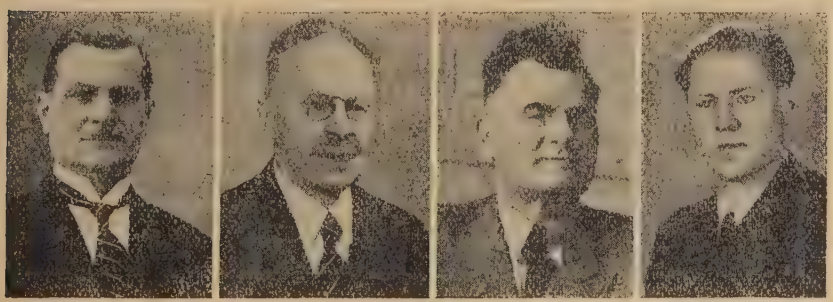

II. (spodní) řada: c) Kustod zemsk. musea v Brně Fr. Skýva, vyd. atlasu »Naše nejdůl. houby«. b) Řed. šk. v. v. Jos. Pačes, Zásmuky, dobrý pozorovatel a propagátor hub. c) uč. v. v. Jos. Penútka, Zlín. Jeho cenné články čtete v ČČsH. d) Ed. Beyerman, techn. úřed. tov. Avia, Praha, zvlášť pilně studující houby. Všichni jsou známí ze svých prací, nálezů a zpráv, z ČČsH i z nového našeho fotografického barevného atlasu (Mycologia practica). Archiv MVÚ. Napsal Sm.

grafie životopisy asi 250, z těch však jen něco málo je dobře schopno reprodukce. Proto náš výběr je omezen. Prosíme všechny spolupracovníky (i organisační), aby nám poslali své nejlepší fotografie, event. i s doplněným životopisem. Při fotografování žádejte pro nás velikost normální, legitimační, lesklou, černou, výslovně reprodukce schopnou. Kdo nemáš takovou podobenku, pošli prozatím, jakou máš. Ať máme v archivu aspoň něco!

Skupina francouzských mykologů projížděla v sobotu 6. IX. 47 Prahou na cestě do Varšavy. Asistent prof. Matouška vyřídil předsedovi ČMS dru Smotlachovi jejich přání, že se s ním chtějí setkati. Bohužel, že Sm. zastihl je shodou okolností až v neděli při odjezdu do Varšavy již jen na pozdrav. Redakce.

»Česká mykologie«, čtvrtletník »Čsl. mykologického klubu pro šíření znalosti hub, redigují pp. doc. Cejp, Dr. Herink, Charvát a Dr Pilát. Sešit 1. a 2. (červenec-srpen). Cena (předplatné) 60 Kčs za půl léta je při bohaté subvenci a levném tisku (velká sazba je mnohem levnější nežli drobná) přece jen trochu vysoká! To ČČsH, určený tisícům, pracující stále s velkými obtížemi a dosud bez subvencí, vzhledem k tomu, že je tištěn tiskem třikráte dražším nežli ČM a že je při hodnotné náplni třikrát obsažnější, je nepochybně mnohokráte levnější. Při tom ještě dělá ČM narážku, že ČČsH je výdělečný. Co tedy ČM? A čtvrtletník vycházející měsíčně!

Abychom odběratelům ČČsH, kteří nemohou dnes věnovati peníz na dva houbařské časopisy, umožnili poznati i obsah nového listu, který chce sice, jak tvrdí, pracovati tiše, ale hned v úvodu na nás naivně doráží, budeme přinášeti souhrnné referáty z jeho obsahu, ovšem jen z toho, co je opravdu nové, cenné a pro naše čtenáře důležité. Budiž konstatováno, že nepravidelnost ve vycházení, kterou nám v úvodu nový list vytýká, zavinili jednak okupanti (r. 1944), jednak sami pánové, vydávající dnes Č. Mykologii. Na jejich zákrok bylo totiž vycházení ČČsH přerušeno. Jistě se pracuje lépe, dostávají-li malé kluby velké subvence předem. Ale před časem i přes velké podpory »Mykologie« i s Mykolog. klubem zanikly a po 8 letech vycházení a náš časopis se přes velké obtíže finanční a jiné a bez podpor udržel dodnes již téměř 30 let! Na osobní a nevěcné narážky odpovídati nebudeme, na to nemáme místa.

V prvém článku »Č. Mykol.« univ. prof. Velenovský, pilný a úspěšný badatel v meších a veliký znalec české flory, dnes již stařičký, píše »O poměru hub k ostatním organismům«. Soudí, že houby s rostlinami nemají vůbec žádné podobnosti a že svým parasitismem a saprofytismem připomínají spíše živočichy nežli rostliny. Podle mého mínění jsou velké houby »masem lesa«, ovšem jen chudým a plným vody, ale velmi chutným a tělu lidskému právě svou odlišností od ostatních potravin zvlášť prospěšným. Mimo to jsou houby v nejširším biologickém slova smyslu (Bakterie, Hyphomycetes, Ascomycetes, Basidiomycetes) aspoň ve své části dárci dusíku přímo (nebo i nepřímo) zeleným rostlinám a tím ovšem rovněž nepřímo i také živočichům. Prof. Velenovský napsal a vydal za krátkou dobu, t. j. od r. 1913 do r. 1921, velikou knihu »České houby«, v níž houby většinou jen popisuje a ty, které nemohl určiti, jmenuje novým jménem. Těch utvořil několik set. Od té doby zabývá se hlavně houbami terčoplodými (Discomycetes) a houbami drobnými (Micromycetes) vůbec. Popsal jich nově na tisíc. Ve svém článku líčí, jak si při hledání těchto nových druhů, t. j. drobounkých kustřebek, helmovek atd., počíná, jak si prořeže cestu na př. do ostružinového keře, kde se i popíchá, a jak pak klidně v keři až tři hodiny si vybírá z humusu drobné houbičky, které zde tak bohatě rostou.

Nato píše p. uč. Veselý o trsnatci sírovém, což je našim čtenářům dávno známý choroš sírový, jehož barevná fotografie je obsažena i v našem novém atlasu. Kdežto jinde napsal Veselý o choroši sírovém: »Jelikož s růstem jeho klobouků tvoří vá se mnoho kg těžká

hmota, která žijíc na dolejšku listnatých stromů nesmírně jim podhoubím škodí«, zde klade jako předního činitele podhoubí samo a líčí jeho působení ve kmeni. Článek o ch. sír. v našem atlase »Mycologia practica« poví každému více. P. uč. Veselý neříká nic nového. Zato p. řed. Melzer hlásí dále podrobně svůj první nález pro Čechy zelené odrůdy holubinky jahodové, t. j. u nás velmi řídké hol. Lundellovy (R. Lundellii Sing.), kterou však již dříve hlásil ve svém klíči, námi vydaném. Pak prof. Neuwirth ve svém »Putování za hlívou olivovou« (Pl. olearius DC) sděluje nálezy této houby na Moravě na teplém Žďársku v lese Čerčínském (25. VIII. 1920) a 6. IX. 1946 (Růžodol-Mouřínov). Tato teplomilná a jižní houba (nejnověji ji hlásil mezi strmělky) kupodivu není u nás ničím vzácným, neboť bývá za teplých let přinášena a posílána do poradny a na výstavu dvakrát až třikrát za září (V srpnu, kdy nejvíce roste, jsou prázdniny.) V mém rodišti na Zámečku ji sbírám, vždycky náhodou, od r. 1907 každý druhý rok. Asi r. 1912 našel jsem ji tamže i s prof. Čípem, který mne navštívil. Roste tu u starých kmenů nebo pařezů ořechových a švestkových na jižní straně návrší, na němž leží naše ves. V ČČsH bylo o ní (i s obrazy) psáno několikrát. Její obraz do II. dílu fot. atlasu je již připraven. Kdo o ni něco víte, sdělte to laskavě našemu ústavu. Pak píše p. Vacek o nálezu drobounkého, u nás velmi řídkého lanýže pýřitého (Tuber rapaeodorum Tull.) u Zárošic na M. (27. VIII. 45). Sešit končí článkem doc. Cejpa »Bestialismus některých nižších hub«. Jde o mikr. houby (Hyphomycetes — viz Mycologia practica), žijící ve vodě a napadající tam drobné organismy, zvláště též prvoky.

Když jsme již měli referát z 1. sešitu napsaný, došel nás sešit 2. Přes nové narážky tam jsme nic v referátu prvém neměnili. Pokračujeme, nejprve článkem Cejpovým, který končí své pojednání o mikroskopic. houbách. Následuje stať p. Dr. Herinka »Jak se naučíte znáti houby«, obvyklý to výklad pokročilejších houbařů začátečníkům. Nato p. Vacek oznamuje další drobný lanýž, t. j. l. ryšavý (T. rufum Pico) nalezený v Čechách 13. X. 45 u Srbska. Pak pp. Pilát a Svršek popisují nový druh hlízenky (Sclerotinia Veselýi) rostoucí na přesličce bahenní, kterou sbíral p. uč. Veselý v květnu 1947 u rybníka v Soběslavi. Houba vyrůstá z válcovitého kořenohoubí (sclerotium) prům. 1 cm dl. a 4 mm tl. Plodničky jsou ploché okrové mísky 15 mm prům. na krátké nožce. K velmi drobným, pro nás bezvýznamným hubkám, t. j. míškám asi 4 mm prům. z čeledi Humariaceae, kde jich je mnoho, patří i pinďarovka, kterou popisuje p. Svršek v článku »Pindara terrestris Vel. — pinďarovka zemní na Táborsku«. Následuje Melzerův článek o medovce tlusté (Meliderma crassum Vel.). Je to řídká žlutohnědá houba příbuzná a podobná pavučincům (ale bez pavučin), skoro střední velikosti. Do naší poradny bývá posílána jen občas. Je to saprofyt, pavučince jsou symbionti. Pan V. Poláček ji sbíral v zimě r. 1940 ve skleníku. V dalším článku »Tři pýchavky výsl. Č. středohoří! píše Šimr (s obrázky) o třech drobnějších pýchavkách. Pak podává p. Charvát »Prakt. pokyny k urč. holubinek«.

Články v ČM právě otištěné pp. řed. Melzera a Šimra měli jsme již dříve v ČČsH, ale pro nedostatek místa, zastavení listu a nával materiálu nemohli jsme je uveřejniti. Teď se tedy toho dočkaly.

A nyní p. ř. Melzer se svým článkem »Divoká fylogenese«. To je jasný útok na mne, i když mne nejmenuje.

Et tu mi fili?! Domníval jsem se totiž, že autor byl jen omylem připisován k známým osob. a spolk. útokům tak nedůstojným vědecky pracujících lidí. On však řeže silně do vlastního masa. Si tacuisses, philosophus mansises. Pouhá hypothesa (domněnka) Smotlachova, na níž tento nikterak netrvá, že by totiž mohly muchomůrky kdysi vzniknouti z hřibů, není tak nepravděpodobná, jak se on domnívá. P. Dr. Pilát přednášel již r. 1943 v odboru ČMS o tom, že h. hřibovité vznikly asi z břichatek, což je jistě fylogeneticky méně možné, nežli vznik muchomůrek z hřibovitých. Je to rovněž jen hypothesa a nic k smíchu. Může se vyvracet, ale ne naivním pokřikem.

Jak si jen může autor mysliti, že Sm. nezná morfologické, chemické, biologické atd. rozdíly, pokud ovšem jsou vyzkoumány, mezi dnešními houbami hřibovitými (i pravými hřiby) a muchomůrkami. Ale fylogenese znamená případně statisíce let a vývojové (postupné) i mutační (skokem) mezitvary, které v době dnešní event. již neexistují. Avšak i dnes máme podivuhodné doklady pro Smotlachovu myšlenku. Což nic neví autor o tom, že již myk. klasik Persoon objevil svého času nový druh a rod hřibů — Volvoboletus, dlouho i v systematice uváděný, který podle moderního rozborů není nic jiného, nežli A. vaginata, jejíž lupeny jsou proměněny v trubičky?

Obr. 10. Srostlice much. červené - A m a n i t a m u s c a r i a L. a hřibu smrkového - B o l e t u s b u l b o s u s Sch., jaké se vyskytují dosti často pod smrky, kde obě houby mnohdy rostou svým podhoubím pohromadě. Kdežto některé druhy hub se svým podhoubím nesnášejí (na př. václavka a třepenitka cihlová), tyto dva druhy hub se bratrsky snesou, proplétají a někdy konečně i v plodnicích spolu srůstají, ba i částečně prorůstají, čímž je jistě naznačena i jejich vzájemná podoba v podhoubí a jisté příbuzenství. Tento obrázek uvádíme jako jeden z dokladů pro naši hypothesu, že by snad mohly muchomůrky vzniknouti mutací z hřibů. Archiv. Foto Dr. Přemysl Bohuslav. Napsal Sm.

Smotlachovu jen zcela příležitostně a zcela kuse nadhozenou myšlenku potvrzuje i moderní věda mykologická. Vždyť dnešní systematika oddělila hřiby od chorošů a zařadila je k nižším houbám lupenatým, počítajíc zároveň, že vyšší lupenaté, t. j. zejména také muchomůrky, vznikly event. polyfyleticky z nižších hub lupenatých, tedy event. i z hřibů. Autor zřejmě, a to nás velice překvapuje, nic neví o tom, že Smotlachova jen tak mně nadhozená hypothesa (domněnka) je dokonce pravděpodobná a dokonce nic nemožného. On totiž patrně nic neví o tom, že v živé přírodě vedle postupného vývoje fylogenetického existuje ještě kombinovaný vývoj ontogenetický (sem patří na př. úžasná s k u t e č n á přeměna housenky v motýla v pupě, jež je jistě daleko podivnější než h y p o t h e t i c k á přeměna hřibu v muchomůrku) s vývojem fylogenetickým, t. j. mutace neboli podle Smotlachy z m ě n y s k o č n é čili v ý v o j o v é s k o k y. Tak vznikají mutací čili skokem někdy velmi podivné vývojové

změny. Za příklad mutace bývá uváděn v knihách historický vývoj skokem kozy bezrohé z rohaté, kde místo fylogenetického postupného zmenšování rohů (jako když stojí řada žáčků z měšť. školy a jak si asi náš autor představuje od větších dolů k malým) zmizely tyto vývojem ontogenickým najednou, což se pak uplatnilo i fylogeneticky. Něco podobného můžeme viděti u václavky obecné. Najdeme vždy mezi václavkami obyčejnými typickou václavku, ale bez závoje a bez límce. To vzniklo náhle. A stejně takový skok, ba i větší, uvidíme (odpusťte čtenáři, že vás tu musím zdržovati věcí známou z ČČsH a z nového atlasu) také u čechratek a ještě více u slizáků, kde pravděpodobnost vzniku z hřibů je uznána celým mykologickým světem a kde jsem přinesl nové doklady (slizák růžový mezi klouzky kravskými). Teď si připomeňme časté srostlice mezi hřibem obecným a much. červenou (jednu přinášíme), častý fakt, že lupeny muchomůrek bývají proměněny v trubičky a fakt, že pletivo, podhoubí i způsob života obou hub jsou si podobny, a vidíme, že hypothesa (t. j. jen domněnka) Smotlachova o vzniku muchomůrek z hřibů čili o tom, co se snad událo někdy v pradávnu, třebas před stotisíci lety event. za zvláštních poměrů dnes neznámých (hypothesa, jejíž pravděpodobnost však pokládá on sám za zcela malou, znaje také vážné důvody proti a dávaje přednost fylogenesi a paralelismu čili konvergenci), není »chybou« tak zlou a velikou, ani tak k smíchu jako objev autorův »Phylogenesis ferox«.

Tak tedy nakonec neplatí ani tak určitě Smotlachova »phylogenesis ferox«, nezdá se vám, že spíše snad (hypothesa!) autorova »sancta simplicitas«?

Na tom se ovšem podílí i celá redakce, která článek zařadila a mimo to: »littera scribta manet!« Za 29 let trvání ČČsH nepodnikl jediný podobný, nota bene zcela bezdůvodný útok, ač opravdových výtek měl vždy mnoho. Ani ty neotiskl!

Sešit 2. končí mykologickými drobnostmi, na př. p. Dr. Pilát sděluje »Přehled otrav houbami ve Švýcarech« a článkem na pokrač. p. Dra Herinka »Úkoly čs. mykol. vědy«. Smotlacha.

I. Z ostatní biologie.

Ing. Ludvík Hlaváček: **Moje zahrada.**

Zpráva o houbách v mé myk. zahradě »Velmovice«. V květnu 1947 nalezeny 2 hřiby dubové na stráňce pod lesem. V červnu několik holubinek zcela vyschlých, od té doby panují zde tak velká sucha (za celou dobu asi tři malé bouřky s krátkým deštěm), že houby vůbec se nevyskytly ani v místech známých svou vlhkostí. Teprve včera jsem nalezl zcela vyschlou nějakou bedličku, nezjistitelného druhu.

Zpráva ze zahrady ovocné. Je veliké sucho. Stav ovoce, zejména jablek, by byl dobrý, ovšem nutno letos u nás i stromy zalévat, jinak padají se stromu předčasně. Vyskytuje se však mnoho škůdců, tak zejména velcí hraboši podežírají hlavně jabloně a hrušně. Vytáhl jsem již tři mladé stromky ze země jako hůl, úplně bez kořínků. Učinil jsem s nimi, jako již jednou, pokus s podélným nařezáním konce kmínku a hlubokým zasazením do země. Tehdy se to povedlo a strom, který zahradník chtěl vůbec zahodit, se ujal a letos již krásně kvetl (hrušeň). Též sršně velmi škodí na jablkách, která zcela vykusují.

Zpráva o čmelácích je velmi příznivá; nepamatuji zde již léta tak velké jejich množství. Zejména na vřesu a na úhledných květech pupavy jsou jich spousty. Jsou to spíše menší druhy, ti velcí — jak jsme jim jako děti říkali »brundibáři« — se tu již tolik nevyskytují. Ale zde je lidé ani děti nehubili, nepamatuji se alespoň na to.

*

Práce naše v pokusné a staročeské zahradě i ve čmelácích pokračuje.
K biologii člověka a houbaře (mykologa) patří i jeho charakter.
Smotlacha.

In memoriam.

Sta členů a pracovníků ČMS zemřelo během okupace a během doby nového osvobození. Bohužel od nikoho nemáme ani přesná sdělení o úmrtí, životě, ani fotografie. Všem jim zachováme upřímnou vzpomínku.

K. Organisace, redakce atd.

Všechny části listu od A do K jsou součástí pro houbařskou pětiletku i vládní dvouletku.

Otázka: Porostou ještě houby? Po vydatných deštích ano. Sm.

Mykologický výzkumný ústav je součástí Smotlachova výzkumného ústavu, umístěného v těchže místnostech v Praze III., Karmelitská 14. Složky činnosti výzkumného (původně biologického) ústavu Smotlachova jsou: Výzkum smyslových a pohybových zálib, jakož i tělesné výchovy člověka a zvláště dítěte.

Obr. 11. Pošvatka (zemanka, katmanka) oranžová čili březovka - Amanitopis vaginata Bull., var. fulva Sch. aurantiaca Sm., řídká, oranžově hnědá mohutná houba, velmi rozdílná od přehojné barvou jí velmi podobné, ale trochu tmavší a mnohem menší pošvatky rezavé - Amanitopsis fulva vel. fulvida Sm. Pěkný obraz barevný od m. Vejrycha viz v mé knížce »50 druhů hub«. Foto Fr. Kolařík, napsal Sm.

Biologická tělesná výchova (a strava). Krátkozrakost a methoda, jak od ní odpomoci. Staročeská ovocná reservace a pokusná zahrada (Zámeček, p. Nový Hradec Král.). Studium a ochrana čmeláků. Studium a výzkum nižších hub. Nemoce rostlin, způsobené houbami atd. Této činnosti je věnována i část ČČSH.

Poděkování. Všem, kteří sjednali ČČSH nové odběratele, děkujeme.

Na slovníku českých jmen hub pracuje v ústavu několik let Dr. Houser.

Mnoho autorů, které čtenáři čekali i mnoho nových přijde na řadu ve 4—6 čísle, které se chystá. Sem přijdou články od řady spolupracovníků, kteří je již poslali nebo pošlou. Prosíme, aby je poslali do týdne.

Stálou houbařskou výstavku čili skříňku ČMS v Podolí povede náš dávný spolupracovník K. Hendrich. Podolští členové, pomáhejte mu ji plniti houbami. Můžete míti vlastní vycházky, odbočku atd., vždyť v Podolí je na 300 houbařů a ČČsH odebírá tam na 30 členů. Získávejte další, ať je odběratelů brzo 100. Výbor ČMS.

Úspěšné houbařské přednášky prof. Smotlachy se svět. obrazy pro žactvo škol a místní houbaře uspořádala 11. IX. 1947 MRO v Lysé nad Lab. Podrobnou zprávu příště. Dr. J. Kotrouš.

Velmi činné odbočky MVÚ (i s laboratořemi) vznikají i mimo Prahu.

Ing. Ant. Kubík.

Námitky proti symbiose a nitrifikaci. Podrobný článek, vyvracející námitky proti mým theoriím symbiotické a dusíkové, musil jsem pro nedostatek místa odložiti do příštího čísla. Prosím všechny čtenáře, kteří mají nebo slyšeli proti oběma mým theoriím nějaké námitky (zejména také p. inž. Musila), aby mi je pokud možno nejdříve (obratem) sdělili, abych je mohl vyvrátit. Pan inž. Musila prosím o jeden nebo dva články z jeho nových výzkumů a námitek proti mým. Symbiosa hub se stromy je podle mých pozorování zjev sice všeobecný, ale přece jen fakultativní a biologicky jistě velmi rozmanitý. Článek o tom příště. Smotlacha.

Činnost ČMS a MVÚ podpořená ČČsH děje se i mimo Prahu všude v ČSR. Mimo několika odboček ČMS a MVÚ spolkových, pracuje tu velké množství malých kroužků kolem jednotlivých důvěrníků a referentů ČMS a ČČsH (též houbařské pětiletky). Tyto odbočky, kroužky, jakož i naši jednotliví referenti a důvěrníci opakují činnost pražského ústředí a pořádají za jeho pomoci houbařské výstavy, přednášky, vycházky. Mají svou poradnu, stálou výstavku atd. Mnohé z takovýchto kroužků jsou i na školách středních, zemědělských, hospodářských a měšťanských. Zvlášť činná v Praze vedle ústředí je vinohradská odbočka MVÚ a ČMS, vedena p. Drázdou, která má svou školu neustále činnou, jež je odbočkou MVÚ a ta pořádá svoje zvláštní vycházky.

ČČsH dejte číst. ČMS žádá všechny odběratele ČČsH, aby tento list nečetli jen sami, nýbrž aby jej dali čísti aspoň deseti dalším zájemcům. Samozřejmě, že to nesmí býti na úkor listu. Kdo má o houby zájem a má aspoň trochu možnost, aby časopis odebíral, tedy je získejte pro přímý odběr, neboť jen tak je možno list udržeti na výši.

Všichni spolupracovníci ČMS, MVÚ a ČČsH pokud jste tak neučinili, pošlete do archivu jednak svůj stručný životopis, jednak pěknou fotografii, uveřejnění schopnou. Při tom prosíme všechny spolupracovníky z dřívější doby, kteří mají u nás svoje životopisy a fotografie, často již od roku 1942, aby nám poslali jednak doplňky ke svým životopisům, t. j. čím se nyní zabývají, jednak reprodukce schopnou fotografii. Hledal jsem do tohoto čísla mezi třemi sty spolupracovníky 8 schopných reprodukce, zjistil jsem však, že většina těchto fotografií (máme jich přes třista), je reprodukce naprosto neschopna). Proto prosíme o fotografie nové.

Venkovští houbaři staňte se důvěrníky ČMS, MVÚ a založte jejich odbočky. Vaši činnost bude ústředí podporovat.

Vyvěste prospekt atlasu. Všichni odběratelé vyvěste nebo dejte přečíst jiným prospekt nového atlasu, který jsme vám poslali, rovněž získejte nové odběratele ČČsH. Těm, kteří tak učinili ČMS a MVÚ děkují.

Důležitý dodatek. Kdo chceš prospět s námi mykol. vědě, pracuj s ČMS, MVÚ a ČČSH na výzkumu hub a vyřiď vše žádané. Piš zprávy! Utvoř odbočky, výstavku, poradnu. Pošli adresář místních (místa mimo Prahu a Brno) a známých (Praha, Brno) houbařů. Sdělte nám adresy nově získaných odběratelů ČČSH. Pošlete poznámky, dotazy, doplňky k článkům ČČSH i atlasu. Noví čtenáři objednejte si oba atlasy Smotlachovy, než budou rozebrány! ČČSH i oba atlasy ukažte všude a každému. Staňte se všichni důvěrníky, referenty, organisátory odboček ČMS, MVÚ v obcích, čtvrtích, ulicích, úřadech, továrnách, dílnách, školách, třídách. Hlaste to ústředí. Kdo chceš prodati nebo koupiti houbařské knihy, časopisy, hlas to ihned. Posílejte nám výstřižky a upozorňujte nás na cizí články o houbách. Kdo máš přebytečné číslo 1. až 3. roč. XXIV. ČČSH, pošli nám jej! Potřebujeme! Žádejte v nakl. Melantrich, Praha-Smíchov, Jungmannova 4, II. díl nového atlasu. ČMS kupuje i starou houbařskou literaturu, kdo o nějaké víš, sděl to ČMS. Kdo chceš prospět ČMS, ČČSH a vyhrát milion, objednej si od ní pro sebe a své přátele losy dobrovolné loterie (po 10 Kčs). Také houbařské pohlednice si objednej. Dvacet starých ročníků ČČSH, váz. i neváz., můžeme opět dodati. Hlaste se nově i ti, kteří jste se dříve hlásili a nedostali jste všechny. Kdo má všechny 24 ročníky ČMS? Hlaste, kdo jich máte aspoň 18! Chybějící 4 vydáme znovu, jen potřebujeme dostatek přihlášek. Kterých deset ročníků nejčastěji chybí? Kniha Smotlacha-Vejrych »Padesát druhů hub, které doporučujeme sbírati« právě vyšla ve druhém vydání. První bylo v krátké době rozebráno. Kdo jsi něco žádaného neobdržel, urguj to ihned. Všichni pošlete (doneste) houby 4. října do čes. techniky, Praha II, Karlovo nám., p. školníkovi Turkovi, na výstavu ČMS, MVÚ a ČČSH, která začíná 5. října 1947.

Smotlachovy přednášky ČMS, ČČsH a MVÚ, které tvoří úvodní vědeckou školu pro začátečníky i pokročilé houbaře již od r. 1918, konají se letos na podzim pravidelně vždy v pondělí v hlavní budově České techniky v Praze II., Karlovo náměstí v přízemí vpravo ve zvláštním přednáškovém sále od 7—9 večer. Je to zároveň sraz všech pražských členů a předběžné porady širšího i užšího výboru, určování hub atd.

Přírodopisci, učitelé a profesoři, založte ve vyšších třídách škol houbařské kroužky. ČMS a MVÚ vám pomohou.

Vyžádejte si v každém místě naše (Smotlachovy) houbařské přednášky se světelnými obrazy a kursy.

ČČsH nový ročník 1—3 číslo posíláme všem odběratelům. Ti, co dosud nezaplatili, pošlete složenkou do čtrnácti dnů po obdržení Kčs 70.—; později Kčs 75.—.

Kdo chtěl mít časopis náš levně, poslal předem Kčs 65.—. Zaplatilo tak na 2000 odběratelů. Kdo jsi této výhody nevyužil, pamatuj si to pro příště a využij aspoň výhody další. Zaplať ihned Kčs 70.—. Tato výhoda trvá 14 dnů po dojití sešitu. Později se platí již normální cena XXV. ročníku ČČsH, t. j. Kčs 75.—.

Tato cena jest nejmenší ze všech podobných časopisů, neboť náš list je velice obsažný a jeho drobný tisk nejdražší. Náklad na listy tisknuté velkými písmeny je mnohem levnější a obsah těchto listů mnohem menší.

Kdo nepotřebuješ získané výhody 10 Kčs, věnuj ji příležitostně složenkou MVÚ, jehož jsi, jako všichni odběratelé ČČSH, bezplatným členem. MVÚ má příspěvky jen zcela dobrovolné. Dlužníci za XXIV. (70.) ročník a prémii (15 Kčs) zaplaťte laskavě obratem. ČČSH i ČMS prosí! Nemají peněz! Kdo nemáš složenku, plať složenkou in bianko č. 35.986.

Cena jednotlivých trojčísel ČČsH jest Kčs 24.—, dvojčísel Kčs 16.50.

Všichni přijďte na řádnou valnou hromadu ČMS, která se koná 22 října 1947 v 6 hodin večer v hlavní budově čes. techniky v Praze II, Karlovo nám.

Všichni spolupracovníci ČČsH i noví pošlete články. Obsah prvního sešitu byl vybrán a dán do tisku většinou již 1. VIII., proto co přišlo později, přijde do sešitů dalších. Prosíme všechny spolupracovníky posledních tří ročníků (je jich na tři sta), všechny spolupracovníky fotografického atlasu hub a všechny čtenáře, kteří nově chtějí s námi spolupracovat o články, zprávy a obrazy (foto i kresby). Všech bude dokonale využito na vybudování vědy o houbách čili mykologie.

OBSAH:

A. Články úvodní a zvlášť významné.
B. Základní výzkum a poučení. Klíče hub.
C. Výzkum krajový a lokální. Mykologické zahrady.
D. Prakt. výzkum. Kuchyně. Průmysl, obchod, trhy.
E. Výzkum otrav a nemocí z hub. Houby jedovaté.
F. Názvosloví a lidová jména hub.
G. Fotografický atlas hub.
H. Zajímavosti z hub. Dotazy. Oslavy.
Ch. Z mykologické vědy a literatury. Mykologové.
I. Z ostatní biologie.
J. In memoriam. K. Organisace, redakce atd.

Umístění článků ve všech částech listu jest rovnoměrné a rovnocenné a děje se hlavně podle obsahu. Ten je celý i prací pro houb. pětiletku a vl. dvouletku.

ÚKOL A PROGRAM:

1. Naučí postupně obrazy, články, každého znáti houby. Je to učebnice hub. Chce, je také vysbírat, zužitkovat, zpracovat, dát každému (houby všem) i za valuty vyvézt. Chrání sídlo hub, chrám přírody, les. Jeho čtenáři se stali znalci hub. Je obsahově i autory (má sta spolupracovníků) ze všech podobných listů nejbohatší.

2. Zabraňuje s úspěchem otravám houbami, které vyšetřuje. Proto jej odebírají zvlášť také lékaři a lékárníci.

3. Je to nejstarší list svého druhu, na světě vůbec, přinášející nové a nové poznatky z oboru hub, jichž stálý výzkum řídí. Je to i výborná školní pomůcka.

4. Proto je odebírán učiteli i profesory všech druhů škol, kde je zařazen do knihoven ústavních i žákovských.

5. Stejně patří svými osvětovými snahami náš list i osvětovým radám místním a okresním a všem lidem a institucím pečujícím o kulturu.

6. Jeho místo je i ve všech čítárnách a knihovnách u nás. Mají jej odebírati skauti, turisti, tělocvičné jednoty, zahrádkáři, ovocnáři atd.

7. **Je orgánem houbařské pětiletky** (1945—1950) **ČSR i vládní dvouletky,** orgánem úsilné práce MVÚ (Mykol. výzkum. ústavu) a ČMS (Čs. mykol. společnosti). **Spojuje všechny naše houbaře ke společné práci,** která jasně vysvítá z jeho obsahu.

Vydavatel: Čsl. mykologická společnost v Praze III, Karmelitská 14, tel. 454-18. Odpovědný redaktor: Dr. F. Smotlacha Redakce a administrace tamže. — Tiskne Živnotisk, Praha XII, Belgická č. 20. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt v Praze. — Dohlédací poštovní úřad: Praha 8. — Předplatné předem 65, po dojití sešitu (do 14 dnů) 70, později 75 Kčs. Za články si odborně odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. Odběr listu lze přerušiti jen včasnou výpovědí, t. j. před konečným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu v ročníku.